Issued on 4-2-61

Volume. V

No. 5

18th March, 1960
(Friday)
28th Phalguna 1881 S.E.

Andhra Pradesh Legislative Assembly Debates

OFFICIAL REPORT

Part II — Proceedings other than Questions and Answers

CONTENTS

	Pages
Announcement	
re: Resignation of Sri N. Venkatayya, M. L. A. ...	433
Budget for the year 1960-61—Voting of Demands for Grants	
Demand No. XVII — Education—Rs. 15,40,16,000 —Passed ...	433-470
Demand No. XXVII—Civil Works—Rs. 7,54,71,800 Demand No. XLIV — Capital outlay on Civil Works — Rs. 5,44,03,200 —Discussion not concluded	470-507

NOTE: *at the commencement of the speech denotes confirmation no received in time from the Member.

Printed by Ajanta Printers, Secunderabad
for the Director, Government Printing Press, Hyderabad-A.P.

THE
ANDHRA PRADESH LEGISLATIVE ASSEMBLY
DEBATES

[Part II – Proceedings other than Questions and Answers]

OFFICIAL REPORT

Fifty-eighth day of the Ninth Session of the Andhra Pradesh Legislative Assembly

---

ANDHRA PRADESH LEGISLATIVE ASSEMBLY

Friday, the 18th March, 1960

The House met at Half Past Eight of the Clock

[Mr. Speaker in the Chair]

QUESTIONS AND ANSWERS

(SEE PART I)

ANNOUNCEMENT

re-resignation of Sri N. Venkatayya, M. L. A.

మిస్టర్ స్పీకర్ : ఎర్రగొండిపాలెం నియోజకవర్గం నుండి ఎన్నుకోబడి వచ్చిన శాసనసభ్యులు శ్రీ యన్. వెంకటయ్యగారు తమ సభ్యత్వానికి రాజీనామా ఇచ్చారు. వారి రాజీనామా అంగీకరించబడింది. అది తర్వాత గెజిటులో పబ్లిష్ అవుతుంది. ఆ విషయం తమకు మనవి చేస్తున్నాను.

BUDGET FOR 1960-61—VOTING OF DEMANDS FOR GRANTS

DEMAND No. XVII—Education Rs. 15,40,16,000

విద్యాశాఖమంత్రి (శ్రీ యస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు) : అధ్యక్షా, నిన్న విద్యాశాఖపద్దుపై యీ సభలో గౌరవసభ్యులు క్షుణ్ణంగా విమర్శచేశారు. విద్యాపద్దుకుసంబంధించి చాలాసూచనలుకూడ ఇచ్చారు. పదిహేనుకోట్లరూపాయలకు పైచిలుకు అంటే ఇవాళ మనకువచ్చే ఆదాయములో ఐదవవంతు ప్రత్యేకంగా విద్యాపద్దుకు కేటాయించబడింది. ఈ పద్దు బరువైనది మాత్రమే కాదు. చాలా విలువఅయినది కూడ, ఈ పద్దు ఎంత బరువైనదో, అంత విలువైనదిగా నిన్న గౌరవసభ్యులు చేసిన సూచనలవల్ల నాకు అగుపిస్తున్నది. నిన్న పదిమంది గౌరవసభ్యులు యీ డిస్కషన్‌లో పాల్గొన్నారు. ముఖ్యంగా మిత్రులు,

ప్రతిపక్షనాయకులు అగు శ్రీ సుందరయ్యగారు సుదీర్ఘంగా ఉపన్యసించి, దీనిపై కొన్ని సూచనలుకూడ చేశారు. నా దృష్టిలో దానివల్ల యీ డిబేట్‌కు ఇంకా హుందాతనము వచ్చిందని భావిస్తున్నాను. వారు మొదటినుండి యీ విద్యా రంగంలో జరుగుతున్న విషయములను ఎప్పటికప్పుడు తెలుసుకొంటూ ఉన్నారు. వారు విద్యా విషయాలకు సంబంధించి అప్పుడప్పుడు నాతో చర్చిస్తూ ఉన్నారు. వారు నిన్న యీ విద్యాపద్దుపై సుదీర్ఘమైన ఉపన్యాసము చెప్పారు. వారేగాక, ఇతర మిత్రులుకూడ యీ విద్య విషయములో, చాలా లాభకర మైన, ప్రయోజనకరమైన సూచనలు చేశారు. మొదట గౌరవసభ్యులు చేసిన సూచనలు మనవిచేస్తూ, వాటికి సమాధానములు చెప్పి, ఫైనల్‌గా నేను నా ఉపన్యాసాన్ని వైండప్ చేస్తానని మనవి చేస్తున్నాను. ఒకగంట కంటె ఎక్కువ కాలము తీసుకోనని నేను అనుకొంటున్నాను.

మొదట శ్రీ రాజేశ్వరరావుగారు ప్రతిపక్షం నుండి విమర్శ ప్రారంభించారు. పంచవర్ష ప్రణాళికలో మొదటి రెండు సంవత్సరాలలో కొంత ఖర్చు కాకపోయినా, ఆఖరి రెండు సంవత్సరాలలో కొంత ఖర్చు చేశారని, అదేవిధంగా మిగతా సంవత్సరాలలో కూడ లోటులేకుండా, మొత్తము డబ్బు ఖర్చుచేస్తారని ఆశిస్తున్నానని, వారు అన్నారు. మొదటి రెండు సంవత్సరాలు ఖర్చుపెట్టుటకు ఎందుకు ఆలస్యమైనదో నేను పోయిన సంవత్సరము చెప్పాను. ఈ రెండు సంవత్సరాలలో కేటాయించిన సొమ్ముకంటే కూడ ఎక్కువ సొమ్ము ఖర్చుపెట్టటం జరిగింది. తెలంగాణా, రాయలసీమ, సర్కారు జిల్లాలు అనే భేదము లేకుండా ఏ ప్రదేశంలో ఎంత అవసరముంటుందో, ఆ ప్రదేశంలో అంత డబ్బు ఖర్చుపెడుతూ, ఎంత త్వరలో వీలైతే అంత త్వరలో వెనుకబడిన ప్రదేశాలను ముందుకు తీసుకురావాలనేది మనస్సులో పెట్టుకొని యీ ప్రభుత్వము ప్రయత్నిస్తున్నది. అదే ఉద్దేశ్యంతో, ఎక్కువ పాఠశాలలను ఏర్పాటు చేయటానికి, విద్యా సౌకర్యాలను హెచ్చు చేయటానికి ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నవి. అయితే, వారు (ఆ గౌరవ సభ్యులు) ప్రాథమిక విద్యగురించి కొంత అంకెల యుద్ధము చేశారు. అంకెలు ముందుపెట్టి, వెనుకపెట్టి, ఇది అంతా సరిగాలేదని చెప్పారు. ఐదవ తరగతిలోని **strength** గురించి కూడ వారు మాట్లాడారు. "15 % పెంచుతామని ఇదివరకు విద్యామంత్రి ప్రగల్భాలు పలికాడు; (ప్రగల్భాలు అని గౌరవసభ్యులు అనలేదు అనుకోండి) కాని పది పర్సెంట్‌కంటె పెంచలేకపోయారు." అని వారు చెప్పారు.. అది నిజమే. ఇది జనాభాతో సంబంధించిన విషయము. మనము అనుకొన్నట్లుగా జరగకపోవచ్చు. కాని ప్రయత్నలోపము మాత్రము లేదు. ఎంతోమంది ఉపాధ్యాయులను వేశాము. మామూలు పద్ధతిలో ఉపాధ్యాయులను వేయటమేకాదు. నిరుద్యోగసమస్య

పరిష్కరించుట కొరకు కేంద్రప్రభుత్వమువారు ప్రత్యేకంగా ఒక స్కీము వేసి, ఆ స్కీము క్రింద కొంతమంది ఉపాధ్యాయులను వేయమన్నారు. ఈ సాలు నే, ఆంధ్ర ఏరియాలో వెయ్యి మంది ఉపాధ్యాయులను, తెలంగాణాలో 800 మంది ఉపాధ్యాయులను వేశాము. ఆ విధంగా ప్రతి సంవత్సరము ఎంతోమంది ఉపాధ్యాయుల సంఖ్యను పెంచుతున్నాము. కాబట్టి గౌరవ సభ్యులు ఉపాధ్యాయుల సంఖ్య ప్రభుత్వము పెంచుటలేదని చెప్పటం సరైనది కాదు. ఈ విషయం గురించి ప్రతిపక్ష నాయకులు కూడ సుదీర్ఘంగా చెప్పారు. ఐదవ తరగతికి విద్యార్థులు ఎందువల్ల తక్కువ మంది వస్తున్నారు అన్నది నేనుకూడ పరిశీలించి కనుక్కొంటాను. అయితే నాకు ఇంకో సందేహము కూడ కలిగింది. ఒక వేళ జనాభా అనుకొన్నదానికంటే ఎక్కువ పెరుగుతుందేమో నేను చెప్ప లేను. దాని కంట్రోలు నా చేతిలో లేదుగాని, ఎక్కువమంది పెరిగే జనాభాకు వీలైనంత చదువు చెప్పించేందుకు ఏ మాత్రం వీలవుతుందో ప్రయత్నం చేసి, ఇదివరకు ఏవైనా లోట్లు ఉంటే, వాటిని సరిచేయటానికి శ్రద్ధ వహిస్తామని మనవి చేస్తున్నాను. గౌరవసభ్యులు చాలా విలువైన సూచనలు చేశారు. ఈ విధంగా అనుకొన్నదానికంటె తక్కువ వస్తున్నారని చెప్పారు. ఐదవతరగతి విషయంలో చాలా తక్కువ పర్సంటేజి ఉన్నదని వారు గట్టిగా చెప్పారు.

ఐదవక్లాసులో విద్యార్థులసంఖ్య తక్కువగా ఉన్నవని, **percentage of progress** చాలా తక్కువగా నున్నదని చెప్పారు. నిజమే. మొదటి నాలుగు క్లాసులలో కొంచెం వున్నట్లుగా కనబడినా, ఐదవక్లాను వచ్చేటప్పటికి కొంచెం తగ్గుతున్నది. నేను అడిగితే మా డిపార్టుమెంటు వారుకూడా సాధారణంగా ఐదవక్లాసుకు వచ్చేటప్పటికి **falling number** వుంటున్నమాట నిజమేనని చెప్పారు అందువలన ఎక్కువ మంది విద్యార్థులను ఆకర్షించడం కొరకు **compulsory primary education scheme** ను మొన్న జనవరిలోనే యీ ప్రభుత్వం అంగీకరించడం జరిగింది. ఈ స్కీముకు సంబంధించి కొంత ఆర్థిక సహాయం కూడా కావాలని కేంద్రప్రభుత్వాన్ని కోరడం జరిగింది. ఆ స్కీము అమలులోనికి వచ్చిన తరువాత, బహుశా, యిటువంటిలోటు యిక లేకుండా ఆ **age group** లో వుండే మొగబిడ్డలు, ఆడబిడ్డలు అందరూ చక్కగా చదువు కొనడానికి వీలు వుంటుందని నేను ఆశిస్తున్నాను.

శ్రీ రాజేశ్వరరావుగారు సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్‌లో **quantity** పెరిగినా, **quality** పడిపోతున్నదని చెప్పారు. నిజమే. నా బాధకూడా అదే. **Standards** పెంచడం కొరకు ప్రయత్నాలు చేస్తూనే వున్నారు. అందుకొరకు పోయిన సంవత్సరము డాక్టర్ ఎ. ఎల్. నారాయణగారితో కమిటీని నియమించడం జరిగింది. వారి రిపోర్టు పంపించారు. ఏ విధంగా యీ **standards**

పెంచాలనే విషయం ప్రభుత్వ పరిశీలనలో వున్నది. దీనిపై కొన్ని నిర్ణయాలకు కూడా వచ్చాము. అన్ని నిర్ణయాలు తీసుకుని, standards పెంచడం కొరకు ప్రభుత్వంచేతిలో వున్నంతప్రయత్నం చేస్తాము. అధ్యక్షా, కేవలం ప్రభుత్వం ప్రయత్నం చేసినంత మాత్రాన standards పెరుగుతాయనే నమ్మకం నాకు లేదు. ఇందుకు అందరూ సహకరించాలి. ఉపాధ్యాయ వర్గం, తలిదండ్రులు, public men అందరూ సహకరించాలి.

ఎందుకంటే - ఉపాధ్యాయులు సరిగా పాఠాలు చెబుతున్నారా, లేదా? లేక ఎక్కువ కాలం ట్యూషన్సుకే వినియోగిస్తున్నారా ? క్లాసులలో జాగ్రత్తగా పాఠాలు చెబుతున్నారా ? అనే విషయాలు చూడవలసింది public men. అదే పద్ధతిలో ఉపాధ్యాయ వర్గంకూడా యిదివరకటికంటే మన పరిస్థితి బాగుపడిందిగనుక, ప్రభుత్వంకూడా మనలను జాగ్రత్తగా చూస్తున్నారు గనుక మన బిడ్డలకు ఎక్కువ మందికి చదువు చెబుదాం, standards పెరగడానికి ప్రయత్నిద్దాం అనే ప్రయత్నం వారుకూడా చేయాలి. అందరికంటె ముఖ్యమైనవారు బిడ్డల తలిదండ్రులు. వారు 'కనేశాం; వీరిని స్కూలుకు పంపేశాము' అంటే సరిపోదు. స్కూల్సులో పాఠాలు వస్తాయనుకోవడము పొరబాటు. బడిలో చెప్పినది, యింటికి వచ్చిన తరువాత వారు గట్టిగా చదువుతున్నారా, లేదా ? సరియైన పద్ధతిలో నడుస్తున్నారా, లేదా ? అనే విషయాలు తలిదండ్రులు గమనించ వలసిన అవసరం ఎంతైనా వుంది. వారు శ్రద్ధతీసుకోవాలి. తలిదండ్రులకు లేనిశ్రద్ధ పరాయివారికి వుంటుందనుకోవడం, బహుశా సరికాదు. అందువలన తలిదండ్రులు శ్రద్ధతీసుకుని బిడ్డలు బడినుండి వచ్చిన తరువాత చదువుతున్నారా, లేదా ? అనే విషయం చూడాలి.

తరువాత ముఖ్యమైన విషయం పరీక్షా పద్ధతులు. గౌరవసభ్యురాలు శ్రీమతి అమ్మన్నరాజాగారు, ఆవిడకు education తో కొంతకాలం సంబంధం వుంది. గనుక సరియైన విషయం చెప్పారు. అది examinations లో malpractices జరుగుతున్నవన్నది. వాటిని గురించి యోచించి సరిగా examinations నడిచే పద్ధతి అమలు పరిస్తేనే తప్ప లేకపోతే standards పడిపోతాయేమోనని చెప్పారు. నేను యిదివరలో ఒకటి, రెండుసార్లు చెప్పాను. Examinations లో జరిగే ఈ malpractiees అపుచేసుకోలేకపోతే standards పెరగవనే విషయం సత్యం. తత్ఫలితంగా మన బిడ్డలయొక్క అభివృద్ధికూడా దెబ్బతింటుంది.

లక్ష్మిని దొంగిలించి, జేబులో పెట్టుకుని ఏమైనా చేయవచ్చును గాని సరస్వతిని దొంగిలించి మనస్సులో పెట్టుకోనడం సాధ్యంకాదు. ఏది ఏమైనా యిది పరీక్షలు ప్యాసు కావడానికి వుపయోగిస్తే వుపయోగించవచ్చు నేమో

గాని, **standard** నిలుపుకొనేదానికి, ఆ తరువాత వారు అభివృద్ధి చెందడానికి తోడ్పడునది కాదు. అందులో అనుమాన మేమీలేదు. దీనికి, నేను యింతకు ముందు చెప్పినట్లు అంతా సహాకరించవలసి వుంది. ప్రభుత్వ స్థాయిలో ప్రభుత్వము తీసుకొనవలసిన చర్య ప్రభుత్వం తీసుకుంటున్నది. అందులో ముఖ్యంగా ఉపాధ్యాయుల పరిస్థితులను బాగుచేయడానికి యీ ప్రభుత్వం ఎంతో చేస్తున్నది. ఇక ముందుకూడా చేస్తుంది, అందులో అనుమానంలేదు.

స్త్రీ విద్య చాలా కుంటుపడిందని చెప్పారు. అది నిజమే. దానిని ఏ విధంగా బాగుచేయడానికి వీలవుతుందో ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తున్నది. కేంద్ర ప్రభుత్వం యీ విషయంలో శ్రద్ధ వహిస్తున్నది. **'National Council for Women'** అని ఒక కౌన్సిల్‌ను కూడా వేశారు. దానికి దుర్గాబాయ్‌గారు అధ్యక్షురాలు. మన రాష్ట్రంనుండి కూడా ఒక మెంబరువున్నారు. వారేవో కొన్ని సూచనలు చేశారు. ఆ సూచనలుకూడా పరిశీలన చేస్తున్నాం. స్త్రీ విద్యను ఎంతవరకు అభివృద్ధి చేయడానికి వీలువుంటుందో, అంతవరకు చేయవలయుననేది యీ ప్రభుత్వంయొక్క అభిప్రాయం. ఎందుకంటే, స్త్రీలకు విద్య యిస్తే- పెండ్లి అయిన తరువాత చాలాచోట్ల అక్కడితో ఆగిపోయినా- వాళ్లు తమ బిడ్డలకు, కుటుంబమునకు ఆ విద్యను వుపయోగించుకుంటారు. కనుక స్త్రీలకు ఎక్కువగా విద్యను కలుగజేయాలనే విషయం ప్రభుత్వ దృష్టిలోనున్నది. స్త్రీలకు విద్యనిచ్చి వూరుకొనడమే గాక, యీ డిపార్టుమెంటులోనికి ఎక్కువమంది స్త్రీలను తీసుకున్నాము. గెజెటెడ్, నాన్-గెజెటెడ్ వుద్యోగులుగా వారికి ఎక్కువ ప్రోత్సాహ మొసగి ఈ డిపార్టుమెంటులో **serve** చేయడానికి అవకాశం యివ్వడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నాం.

శ్రీ రాజేశ్వరరావుగారు, ఎక్బోటేగారు, యితరమిత్రులు బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ గురించి, మల్టిపర్‌పస్ ఎడ్యుకేషన్ గురించి చెప్పారు. ఇవి రెండు **separate subjects.** బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ ప్రైమరీ స్కూల్ **stage** లో వుంది. అధ్యక్షా తమకు కూడా తెలుసు. ఈ బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ ఎంతో మంచి ప్రసిద్ధమైన సిద్ధాంతాలతో స్థాపించబడింది. గాంధీగారు కనిన కలల్లో యిది ఒకటి. ఆనాడు తమరు రాజగోపాలాచారికి ఛీఫ్ పార్లమెంటరీ సెక్రటరీగా నున్నప్పుడు యీ విషయంలో ఎంతో శ్రద్ధ వహించారనికూడా చెబుతారు. ఇప్పటికి యీ బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ వలన బిడ్డలకు చాలవుపయోగం వుంటుందనే అభిప్రాయంతో దాని విలువగురించి కల్లూరి సుబ్బారావుగారు, వగైరా మిత్రులు చెప్పారు. సిద్ధాంతాలలో అభిప్రాయభేదం లేనట్లుగా చెబుతూ, యిప్పుడున్న పద్ధతిమాత్రం సరిగా నడవడంలేదని గౌరవ ప్రతిపక్ష నాయకులు, యితర సభ్యులు, అమ్మన్నరాజాగారు చెప్పారు. ఇందులో అభిప్రాయభేదం లేనిమాట

నిశ్చయమే. కాని ఆచరణలో అనుకున్న ఆశయాలకు భిన్నంగా నడుస్తున్నవేమో ననే అనుమానం నాకుకూడా లేకపోలేదు. ఈ బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ మంచి సిద్ధాంతాలను కలిగివున్నది గనుక, ఈ రోజున దీనిని భారతావని అంతటా ప్రవేశపెట్టినట్లయితే బాగుంటుంది, బిడ్డలలో కొంత **confidence** ఏర్పడుతుంది. ముఖ్యంగా- యీ పని చేయడం తప్పు; ఆ పని చేయడం ఒప్పు, అని గాకుండా స్వయంగా చేసుకునే ప్రతి పనికూడా మంచిదనే పద్ధతిలో వారికి **confidence** ఏర్పడుతుంది. అందులో-అధ్యక్షా, తమకు తెలుసు- భారతదేశం బీద దేశం. పిల్లలందరిని ఏదో పెద్దఐడియాస్‌తో యింగ్లీష్ఎడ్యుకేషన్‌తో వుండేపద్ధతిలోకంటె, వృత్తివిద్య యిస్తే బాగుంటుందనే వుద్దేశం వుంది. కులాల విషయం మరచిపోయి ఎవరయినప్పటికి, ఏ పనిచేసే వారయినప్పటికి - కంసాలి కమ్మరి పనే చేయవలెను, వడ్రంగి వడ్రంగమే చేయవలెను, అనే పద్ధతికాకుండా ఎవరు ఏపని అలవాటు చేసుకుని ఆ పద్ధతిలో జీవించవచ్చుననే సిద్ధాంతము మంచిది గనుక దానిని ఆలోచనలో పెడితే మంచిది. ఏ విధంగా దానిని సరియైన పద్ధతిలో నడిపించవలయుననే విషయము యోచించవలసిన అవసరము ఎంతైనా వుంది. అధ్యక్షా, గౌరవ ప్రతిపక్షనాయకులు చెప్పినట్లుగా యిందులో ఖర్చు పెట్టే డబ్బు, నిజంగా, సరియైన పద్ధతిలో ఖర్చుఅవుతున్నదా, లేదా సరిగా విద్య వస్తున్నదా, లేదా అనే విషయముకూడా యోచించవలసి వున్నది. ఇవన్నీ విన్నతరువాత నాకు ఒక సూచన నిచ్చారు గౌరవసభ్యులు శ్రీ ఎక్బోటేగారు. దాని విషయములో నేను ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాను. ప్రతిపక్ష, ప్రభుత్వ పక్షములలో ఈ విషయాలు తెలిసినవారితో ఒక కమిటీని నియమించి దానికి రూల్సు ఒప్పుకుంటే తమరే అధ్యక్షులుగా వుండడము, న్యాయమేమోనని నా అభిప్రాయం, రూల్సు ఏ విధంగా వున్నవో నాకు తెలియదు ఇది ఏ పద్ధతిలో అయితే సరిగా నడుస్తుంది, కావలసిన కొత్తమార్పులు ఏమిటి, ఆ విషయములు ఆలోచింపజేసి అమలుపరచవలయుననే నిర్ణయానికి వచ్చాను.

మల్టిపర్‌పస్ ఎడ్యుకేషన్ చాలమంచిదని శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారుకూడా చెప్పారు. ఈ **system** చాలా మంచిదేగాని సరిగా నడవడము లేదని నేనుకూడ ఒప్పుకుంటాను. నేను యిదివరకు చెప్పాను - సెకండరీ స్కూలు ఎడ్యుకేషన్‌లో మల్టిపర్‌పస్ ఎడ్యుకేషన్. చాలా మంచిదేగాని, అది నడవవలసిన పద్ధతులలో నడవడంలేదు. ఇదిఒక మనరాష్ట్రంలోనే కాదు, దేశంలోని అన్నిరాష్ట్రాలలో యిది సరిగా నడవడంలేదని **complaints** వున్నవి. ఎక్బోటేగారుకూడా యీ విషయము చెప్పారు. అయినప్పటికి, మనం కొన్ని లోట్లను సరిజేసుకొనవచ్చును. కేంద్రం సరిగా సహాయం చేయకపోవడం జరుగుతున్నది. ఎందుచేతనో కారణం తెలియదుగాని, బొంబాయి, మద్రాసు, వెస్టు

బెంగాల్ రాష్ట్రానికు ఎక్కువ స్కూల్సు యిచ్చారు. మనరాష్ట్రానికి తక్కువ స్కూల్సు యిచ్చారు అనివారు చెప్పారు. ఆ విషయంకూడ పరిశీలన చేస్తాము కాని, ఆంధ్రప్రాంతంలో మల్టిపర్‌పస్‌కంటె హయ్యర్ సెకండరీ స్కూల్సుకే మేము ఎక్కువ ప్రాధాన్యత నిస్తున్నాము. హయ్యర్ సెకండరీ స్కూల్సులో 7th form కూడా వుంటుంది గనుక ఆ పద్ధతిని ప్రోత్సహిస్తే బాగుంటుందని ఎక్కువ హయ్యర్ సెకండరీ స్కూల్సును ప్రోత్సహిస్తున్నాము ఇప్పుడు ప్రతి సంవత్సరం 17, వచ్చే సంవత్సరంనుండి 20, యీ విధంగా 34 వరకు చేద్దాం అనుకుంటున్నాము. ఆ విధంగా హయ్యర్ సెకండరీ స్కూల్సు ముఖ్యముగా గ్రామాలలో **colleges** లేనిచోట, **strength,** వగైరాలు చూసి ఏర్పాటు చేస్తే బాగుంటుందనే వుద్దేశంతో ఆ విధంగా **expand** చేస్తున్నాము. ఈ మల్టిపర్‌పస్ స్కూల్సును సరిజేసుకుని, చక్కగా నడిచే పద్ధతినికూడా మనము యోచించవలసి వుంది. గోపాలకృష్ణయ్యగారు ఒక మంచిసలహా చెప్పారు. అక్కడ వర్కుషాప్సు లేకుండా యింజనీరింగ్ కోర్సులు పెట్టడము అర్థంలేని విషయము. ఆ విషయము కూడా పరిశీలన చేయించాలి. అమ్మన్న రాజాగారు సూచించినట్లు పెద్ద **difficulty** ఏమంటే- టీచర్సు దొరకడంలేదు. ఇంజనీరింగ్, అగ్రికల్చర్ వగైరా డిపార్టుమెంట్సులో పనిచేయడానికి వారు యిష్టపడతారు గాని, యిక్కడికి రావడానికి యిచ్ఛగించరు. దీనికి కారణం ఒకటే కావచ్చు- జీతం **attractive** గా లేకపోవడం. పెద్ద **difficulty** ఎక్కడ వస్తున్నదంటే- ఒక స్కూలులో ఒక హెడ్‌మాస్టర్ క్రింద కొంతమంది పనిచేస్తున్నప్పుడు, హెడ్‌మాస్టర్‌కంటె ఎక్కువ జీతంయిచ్చే అసిస్టెంట్సునువేస్తే కొంచెం కష్టమైన పరిస్థితి వస్తుందేమో ! దీనిని ఏ విధంగా పరిష్కరించవలయును ! ఎక్కువ జీతం యిచ్చి తీసుకురావడానికి వీలవుతుందా ? ఇందులో కొంతభాగము కేంద్రము భరిస్తుందా ? అనే విషయాలు పరిశీలనలో వున్నవి. దాని గురించికూడ ఒక కమిటీని నియమించవలయు ననుకుంటున్నాం. తద్వారా త్వరలోనే ఒక నిర్ణయానికి వస్తామని మీకు మనవి జేస్తున్నాను.

శ్రీ రాజేశ్వరరావుగారు మంచి సలహా ఇచ్చారు. సంవత్సరం పూర్తి అయిన తరువాత **class tests** పెడుతున్నారు. అది చాలదు; సంవత్సరం పొడుగునా విద్యార్థుల **progress** ఎట్లా ఉంటుందో **watch** చేయవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉందని సూచించారు. నేనీ సభలోనే ఇదివరకు ఒకసారి చాలమంది పెద్దలు, విద్యావేత్తలుకూడ ఇటువంటి నిర్ణయానికి వచ్చారని మనవి చేశాను. ఇకముందు యీపద్ధతిపైన క్లాసులలో మధ్యమధ్యన **tests** పెడుతూ, **general conduct** ను కూడ **watch** చేస్తూ **progress certificates maintain** చేయడమనేది రాబోయే జూన్‌నుంచే ప్రవేశపెట్టుతున్నారు ఇది

సరైన సూచనయే. ఇటువంటి చర్య తీసుకొంటున్నారని మనవిచేస్తున్నాను. **Technical Education** గురించి ప్రతిజిల్లాలోను ఒక్క పాలిటెక్నిక్ అయినా ఉండాలని శ్రీ రాజేశ్వరరావుగారు, గోపాలకృష్ణయ్యగారు కూడ చెప్పారు. ఇదే ఈ ప్రభుత్వంయొక్క, కేంద్రప్రభుత్వంయొక్క లక్ష్యము. ఆ లక్ష్యాన్ని సిద్ధింపచేసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము. ఆంధ్ర జిల్లాలలోను, తెలంగాణా జిల్లాలలోను కూడ అధమం ప్రైవేటు పాలిటెక్నిక్ కూడ లేనిచోట ప్రభుత్వం పాలిటెక్నిక్ ఏర్పాటు చేయడం జరుగుతోంది. శ్రీకాకుళం, గుంటూరు, నెల్లూరు జిల్లాలలో తప్ప, తక్కిన అన్ని సర్కారు జిల్లాలలోను పాలిటెక్నిక్‌లు ఉన్నాయి; రాయలసీమలో, కర్నూలులో తప్ప మిగతా అన్నిజిల్లాలలోనూ ఉన్నాయి. తెలంగాణాలో హైదరాబాదులో రెండు, మహబూబ్‌నగర్‌లో రెండు, వరంగల్‌లో ఒకటి, నిజామాబాద్‌లో ఒకటి ఉన్నాయి. వీలయినంత వరకు పాలిటెక్నిక్‌లు ఏర్పాటు చేస్తున్నాము. అధ్యక్షా, ఆంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి రాష్ట్రం మొత్తానికి రెండు పాలిటెక్నిక్‌లు—ఉయ్యూరులో ఒకటి, కాకినాడలో ఒకటి ఉండేవి. హైదరాబాదులోని రెండు, మూడు పాలిటెక్నిక్‌లతో కలిసి ఇప్పుడు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 13 పాలిటెక్నిక్‌లు ఉన్నాయి. ఈ సంఖ్యను రెండునుంచి 13 కు పెంచుకోగలిగాము కనుక ప్రభుత్వం ఏమాత్రం కూడ ఏమరిలేదని మనవిచేస్తున్నాను. శాయశక్తులా ప్రయత్నంచేసి **polytechnics** సంఖ్య హెచ్చిస్తున్నాము. వచ్చే సంవత్సరం అధమం ఇంకొక మూడు **polytechnics** అయినా ఏర్పరచాలని ప్రభుత్వం ప్రయత్నం చేస్తోందని నా ప్రసంగంలో చెప్పాను. **Southern Regional Technical Education** (శాఖవారు) శాంక్షను చేయాలి. కేంద్రంలో ఉన్న **Technical Education Council** వీటిని **approve** చేయాలి. వచ్చే సంవత్సరంలో పాలిటెక్నిక్‌ల సంఖ్యను పెంచడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము. **3 rd form** కాని **8th standard** గాని చదివి **school-final** వరకు చదువుకోడానికి ఓపిక లేనివారికి కూడ **technical education** ఇవ్వడానికిగల **institutions** సంఖ్యకూడ పెంచడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నాము. **Fitters, mechanics** మున్నగు వారిని తయారు చేయడానికి కొన్ని **technical institutions** ఉన్నాయి. అందువల్ల ఆ **stage** లోనే **divert** చేసి కొంత **technical education** ఇచ్చి వెంటనే ఉద్యోగా లిప్పించుటకుకూడ ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి. కేంద్రం వరంగల్‌లో స్థాపించిన ఇంజనీరింగు కళాశాలతోకలిపి ఇక్కడ రెండు ఇంజనీరింగు కళాశాల లున్నాయి. మనరాష్ట్రంలో వీటి సంఖ్యనుకూడ పెంచడానికి ప్రయత్నిస్తున్నామని మనవి చేస్తున్నాను.

Technical courses కు ఎక్కువమంది **students** వచ్చేటట్లు చూడా లని గౌరవసభ్యులు అన్నారు. అది నిశ్చయమే. శ్రీ రాజేశ్వరరావుగారు

artistic గా ఉండకూడదన్నారు. బహుశః Arts Colleges, Science Colleges లో ఎక్కువగా అవసరంలేదనే ఉద్దేశంతో అన్నారనుకుంటాను. కాని artistic గా ఉండకపోతే ఎట్లా. నిత్యజీవితంలో, ప్రతివ్యక్తిలోను art మిళితమైఉన్నది. Art కు సంబంధించనిమనిషి heart లేనివాడై యుండాలి. Heart ఉన్న ప్రతివారికి art ఉండాలని మనవిచేస్తున్నాను.

గౌరవ సభ్యులు శ్రీ ఆంథోనీరెడ్డిగారు secondary education, elementary education రెండూ క్షుణ్ణంగా అర్థం చేసుకున్నవారు. వారు కొన్ని సలహాలిచ్చారు secondary education గురించి elementary education చాల అధ్వాన్న పరిస్థితిలో ఉన్నదని చెప్పారు; Basic education ను improve చేయాలనీ, అందుకొరకు ఒక కమిటీ వేస్తున్నామని నేను ముందే చెప్పాను. దానివల్ల. వారనుకున్న పద్ధతిలో, ఉన్నటువంటిలోపాలు నివారణ కావడానికి అవకాశం ఉన్నదని ఆశిస్తున్నాను. వారు secondary education గురించి సూచన లిచ్చారు. వాటిని మనసులో పెట్టుకొని ఎంతవరకు సాధ్య మవుతుందో అంతవరకు చేయడానికి ఆలోచిస్తాము. సిలబస్ లు over-crowd గా ఉంటున్నా యన్నారు. శ్రీమతి అమ్మన్నరాజాగారుకూడ extra-curricular activities విపరీతంగా ఉన్నాయి, వాటివల్ల ఏమి ప్రయోజనములుంటాయో చెప్పలేనన్నారు. కొంచెం హెచ్చుతగ్గుగా వారిద్దరు ఒకే note strike చేశారు. ఆవిషయం కూడ పరిశీలిస్తాము. 'Originality of the mind' ను improve అయ్యేటట్లు చూడాలి. Cramming పద్ధతితగ్గడానికి, సిలబస్ ను revise చేయ డానికి తగుసూచన లివ్వడానికి విద్యావేత్తలకు వప్పజెప్పి పరిశీలించమని కూడ డైరక్టరుగారికి చెబుతాను. Teachers గా వచ్చేవారు ఏ వృత్తి దొరకకపోతే చివరకు యీ ఉపాధ్యాయవృత్తికి వస్తున్నారేమో, బ్రతకలేక బడిపంతులన్న విధంగా ఉన్నది అని గౌరవసభ్యులన్నారు. ఇది కొంతవరకు యదార్థమేనని నానమ్మకంకూడ. ఈనాడు ఎక్కువమంది విద్యావేత్తలను ఉపాధ్యాయవృత్తి attract చేయలేదు. M. A. 1st class లోనో, second class లోనో pass అయి ఏ డిప్యూటీకలక్టరుగానో, District Superintendent of Police గానో లేక Audit Department లోకో, Accounts Department లోకో వెడితే బాగుంటుంది : ముందుముందు promotions వస్తాయి అనే ఉద్దేశంతో వెడు తున్నట్లు కనుపిస్తోంది. ఉపాధ్యాయవృత్తి తక్కువమందినే attract చేస్తోందను కొంటాను. ఈ మధ్యన వేతనాల సంఘంవారు teachers జీతాలను పరిశీలించి, హెచ్చుచేశారు. ఇకముందు యీ వృత్తికి వచ్చేవారు స్థాయికలిగి వుంటారనీ, చదువుకున్నవారికి ఇందులోకూడ future ఉన్నదనే నమ్మకంతో వస్తారనే నాకు నమ్మకం కలుగుతోంది. విశ్వవిద్యాలయాలవారు కూడ విద్యావేత్తలు

యీ శాఖలోనికి రావడానికి అవకాశాలు కల్పిస్తారని అనుకొంటున్నాను. కాని వారనుకున్నట్లు తక్కిన డిపార్టుమెంటులతో గాని, పరిశ్రమలతో గాని విద్యాశాఖను పోల్చడం సాధ్యమయ్యేది కాదు. ఉపాధ్యాయవృత్తిలో గౌరవం ఉన్నది. ఎంతోమందిని వారికంటె గొప్పవారిగా, పెద్దవారిగా చేసుకోడానికి ఉపాధ్యాయులకు అవకాశం ఉన్నది. విద్యాదానం కంటె గొప్పదానం లేదనేది అందరికీ తెల్సినదే. ఇది ethical గా బాగానే కనుపించవచ్చు. కాని, రూపాయి నయాపైసలలోకి వచ్చేసరికి అంత బాగా కనుపించకపోవచ్చు. అందువల్ల దీనిని via media మార్గంలో meet అవవలసినదే. కాని, వారి విలువలను తక్కెడలో వేసి తూద్దామన్నా, కొలబద్దతో కొలుద్దామన్నా సాధ్యం అయ్యేదిమాత్రం కాదని మనవిచేస్తున్నాను, వారి పరిస్థితులను ఎంతవరకు బాగుచేయగలదో అంత వరకు చేయడానికి యీ ప్రభుత్వం ప్రయత్నం చేసింది. వారి lot improve చేయడానికి Pay Committee ప్రయత్నం చేసింది. అన్ని విషయాలు జాగ్రత్తగ పరిశీలించాము. మంచి సమర్థులు ఇకముందు ఉపాధ్యాయ వృత్తికి వస్తారని ఆశిస్తున్నాము. ప్రస్తుతం ఉన్న పద్ధతిలో నడిపించితే ఇంకా improve కావడానికి అవకాశం ఉంటుం దనుకొంటాను. Teachers కు చేయ వలసిన improvements గురించి ప్రతినిత్యం ఆలోచిస్తున్నాము. ఒక్క విషయం మాత్రం చెప్పాలి ఇదివరకు ఏ ప్రభుత్వం కూడ teachers యొక్క lot improve చేయలేకపోయింది; ఈనాడు యీ ప్రభుత్వమే వారికి చేయగలిగినంత వరకు చేసిందని చెబుతున్నాను. కొంతమంది ఉపాధ్యాయ మిత్రులు కూడ యీ విషయం చెప్పారు. సంతుష్టి చెందారు. ఉపాధ్యాయులు వారి కార్యాన్ని సరిగా చేస్తే వారికంటె గొప్పవారిని తయారుచేసుకోవచ్చును. వారి శిష్యులు అధికారంలోకి వచ్చినప్పుడు తప్పకుండా ఉపాధ్యాయవృత్తికి సంబంధించి ఎక్కువ సదుపాయాలు చేయడానికి అవకాశమున్నదని నా నమ్మకం అని మనవి చేస్తున్నాను. ఇట్లా చెబుతున్నానని మా బాధ్యతను ఇతరులపైకి త్రోసివేస్తున్నా ననుకోకూడదు. మేము చేయగలిగినంతవరకు మేము చేస్తాము.

Team of experts వెళ్ళి పరిశీలించాలి కాని D. E. Os. ను పరిశీలించ మంటే సరిగా నడుస్తుందో, లేదో అన్నారు. నిజమే. ప్రతి subject మీద 5 మందిని 'team of experts' గా వేశాము. అంతకంటె ఎక్కువగ వేయ డానికి experts దొరకడం కష్టం; పైగా యీ పద్ధతి సరిగా నడుస్తుందో, లేదో చూడనిదే వేయడానికి కూడ వీలులేదు. D. E. Os. కూడ యీ వృత్తిలో కొంతకాలం ఉండి అనుభవం గడించినవారే. వారు జాగ్రత్తగానే నడిపిస్తారు. పూర్వంనుంచీ కూడ D. E. Os. schools ను inspect చేయడం ఉన్నదే. గత 30, 40 సంవత్సరాలనుంచీ వస్తున్న చరిత్రే కాని ఇందులో మార్పేమీలేదు. ఇదివరకు

పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుడే పరీక్షచేసి సరిగా ఉన్నదని చెబుతుండేవారు. ఇప్పుడు D. E. Os. చేసే పని అదే కనుక లోటు ఏమీ ఉండదు. ఒకవేళ, ఎవరైనా సరిగా చేయకపోతే మా దృష్టికి తెస్తే సరిచేస్తామని కూడ మనవి చేస్తున్నాను.

Physical Education కు సంబంధించిన **teachers** యొక్క **lot** కూడ **improve** చేయాలన్నారు. అది కూడ మా దృష్టిలో ఉన్నది. **Physical Education College** హైదరాబాదులో స్థాపించాము. అందులో **qualify** అయిన **Physical Education Teachers** ను తయారుచేయడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నామని చెబుతున్నాను. వారి **future** కూడ మా చేతిలో **safe** గానే ఉన్నదని చెబుతున్నాను.

Elementary, Secondary classes కు **medical examination** జరిపించాలి. ఇప్పుడు **Primary Health Centres** ఉన్నాయి, అందులోని **staff** ను ఉపయోగిస్తే సులువుగా జరుగుతుందని సూచన ఇచ్చారు. ఇది చాల మంచి సూచన. విద్యార్థులకు విద్యకంటె కూడ ఆరోగ్యం చాల ముఖ్యమైనది. ఆరోగ్యం లేకపోతే విద్య రాపడానికే అవకాశంలేదు. ఈ విషయంలో వారి సూచన ఎంతవరకు ఆచరణయోగ్య మవుతుందో పరిశీలించి, చేస్తాము.

శ్రీ శీర్ల బ్రహ్మయ్యగారు హిందీపండితుడు; హిందీవిషయమై చాలా ఎక్కువగా చెప్పారు. హిందీకి ప్రత్యేకం రెండుపిరీడ్లు చాలవు, ఇంకా హెచ్చుకాలం కావాలని అన్నారు అధ్యక్షా, తమకు తెలుసును. దక్షిణాది రాష్ట్రా లన్నింటిలోను మన రాష్ట్రంలోనే హిందీని కంపల్సరీగా పెట్టగలిగాము. దీనికి విశ్వవిద్యాలయాలను ఒప్పించేటప్పటికి చాలాకష్టం అయింది. వారు కంపల్సరీగా **examination** పెట్టడానికి ఒప్పుకున్నారు. ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. పరీక్షలో హిందీకి 15% మార్కులు పెట్టడానికి ఒప్పుకున్నారు. ఆ విధంగా 15% తో మనం **start** చేస్తున్నపుడు రెండుపిరీడ్లు సరిపోతాయేమోనని అనుకున్నాము, ఇంకా హెచ్చు కావాలంటె- ఇప్పటికే కొంత **protest** చేస్తున్నారు అక్కడక్కడ; హిందీ మనకు ఎందుకు; హిందీ అవసరంలేదు; తక్కిన వాటిలో మంచి మార్కులు వచ్చి హిందీపరీక్షలో తప్పిపోతే పై క్లాసులు చదువుకోడానికి వీలులేకుండా ఉంటుంది అనికూడా కొంత...ఉంది. మూడుభాషలు పెట్టారు కంపల్సరీగా అనికూడా అంటున్నారు. ఏమైనప్పటికి హిందీని **improve** చేసుకోవలసిన అవసరంఉంది- నేషనల్ . లాంగ్వేజ్ గా. కాని కంపల్సరీగా ఎక్కువ పిరీడ్లు పెట్టి మనం చేయడం నాకు అంత నచ్చలేదు. కొంతమంది మిత్రులు బ్రహ్మయ్యగారి వంటివారు ప్రాపగాండా చేసి- విద్యార్థులలోనుంచి ఉపాధ్యాయులలో నుంచి హిందీ ఎక్కువగా కావాలని ఆందోళన వస్తే- అది సులువుగా

జరుగుతుందేమో కాని ప్రభుత్వ పక్షంనుంచి ఇంకో నాలుగు పిరీడ్లు ఇందులో వేయాలంటే-ఇపుడున్న సిలబస్ ప్రకారం **extra-curricular activities** కు తెలుగు, ఉర్దూలకు ప్రాధాన్యత ఇస్తున్నాం; ఇంగ్లీషు చదువ వలసింది తప్పని సరై ఉండే- ఇవన్నీ ఉండగా ఇంకా హిందీకి ఎక్కువ పిరీడ్లు పెట్టడంలో కొంచెం **difficulty** ఉంది కనుక కొంచెం బోధనచేసి, ఎక్కువ ప్రాపగాండా చేసి- ఆ విధమైన పద్ధతులలో **popularise** చేసిన తరువాత చేయడానికి వీలు అవుతుంది కాని ఇపుడు సాధ్యంఅవదని అనుకుంటాను. హిందీ యూనివర్సిటీ ఒకటి కేంద్రం ఇక్కడ పెడితే బాగుండేది. కేంద్ర ప్రభుత్వం చిన్నచూపు చూసింది మనపట్ల. ఒకప్పుడు ఉస్మానియా విశ్వ విద్యాలయాన్ని తీసుకుని దానిని హిందీ విశ్వవిద్యాలయం చేస్తామని పట్టుపట్టారు. కాని తరువాత గౌరవనీయులైన ప్రధానమంత్రి నెహ్రూగారి **intervention** వల్ల, *చనిపోయిన ఆజాద్‌గారి **intervention** వల్ల మనకు అది తప్పింది. మన విశ్వ విద్యాలయం మనకు ఉంది. ఇక్కడ కంపల్సరీ చేసి **south** లో హిందీకి అను కూలమైన వాతావరణం కల్పించింది మన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వమే. నేను ఇదివరకే చెప్పాను; సెంట్రల్ మినిస్టర్ డాక్టర్ శ్రీమాలిగారికి, అక్కడ వుండే మిత్రులకు కూడా చెప్పాను—'మీరు ఒక హిందీ విశ్వవిద్యాలయం స్థాపిస్తే ఇంతకంటె మంచి వాతావరణం, అనువు ఉన్న స్థలం లేద'ని చెప్పాను. వారు ఆవిధంగా స్థాపన చేస్తే మనం ఏమైనా చేయవలసినది ఉడతాభక్తిగా సహాయం చేయడానికి వీలు అవుతుంది కాని మనస్టేటు పెట్టడానికి వీలులేదు. ఇక్కడ హిందీ విశ్వవిద్యాలయం కేంద్రం పెడితే తగిన సహకారం చేస్తామని మాత్రం మనవి చేస్తున్నాను. వారు మరొక సూచన చేసారు. అమ్మన్నరాజా గారు మాట్లాడిన మాటలలో కూడా ఏమన్నారంటే—చాలామంది **poor students** ఉన్నారు; వారికి ఎక్కువగా చదువుచెప్పే పద్ధతులుండాలి; ఎక్కువ మందికి స్కాలర్‌షిప్పులు ఇవ్వవలసి ఉంటుందేమో; కొంచెం జాగ్రత్తగా ఎక్కువ ఉదారంగా చూడాలి బిడ్డలను అన్నారు. ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. వరకు **free education** ఇవ్వాలని బ్రహ్మయ్యగారు సూచించారు. ఇపుడున్న ఆర్థిక పరిస్థితులను బట్టి అది సాధ్యం అయే విషయంకాదు. ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. వరకు ఉచితవిద్య చేయాలని అనుకున్నాము. ఇపుడే షెడ్యూల్డు కేస్టుసుకు షెడ్యూల్డు ట్రైబ్సుకు, స్త్రీలకు ఉచితవిద్య, ఎటొచ్చీ, తక్కిన కులాలవారికే ఉచితవిద్య లేదు. దీనికోసమే యోచనచేసి ఆర్థికామాత్యులు, రాష్ట్రప్రభుత్వం కూడా కొంత ఉదారంగానే వున్నారు. ఈ రాష్ట్ర బడ్జెటులో వచ్చే సంవత్సరానికి 5 లక్షల రూపాయిలు ప్రత్యేకం **economically backward** వారికి, **merit** బట్టి ఈ కులం, ఆకులం అనే విచక్షణలేకుండా ఇవ్వడానికి కేటాయించారు; వచ్చే సంవత్సరంనుంచి ఉపయోగంబట్టి అవసరమైతే ఇంకా ఎక్కువ చేసుకోవచ్చును.

ఈ వేతనాలు ఇవ్వడంలో కొంత ఆలస్యం అవుతుందనే విషయం నా దృష్టికి తెచ్చారు. ఇక్కడ మాట్లాడకపోయినా, దానినిగురించి వచ్చే సంవత్సరం ఈ విద్యార్థి వేతనాలు ఖర్చుపెట్టడానికి, ఒక చిన్న కమిటీని వేసి ఎడ్యుకేషన్ సెక్రటరీనో డి. పి. ఐ. నో చేర్మన్‌గా వేసి త్వరగా అప్లికేషన్లు పిలిపించి dispose of చేయడానికి ఒక నాన్-అఫీషియల్ కమిటీ వేయడానికి మనోనిశ్చయానికి వచ్చాను. బాక్‌వర్డ్ క్లాసులకు షెడ్యూల్డు కేస్ట్సుకు షెడ్యూల్డు ట్రైబ్సుకు ఇచ్చే ధనంకాక 5 లక్షలు అదనంగా ఇవ్వడమేకాక ప్రత్యేకంగా economically backward వారికి, irrespective of community, merit ను బట్టి ఇచ్చేది ప్రత్యేకం 5 లక్షలుఉంది కనుక కొంతవరకు వారు అనుకున్నఆశయం ఫలిస్తుందేమో అనుకుంటాను. అంతేకాకుండా వచ్చేసంవత్సరం బడ్జెటులో-తమకు తెలుసు-సాంకేతికవిద్య చదువుకునేవారు poor circumastances లో వుంటే, ఒకవేళ వీలుకాకపోతే, అప్పుగా ఇచ్చే పద్ధతులలో రెండులక్షల రూపాయలు కేటాయించాము. ఆ రెండులక్షల రూపాయిలు అప్పుగాఇచ్చి తరువాత తీసుకునే పద్ధతిలో ఏర్పాట్లున్నాయి. కనుక కొంతవరకు మనం చేయగలిగిన సహాయం చేస్తున్నామనే మనవి చేస్తున్నాను. బ్రహ్మయ్యగారు మాట్లాడుతూ పశ్చిమ గోదావరిజిల్లాలో గవర్నమెంటుకాలేజి లేదని అన్నారు. వెస్టు గోదావరిలో మూడు కాలేజీలున్నాయి; ఒక స్త్రీలకళాశాల ఉంది, మూడు కళాశాలలు, ఒక స్త్రీలకళాశాల, మొత్తం నాలుగు కళాశాలలు అక్కడ ఉండగా అక్కడి needs కు సరిపోతాయని అనుకుంటాను. ఇకముందు హయ్యరు సెకండరీస్కూల్సు ఎక్కువగా రావడం ప్రభుత్వ అభిప్రాయం, 1966 అయేసరికి అంటే మూడవప్లాను పూర్తి అయేసరికి, అన్నీ హయ్యరు సెకండరీస్కూల్సు అయిపోతాయి, అంటే 7 వ ఫారం అక్కడవస్తుంది. కళాశాలల్లో పి.యు.సి. ఉండదు, పి. యు. సి. ఉండకుండా ఆర్ట్సు, సైన్సు గ్రాడ్యుయేటు కోర్సులు మాత్రమే ఉంటాయి, ఇటువంటి పరిస్థితులలో కళాశాలలను ఎక్కువగా పెట్టుకోవడంవల్ల, గౌరవసభ్యులు ఒకరు సూచించినట్లు ఊరికే ఆర్ట్సులోను సైన్సులోను గ్రాడ్యుయేట్లు తయారవడంవల్ల unemployment ఎక్కువ అవుతుంది. ఎక్కువగా craft-minded, technical education-minded చేసినట్లయితే బాగా ఉండేది; వృత్తికికూడా లాభం ఉంటుంది. ఎక్కువ కళాశాలలను multiply చేసే పద్ధతికూడా మంచిదికాదేమో అని ప్రభుత్వం అనుకుంటోంది. ప్రభుత్వంలో ఒక రూలుఉంది. ఏ జిల్లాలోఅయినా ఏ కళాశాల లేకుండావుంటే ప్రభుత్వ కళాశాలను పెట్టాలని అన్నారు. కాని కళాశాలలున్నచోట ప్రభుత్వ కళాశాల పెట్టడం వీలుకాదు; సాధ్యంఅయే విషయంకాదు. ఒక కళాశాల పెట్టాలంటే 25 లక్షల రూపాయలు అవుతుంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడేముందు రెండవప్లానులో ప్రొవిజను లేకపోయినా ఎంతో వెనుకబడిన ప్రదేశం కనుక

తెలంగాణా ఏరియాలో ఆరు కళాశాలలు ఒక్కసారి వెలిసాయి. డబ్బులేదు, బిల్డింగులు లేవు. అయినప్పటికి **bold** గా చేసినందుకు వారిని అభినందిస్తున్నాను. ఆవేళ ఆ పని చేయకపోతే ఇంకా ఎక్కువ భారము ఉండేది. పెట్టగలమో, లేదో అకళాశాలలు అని, చాలామంచిపని చేసారు. అయితే ప్రొవిజను లేనందు వల్ల విశ్వామిత్రుడు బిడ్డను కన్నట్లు అయినది. ఎక్కడకో వెళ్ళి పెరుగవలసి వచ్చింది. వారు ఏదో 'ఇది' చేసారుకాని కళాశాలను పెంచవలసిన బాధ్యత మనపై పడింది. వారా నడపలేరు, ప్రభుత్వములో డబ్బులేదు. కేంద్రాన్ని అడిగాము, అర్థించాము— ఇలాగ 6 కళాశాలలు వచ్చాయి,. ఎడ్యుకేషనల్ స్టాన్‌డర్డుకూడా మారింది, **Three year degree course** వచ్చింది : దానికి కేంద్రం సహాయం చేస్తున్నారు, ఆరు కళాశాలలు బ్యాక్వర్డు ఏరియాలలో వచ్చినవి ; కనుక సహాయము చేయాలి— అంటే 'సదారతు' అన్నారు. వారు 'మేము ఏమీ చేయలేము' అన్నారు. కారణము ఏమిటి ? '**Three year degree course** వచ్చిన తరువాత మీరు కళాశాలలు పెట్టుకున్నారు, అందుచేత ఇవ్వడానికి మా రూల్సు పనికిరావు' అని చెప్పారు. నేను రెండు మూడు సార్లు గట్టిగా వత్తిడిచేసాను. 'ఇదిచాలా అన్యాయం, వారు నడుపుకోలేరు ; ప్రభుత్వం తీసుకొని నడిపే పరిస్థితిలో లేము, ప్రత్యేకము కోటి రూపాయిలు ఆరు కళాశాలలకు అవుతుంది ; ఏ విధంగానైనా చేయాలి' అనే ఉద్దేశముతో వాదించాము. వారు యోచనచేస్తాము అన్నారు. వారి నిర్ణయం వచ్చేవరకు మేము ఆగే పరిస్థితిలోలేము కనుక నాలుగు కళాశాలలను అప్పుడే ప్రభుత్వం తీసుకోవడము జరిగింది. రెండు కళాశాలలున్నాయి ఆ రెండు కళాశాలలను కూడా నేడోరేపో తీసుకోవడం జరుగుతుంది. ఆ విధంగా కలేజియేటు ఎడ్యుకేషనుకు చేయగలిగింది అంతా చేస్తున్నామని మనవిచేస్తున్నాను. రాత్రి కళాశాలలు— సాయంకాలము కళాశాలలు — కూడా కొన్నివుంటే మంచిదని జిల్లాకు ఒకటిఅయినా ఉంటే మంచిదని ఒక సూచన చేసారు బ్రహ్మయ్యగారు. ఇదిమన చేతులలోలేదు. ఇదివరకు మనవిచేసాను ఈ సభలోనే - నైట్ కళాశాలలు పెట్టుకోవడం అనేది విశ్వవిద్యాలయాలవారు చేయాలని. ఏ విశ్వవిద్యాలయము జూరిస్‌డిక్షన్‌లో ఉందో వారు చేయాలి, ఆ కళాశాలల యాజమాన్యం చేయాలి. ప్రభుత్వ గ్రాంట్లకోసం వస్తే మనం ఏమైనా చేయాలికాని రికగ్నైజ్ చేయడం అనేది కళాశాలలు, విశ్వవిద్యాలయం మధ్య ఉన్నదితప్ప మనచేతులలో లేదు. ఇటువంటిది వారు పెట్టుకుంటే మంచిదే. విశ్వవిద్యాలయములో గౌరవసభ్యులున్నారు కనుక గట్టి ప్రయత్నంచేసి బల్లగుద్ది వాదించి తెచ్చుకుంటే మనం ఎప్పుడూ వెనుకంజ వేయం అని మనవిచేస్తున్నాను. అమ్మన్న రాజాగారు చెప్పగలిగింది అంతా సుదీర్ఘంగా చాలా చక్కగా మనవిచేసారు. ముందే మనవి చేసాను - విద్యావేత్తలు, విద్యగురించి తెలిసిన వారు కనుక

విషయాలన్నీ చెప్పారు. ఒక్క inpractical suggestion చేశారేమో అనిపించింది. బీద పిల్లలకు మాత్రమే mid-day meals ఇవ్వాలని అన్నారు. మంచిదే, సదభిప్రాయమే కాని నలుగురుపిల్లలకు ఎదో భోజనం పెడుతూ కొద్ది మంది పిల్లలను తినకురా అనడం కొంచెం కష్టంఏమో, inpractical గా ఉంటుందేమో, ఉద్దేశం మంచిదే కాని ఆచరణ యోగ్యం కాదేమో, ప్రతిపక్ష నాయకులు ఒక మంచి సూచన చేసారు. 'పిల్లలకు మీదుపెట్టడం కంట్రాక్టు పద్ధతిలో బాగాలేదు; తల్లికే ఇస్తే తల్లికంటె ఎవరు బాగా పెడతారు కనుక ఈ డబ్బు తల్లికే ఇవ్వాలి' అన్నారు. ఇది నాకుకూడా చాలా నచ్చింది. ఇందులో ఎన్ని ఇబ్బందులున్నాయో నాకు తెలియదు. ఇందులో ఒక భాగం కేంద్రప్రభుత్వం వహిస్తుంది. కేంద్రప్రభుత్వం ఎవో కొన్నినియమాలు చేసారు. ఆ నియమాల ప్రకారం ఇవ్వాలి అంటున్నారు. ఆ సూచన మంచిదే కనుక కేంద్రప్రభుత్వాన్ని ఒప్పించడానికి ప్రయత్నంచేసి ఆ పద్ధతిలో చేస్తే అమ్మన్న రాజాగారు చెప్పినపద్ధతి ప్రకారము డబ్బు ఉన్నవారికి ఇవ్వవలసిన అవసరం లేకుండాపోతుంది. ఆ పద్ధతిలో యోచన చేస్తామని మనవిచేస్తున్నాను. బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ గురించి వారు చెప్పారు, నేనూ చెప్పాను. పబ్లిక్ సర్వీసు కమీషన్ howlers గురించి చెప్పారు. General standard of education improve అయితే తప్ప అవి సరిగ్గా జరుగవు. విద్యార్థులలో జనరల్ డిసిప్లిన్ • లోటుగా ఉందని అన్నారు. దానికి చాలా కారణాలున్నాయని మనవి చేశాను. మొదటనే విద్యాలోపం - standards of education కూడా డిసిప్లిన్ తక్కువ అవడానికి కొంత కారణం, ఏమైనప్పటికి public life లో ఉన్నవారం మనం కొంత శ్రద్ధవహిస్తే, ఏ ప్రదేశాలలో troubls వస్తున్నాయో అక్కడ వెంటనే 'nip it in the bud' అన్నట్లుగా ఆ సమయంలోనే మనం సరియైన పద్ధతిలో పనిచేస్తే ఇది ఎక్కువ కష్టమైన విషయం కాదు ఎటొచ్చీ, అక్కడ ఎదో పాప్యులారిటీ కోసం - చీప్ పాప్యులారిటీ కోసం-విద్యార్థుల నలుగురిని కాస్త తప్పుపని చేస్తున్నా బాగుందోయ్ అని అంటే మనలను ఎదో hero అంటారని ఉద్దేశంతో ఏదైనా కాస్త వెనకాల తాళంవేస్తేతప్పు, అధ్యాపకా, చేసింది తప్పురా నాయనా, అని మనం చెప్పగలిగితే, తప్పు ఉన్నప్పుడు, అటువంటి పద్ధతిలో సవరించగలిగితే కొంతవరకు లాభం ఉంటుంది. ఇకముందు ఇటువంటివి జరుగుతాయనే ఆశిస్తున్నాను. ఎందుకంటే, తమకు తెలుసు, సమితులు పరిషత్తులు పెట్టాము. చాలా పెద్ద ఉద్యమం, చాలా పెద్ద reform అది, అది వచ్చిన తరువాత సమితులకు ఎలిమెంటరీ ఎడ్యుకేషన్‌ను అప్పజెప్పేసాము, పరిషత్తులకు సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్‌ను అప్పజెప్పేసాము. అందుచేత ఆ ప్రదేశాలలో important non-officials, responsible non-officials దాని విషయమై చూస్తారు కనుక ఇటువంటివి సరిచేయడానికి కొంత వరకు వీలవుతుందేమో

అని నేను అనుకుంటున్నాను. ఉపాధ్యాయ వర్గం కూడా పూర్తిగా సహకారం ఇవ్వకపోతే ఇందులో వ్యవహారం కాదు. strikes, indiscipline కు కొంత వరకు- చాలా అనలేను నేను, ఉపాధ్యాయవర్గం లోటుకూడా ఉంది. ఒక ఉపాధ్యాయునికి మరొక ఉపాధ్యాయునికి పడకపోతే ఈ gun powder ను- విద్యార్థులను- ఒకరిమీద ఒకరిని ఉపయోగిస్తారు. ఆ పద్ధతిలో ఇటువంటి ఇబ్బందులు వస్తున్నాయి. ఎడ్యుకేషన్ డిపార్టుమెంటు కూడా శ్రద్ధవహిస్తోంది అనుకోండి, అలాంటి mischievous, undesirable టీచర్లు ఉంటే weed out చేస్తున్నారు. ఏమైనప్పటికి లోకల్ సహకారం లేకుండా, ప్రజాసహకారం లేకుండా ఈ reform ను మనం తీసుకురాలేము; అదుపులో త్వరగా పెట్టడానికి సాధ్యమయే విషయం కాదు. అంతా, నలుగురూ కలిసి పనిచేస్తే త్వరగా వస్తుంది అని అనుకుంటున్నాను.

"హైదరాబాదులో చదివే ఆంధ్రప్రాంతంవారి పిల్లలకి హిందీలో 15% ఉంటే బాగుంటుంది, అంతకంటె ఎందుకంటే హెచ్చు?" అని శ్రీమతి అమ్మన్న రాజాగారు చెప్పారు. కాని నాకు ఒకటి తోస్తున్నది. అధ్యక్షా, ఆంధ్రపిల్లలు ఆంధ్రా ఏరియాలో చదివితే 15% ఒప్పుకొంటున్నారు. కాని హైదరాబాదులో చదివితే లేదని వారు చెప్పింది నిజమే. వచ్చిన చిక్కు ఏమిటంటే H. S. L. C. Examination కి హైదరాబాదులో 15% లేదు. కాక ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలో 15% పెట్టలేదు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారు, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయమువారు 15% ఒప్పుకున్నారు. కాని యిక్కడ పెట్టలేదు. ఇక్కడ చదివిన పిల్లలది ఈ విశ్వవిద్యాలయాలకు అనుబంధంగా సంబంధించిన విషయము కనుక ఈ రూల్సు మనం పెట్టడానికి సాధ్యమయ్యే విషయం కాదు. కాక హైదరాబాదు పట్టణంలో చదివే పిల్లలకు ఉర్దూ, హిందీ చాల సులువుగా వస్తుంది. 15% ఖర్మం ఏమిటి? 40% కూడా వస్తుంది. నిన్న ఒక స్నేహితుడు చెప్పాడు, అధ్యక్షా. అతను ఆంధ్రదేశంలోంచే వచ్చినవాడు. వాళ్ళ కుఱ్ఱవాడు ఇక్కడ చదువుతున్నాడు. అతని Second Language హిందీ పేపరు తీసి క్లాసు అంతటికీ చదివి వినిపించాడు ఉపాధ్యాయుడు. "చూడండి, Second Language ఎంత చక్కగా వ్రాశాడో కుఱ్ఱవాడు—చిన్నప్పటినుంచి చదువుకున్నవాడు కాదు" అని. Material చూసినప్పుడు అది సంతోషించే పద్ధతిలో ఉంది. మన బిడ్డలు చదువుతారు, చదువగలరు opportunity ఇస్తే. అందులో అనుమానం ఏమీలేదు. ఇక్కడ బిడ్డలు చదువుతున్నప్పుడు మన బిడ్డలుమాత్రం ఎందుకు చదువలేరు? అంతా సమానమే. Material అంతా ఒకటే. మనం ఈ విధముగా 15% అంటే, చదవడం మానేస్తారేమోనని నా అభిప్రాయము. అందుచేత ఆ తేడా పెట్టవద్దని నా ఉద్దేశము.

Mr. Speaker : You want to keep up the standard of Hindi or Hindusthani here.

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao : Yes, Sir. Now, I will speak for some time in English, Sir, so that hon. Sri Fernandez may understand it. Hon. Mr. Fernandez has congratulated the Government for having given one-fifth of the State's revenue for Education. I am very grateful to him for that felicitation. He also wanted certain rights to be preserved for the Anglo-Indian children for their Education. Yes, sir, we shall certainly do our very best to preserve their rights. But there is one thing, sir. He said that the minority primary schools should not be touched simply because they are being manned by minorities and missionaries. The hon. Leader of the Opposition has very ably and correctly replied to that, sir, and I entirely agree with what the hon. Leader of the Opposition has said. We should not distinguish between one teacher and another whether he belongs to this community or that community, this religion or that religion. A bad teacher is a bad teacher wherever he be. A good teacher is a good teacher. A bad management is a bad management and a good management is always a good management whether it is managed by a Muslim Association or a Christian Association or Hindu Mahasabha. The point is this, sir. We do not want to encourage bad managements. We are not touching any school managed well. If the management is bad, whether it is under Christian Association or otherwise, it has got to be taken over by the authority which can run it better. But actually today, all the elementary schools are run by the Samithies and Municipalities and you know very well, Sir, that non-official organizations are bound to look after them very carefully and do well. We cannot distinguish between one association and another association. Surely, our policy is not to encourage any school run by bad management. What we do is: we do not want to say anything about it, except that we do not contribute a pie to such management. We do not want to spend the money of our people or ill-spend it by giving it to a school which is not run well. So the policy of this Government is not to encourage schools under bad management. So, Mr. Fernandez should not feel that these are run by Christians or Missions. It is a bad

argument. I think it does not convince any body and so I am sorry I cannot agree with that argument of his. And I am not prepared to appoint any ad-hoc committee in this connection, Sir. It is not necessary. Actually taking over of the schools is almost complete in every district in Andhra area, and if there are a few schools which are not handed over, they run a great risk. I cannot help it. The Government won't pay to bad schools and they have to run themselves and they won't be recognized either. Bad schools shall not exist, because by running bad schools we will be doing a great injustice to all the children in that locality for they get no attention and so we cannot encourage them, Sir. I say with all the emphasis at my command that we shall not be a party to this sort of management.

శ్రీ రామకృష్ణరాజుగారు చెబుతూ జనరలుగా వారు మంచి విషయాలతో ఏకీభవించారు. ప్రభుత్వం చేసే పనులుకూడా చెప్పారు. పటాస్కర్ అవార్డు ప్రకారం మదరాసుకి పోతున్న ప్రదేశాలలో తెలుగు భాషాబోధన ముందుకూడా ఉండాలి సుమా, ప్రభుత్వం ఏమరి ఉండకూడదు, ప్రభుత్వం ప్రయత్నం చేయాలి అని సరియైన హెచ్చరికే చేశారు. అయితే దానికి నేను ఇంతకుముందు ఒక ప్రశ్నకు సమాధానం చెబుతూ ఉండగా ముఖ్యమంత్రిగారు శలవిచ్చారు, అటువంటి జాగ్రత్త ప్రభుత్వం తీసుకుంటుందని. ఇక్కడి భాగాలు అక్కడికి పోతున్నట్లుగానే, అక్కడి భాగాలుకూడా ఇక్కడికి వస్తున్నాయి. అందుచేత వారు అటువంటి తేడాలు చేస్తారని నేను అనుకోను. ఆ ప్రభుత్వాలు కూడా ఇదివరకే కొన్ని నియమాలు చేశారు. Zonal Council ఉంది. అధ్యక్షా, కేంద్రంలో ఉన్న గౌరవనీయులైన మంత్రి శ్రీ గోవిందవల్లభ పంత్‌గారు న్యాయదృష్టి, పరిపాలనా అనుభవము ఉన్నవారు; వారియొక్క అధ్వర్యం క్రింద Southern States అన్నింటిని కలిపి ఒక Zonal Council ఉంది. అందులో ఏమైనా తేడా వచ్చినప్పుడు ఆయా స్టేట్సు తప్పకుండా తీసుకువస్తాయి ఈ విషయం. అందులో విద్య విషయంలో ఏమాత్రంకూడా మన హక్కు పోకుండా కాపాడడానికి ఆ Council ఉంది. అదేవిధముగా అక్కడనుంచి వచ్చేవారికి ఇక్కడ తమిళంకూడా ఉంటుంది కనుక, అది జాగ్రత్తగానే చూస్తారని నేను అనుకొంటున్నాను. దానికి కొన్ని నియమాలుకూడా చేశారు. ఈ పద్ధతిలో సరిగ్గానే ఉంటుందని నేను అనుకుంటున్నాను. కళలు ప్రత్యేక శాఖగా ఉండాలి, మూడు అకాడమీలు ఆ శాఖలో ఉండాలని ఒక సూచన చేశారు. ఇది పరిశీలించాల్సిన విషయము. నాబోటివాడికి వెంటనే జవాబు చెప్పే పద్ధతి కాదు. ఇప్పుడు కళలకు ఏవిధమైన తేడా లేకుండా ప్రస్తుతం

చేస్తుందనిమాత్రం హామీ ఇవ్వగలము. ముందుకూడా అలాగే ఉంటుందని చెప్ప గలను. మూడు విశ్వవిద్యాలయాలలోను లలితకళలు అభివృద్ధి అయేటట్లు చూడాలని చెప్పారు. అది సత్సాంప్రదాయాలతో కూడిన మంచి సూచనే. కొంచెం హెచ్చుతగ్గుగా శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు కూడా ఇదే చెప్పారు. కళలు అభివృద్ధి కావాలి. విశ్వవిద్యాలయాలు కొంత సహాయం చేయాలి. ఇదివరకు నేను మూడు విశ్వవిద్యాలయాల ఉపాధ్యక్షులకి మనవి చేశాను. లలితకళలలో ఇదివరకే ఆంధ్రప్రదేశ్ కొంత వెనుకబడి ఉంటే దానిని సరియైన పద్ధతిలో తీసుకురావలసిన అవసరం ఉందని ప్రత్యేకంగా కూడా వారికి నేను సూచనలు చేశాను స్వయముగా. ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ వారు ఇదివరకునుండి నాటకకళలో కొంత అభివద్ధి చేస్తున్నారు. కనుక అక్కడ అభివృద్ధి చేయడానికి ప్రయత్నం చేయాలని కోరాను. ఇవతల ఉన్న శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయంవారు సంగీతానికి, సాహిత్యానికి దగ్గరలో ఉన్నారు పూర్వంనుంచీ. పూర్వంనుంచీ అక్కడ అటువంటి అవకాశాలున్నాయి, అది మదరాసు, బెంగుళూరుకు దగ్గరగా ఉంది. విద్వాంసులు అంతా అక్కడికి వస్తూ పోతూ ఉంటారు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించడానికి తప్పకుండా. అందుకోసము అక్కడ ఎలాగైనా కొంత అభివృద్ధిచేస్తే మంచిది. విశ్వ విద్యాలయం పెట్టిన ఆశయం కూడా అదే; సంస్కృతం దేవభాష, లలితకళలను అభివృద్ధిచేసే అభిప్రాయం అని కూడ చెప్పాము. మరి, ఎంతవరకు చేస్తారో? అవి **autonomous bodies** అంటారు. గట్టిగా ప్రభుత్వం ఒత్తిడిచేయడానికి సాధ్యం అయే విషయం కాకుండా ఉంది. గట్టిగా చెప్పేటప్పటికి "అయ్యో. మేం **autonomous bodies**, మా మీద మీరు పడుతున్నారు" అంటారేమో నని భయం. ఏమైనా ఆర్థికసహాయం కావలివస్తే కొంతవరకుచేయ గలుగుతాం. వారు ముందుకు వెళ్ళితే తప్పకుండా మేము చేయించే పద్ధతిలో చేస్తాం. శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయంలో శ్రీ రామకృష్ణరాజులుంగారు ఉన్నారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలో శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారున్నారు. ఇతర విశ్వవిద్యాలయములో కొందరు శాసనసభ్యులున్నారు. వారు ప్రయత్నం చేస్తే తప్పకుండా జరుగుతుంది. ఇంకా దీనిని గురించి ముందు బాగా కొంత చెబుతాను. శ్రీ కల్లూరి సుబ్బారావుగారు సేవామందిరంలో చదివిన విద్యార్థి యొక్క **basic** శిక్షణ గురించి చెప్పారు. వారు **basic** శిక్షణయొక్క మంచి గురించి కూడ చెప్పారు. అందుచేత వారు చెప్పిన పద్ధతిలో నడిపిస్తే అన్ని చోట్ల లాభం ఉంటుందని చెప్పారు. బేసిక్ విద్యావిధానం గురించి ముందే చెప్పాను తమకు. అందుచేత వారి **point meet** అయినది. శ్రీ గోపాలరావు ఎక్బోటేగారు చాల విలువైన సూచనలు చేశారు. వారు చేసిన సూచనలు అన్నీ కూడ **with facts and figures** ఇచ్చారు, అధ్యక్షా. అవన్నీ

నేను పరిశీలింపచేయించి వారు చేసిన సలహాల నన్నిటినీ కూడ ఎంతవరకు పాటించడానికి సాధ్యమవుతుంది అనే పరిశీలన కూడ చేస్తాను. వారు కొంత వరకు ప్రతిపక్షనాయకులు చెప్పిన figures ను meet అవడానికి ప్రయత్నం చేశారు. ఏమంటే—Education లో National Group Plan ప్రకారం 5% హెచ్చే ఉన్నాం, age-group లో మొత్తం మనరాష్ట్రంలో చదివేవారని చెప్పారు. బాగానే ఉంది. అయినప్పటికి మనం ఇంకా హెచ్చు చేయడానికి ఏ విధముగా ప్రయత్నం చేస్తే వీలవుతుందో ఆ ప్రయత్నం చేస్తామని మనవి చేస్తున్నాను. వారు చెప్పినవిషయాలన్నీ కూడ చాల విలువైన విషయాలు. అవి నేను తప్పకుండా ప్రయత్నం చేస్తానని మనవిచేస్తున్నాను.

Per Capita expenditure పెంచితే మంచిదన్నారు. State expenditure లో నాలుగవభాగము ఈ విద్యకోసము ఖర్చుపెట్టడం మంచిదనే సూచన చేశారు. గోపాలకృష్ణయ్యగారిని చాలవరకు meet అయ్యాను అను కోండి. వారు ఇంకా కొన్ని సలహాలుచెప్పారు. సాధ్యముకానివి కొన్నివున్నాయి సాధ్యము అయ్యేవి కొన్నివున్నవి. సాధ్యమయ్యేవి కొన్నిటినిముందు మనవి చేశాను. వారి ఉపన్యాసము కొంచెం విడివిడిగా చెపితే మంచిది అనుకొంటాను. Multi-purpose School లో Work shops గురించి మనవి చేశాను. Higher Secondary Schools లో Post-Graduate teachers కావాలని అన్నారు. విశ్వ విద్యాలయాలలోను, affiliated colleges ఐన గుంటూరు, రాజమండ్రి మొదలగు కాలేజీలలోను ఈ Post-Graduate course ను పెడితే ఎక్కువమంది తయారవుతారు. వారు అంతా Higher Secondary Schools లో చెప్పడానికి వీలవుతుంది. సౌకర్యముగా వుంటుందని ఒక సూచన చేశారు. నేను మాత్రము ఆ సూచనను అంగీకరించలేకుండా వున్నాను. మన విశ్వ విద్యాలయాలలోని డిగ్రీలస్థాయి మొత్తము భారత దేశములోని డిగ్రీల స్థాయికంటె ఉన్నతస్థాయిలో వున్నది. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము తీసుకోండి. మొన్ననే స్థాపించిన వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయము తీసుకోండి. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం తీసుకోండి. మన రీసెర్చి డిగ్రీలు Particular గా భారత దేశములోనే ఎంతో గర్వించవగిన స్థాయిలో వున్నవి. అది కొంచెము ఆలో చించవలసి యున్నది. విశ్వవిద్యాలయము వున్న కేంద్రములో ఆ యా subjects లో నిపుణులైన వారిచేత పాఠాలు చెప్పిస్తున్నారు. వారు సరిగా చెప్ప డానికి పూనుకొన్నారు. అటువంటి equipmentను కోట్లరూపాయలు వెచ్చించి చేస్తున్నాము. అందుచేతనే మనము ఉన్నతస్థాయిలో నిలబడడానికి, high standards ను నెలకొల్పడానికి, సైన్సుడిగ్రీల విషయములో గాని, ఆర్ట్సు డిగ్రీల విషయములో గాని ఎక్కువ standard ను నెలకొల్పడానికి అవకాశ

ముగా వుంటోంది. అటువంటి ఉన్నతస్థాయిలో చెప్పడానికి ఉపాధ్యాయులు దొరకడం కష్టముగా వుందని ఇంతకుముందే మనవిచేశాను. ఎందుకంటే తక్కిన పోస్టు attract చేసినట్లు teaching post attract చేయడములేదు. అందులోను research చేయించాలన్నా, M. A. pass చేయించాలన్నా, దానికి research నడిపించాలన్నా, డాక్టరేట్ అయినా అయితేగాని సాధ్యము కాదు. డాక్టరేట్ డిగ్రీ పొందినవారు ఏ atomic energy commission కో కిర్లాకంపెనీలో ఉద్యోగానికో పోతున్నాడు గాని విశ్వవిద్యాలయాలలోనికి రావడానికి సాధ్యము కావడములేదు. అందుకోసమే inter-university వారు కొన్ని నియమాలు పెట్టారు. ఉపాధ్యాయుల జీతాలు పెంచారు. అట్లా పెంచి, కొన్ని కేంద్రాలలో నడిపిస్తే సాధ్యమవుతుంది గాని తలోచోట పెడితే ఈనాడు B. A. Standards ఎలా పడిపోయాయో అలాగే M.A. Standards కూడ పడిపోతాయని మా భయము. అప్పుడు ఈ విశ్వవిద్యాలయాలలో చదివిన చదువుకు విలువ సున్న. పూజ్యము, ఆ పరిస్థితిని మాత్రము మనము తీసుకొని రాకూడదు.

It will be a very bad example set for all the future young men and I am not prepared to yield on that point. Sir, It will be a very bad thing.

దానిని నిర్ణయించ వలసిన వారు విశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షులు, సిండికేటువారు నిర్ణయించాలి. వారు కనుక అక్కడ తగిన standard వుందని, సమర్థులైన ప్రొఫెసర్లు వున్నారని, ఆ institution బాగా నడుస్తోందని, ఆ institution కు తగినంత ధనముందని, మద్దతుగలిగిన మనుష్యు లున్నారని వారు నిర్ణయము చేస్తే ప్రభుత్వము ఎన్నడూ అడ్డురాదు. ఈ విధముగా "మీరు ఇక్కడ M. A. Course పెట్టండి. ఇక్కడ building వుంది కనుక M. Sc. course పెట్టండి. ఇక్కడ equipment లేకపోయినా ఫరవాలేదు నా ఇష్టము వచ్చిన ఉపాధ్యాయులను వేస్తాను నడిపించుకోండి" అని గవర్నమెంటులో నాకు అధికారముందని నేను చేస్తినా ముందు generation ను పాడుచేసిన వాడిని అవుతానని మనవి చేస్తున్నాను. ఆ పద్ధతిలో చేయడానికి వీలులేదని మనవి చేస్తున్నాను. ఎక్కడపడితే అక్కడ post-graduate course ఇవ్వడానికి వీలులేదని Inter-university Board అధ్యక్షులు సుప్రసిద్ధులైన డా. దేశముఖ్‌గారే పట్టుపడుతున్నారు. అటువంటి సమయములో నేను వెళ్ళి ఇక్కడ M. A. course ఇవ్వండి. ఇక్కడ M. Sc. course ఇవ్వండి అని పట్టుపడితే దానివల్ల ఎక్కువ నష్టము వస్తోంది కాని లాభము జరగడము లేదు. మరమేకులను తయారు చేసినట్లుగా manfactured M. A. చదివిన వారిని తయారు చేయడము సాధ్యము కాదు. విద్యార్థులకు విద్య రావాలి. విద్య

యొక్క స్థాయి పెరగాలి. అటువంటి కేంద్రాలు తక్కువగా యుండి ఆ విద్య రావడానికి ఎక్కువ కేంద్రీకరిస్తేనే సాధ్యమవుతుంది కాని లేకపోతే సాధ్యమవదు. ఎక్కడపడితే అక్కడ M. A. course ను పెడితే దాని విలువ పడిపోతుంది. విశ్వవిద్యాలయానికి దెబ్బ తగులుతుంది. ఆ పద్ధతిలో ఎవరు ఎన్ని చెప్పినప్పటికి నా జీవితములో ఎక్కువకాలము విశ్వవిద్యాలయాలలో గడిపినవాణ్ణి కనుక, నాకు ఆ సిద్ధాంతాలు రక్తములో ఇమిడి యున్నవి కనుక దానినిగురించి నాకై నేను తీసుకొనే చర్య ఏమీలేదని మనవి చేస్తున్నాను. విశ్వవిద్యాలయాలవారే ముందుకు వచ్చి ఎక్కడయినా పెడతామంటే మేము అడ్డురామని చెపుతున్నాను. ఎక్కువమంది M. A. లు కావాలంటే ఎక్కువ కళాశాలలు పెట్టుకొనేపద్ధతి అది కాదు. గోపాలకృష్ణయ్యగారు ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు సెనేటులో మెంబరుగా ఉన్నారు. మన సభలోని ఇంకా ఎంతోమంది పెద్దలు సెనేటులో ఉన్నారు. ఇప్పుడు 15 మంది కంటె M. A. Course కు తీసుకోమని చెపుతున్నారు. M. Sc. కి 10 మంది కంటె తీసుకోమని చెవుతున్నారు. దానికి ఏవో నియమాలు ఉన్నాయి. దానికి కూడ ఏవో కారణా లున్నాయి. "ఒక్కొక్క ఉపాధ్యాయుని దగ్గర ఇంతమంది కంటె ఎక్కువ చదివితే చదువురాదు" అనే నియమము పెట్టుకొన్నారు. అది కొంచెము ఛాందసముగా ఉందేమోనని నా అనుమానము. ఇంకా ఎక్కువ మందికి సీట్లు ఇచ్చేదానికి ప్రయత్నిస్తే బాగుంటుంది. Philosophy course కు 30 మంది అయినా చదువుకోడానికి వీలుంటుందేమోనని అనుకొంటాను. కాని science subjects అంటే atomic energy science or naval science or nuclear science గాని చదవాలనుకొంటే వాటికి research work చేయడానికి equipment అంతా వుండాలి. పగలు, రాత్రి పనిచేయవలసిన అవసరముంటుంది. అటువంటి equipment లేకుండా ఎక్కువమంది విద్యార్థులను తయారుచేయడానికి సాధ్యముకాదు. Arts courss లో అటువంటిది సాధ్యమవుతుందేమో విశ్వవిద్యాలయాలవారు చూసి, విశ్వవిద్యాలయ కేంద్రములో ఎక్కువమందిని తయారుచేసిన బాగుంటుందని వారికి నా సలహామాత్రం మనవిచేస్తున్నాను.

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య (సత్తెనపల్లి) : దేశముఖ్ గారే గుంటూరులో post-graduate course పెట్టడానికి వీలవుతుందని చెప్పారు. దానిమీద ఏమిచేపుతారు ?

శ్రీ యస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : ఏమిచెప్పారో ఏమో నాకు తెలియదు. నాకు తెలిసినది నేను చెప్పాను. ఇంకా కావలసివస్తే దేశముఖ్ గారికి వ్రాసుకోమనండి, వెళ్ళి కలుసుకోమనండి. నేను వద్దనడములేదు. విశ్వ

విద్యాలయ ఉపాధ్యాయులు కలవాలి. వారు నిర్ణయాలు చేయాలి. వారి నిర్ణయానికి నేను 'అడ్డురాను. నా అంతటనేను విశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యాయులను ఇలా చెయ్యమని చెప్పడానికి సమర్థత లేదు. లేదుఅని మనవిచేస్తున్నాను. గోపాల కృష్ణయ్యగారు భాషాబోధన గురించి చెప్పారు. విశ్వవిద్యాలయాలలో తెలుగు బోధనాభాషగా పెడితే బాగుంటుంది అన్నారు. దానికి నేను మొదటనుంచి వ్యతిరేకిని. కారణమేమంటే విశ్వవిద్యాలయాలలో ఏ భాషవుంచాలనే విషయం విశ్వవిద్యాలయాలవారు నిర్ణయించుకోవాలి. మద్రాసులో అరవమును బోధనా భాషగా పెట్టాలని మా మిత్రులు శ్రీ సి. సుబ్రహ్మణ్యాం ప్రయత్నము చేస్తే ఇండియా మొత్తముమీద పెద్ద గొడవగావుంది. **Research** చేసేచోట ఏభాష బోధనాభాషగా వుంచాలనే విషయము విశ్వవిద్యాలయ విద్యావేత్తలకు తెలియాలికాని నాబోటివాళ్ళు **political** గా ఆలోచించడానికి వీలుఅయిన విషయము కాదు. ఇది ముందు తరాలవారికి సంబంధించిన విషయము. ఈనాడు **international** గా మన ఆంధ్రులు పైకి రావలసిన అవకాశమున్నపుడు, **atomic energy, sputnic age** లో వీరెంతో పైకి రావలసిన సమయములో వీరందరిని పైకి తీసుకొనిరావాలి. అలా చేసుకోడానికి సరియైన గ్రంథాలుండాలి, చెప్పకలిగిన విద్యావేత్త లుండాలి. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము చరిత్ర తీస్తే అక్కడి ఉపాధ్యాయులు ఎటువంటివారో తెలుస్తుంది. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు, రాధాకృష్ణ పండితులుగారు మొదలైన విద్యావేత్తలు ఆ ఉపాధ్యాయ స్థానాన్ని ఆక్రమించిరి. ఎటువంటి విద్యావేత్తలను తీసుకొనివచ్చి పెట్టారో ఆలోచించండి. ఇప్పుడు కేంద్రములో విద్యామంత్రిగా వున్న ప్రొఫెసర్ హుమాయూన్ కబీరు. ఆనాడు అక్కడ లెక్చరర్‌గా **start** అయ్యారు. రాధాకృష్ణ పండితులు ఉపాధ్యాయులుగా వున్నారు. సర్ సి. వి. రామన్. ప్రతిపక్షములో వున్న హిరేన్ ముఖర్జీ, జహాంగీర్ కోయజీ, వుల్ఫు మొదలగువారెందరో ఇక్కడ లెక్చరర్‌లుగా పనిచేశారు. వారి నందరిని తెలుగులో చెప్పమంటే ఎలా చెపుతారు? అది సాధ్యముకాదు. వారిచేత తయారయిన మెరికలలాంటి విద్యార్థులు మంచి స్థానాలను ఆక్రమించుకోగలిగారు. విద్యలో ఉన్నతస్థాయిని సంపాదించిన పెద్దలు నలుమూలలా వున్నారు. వారిని తీసుకొనివచ్చి ఉపయోగించుకొని, వారినుంచి మనము విద్యను సంపాదించుకొని మనబిడ్డలను వారికంటె పెద్దవారిగా తయారు చేసేదానికి ప్రయత్నము చేయాలి కాని తెలుగు బోధనాభాషగా పెడదామా, ఉర్దూ పెడదామా, హిందీ పెడదామా అని ఇప్పుడున్న పరిస్థితుల్లో ఆలోచించకూడదు. ఎంతో **competitive spirit** వున్న సమయమిది. ఎంతో **advance** అవుతున్న **scientific age** ఇది. ఈ సమయములో మనబిడ్డలు ముందుకువచ్చే పద్ధతి యోచించాలి కాని కేవలం తెలుగుపెడితేనే ముక్తి వుంది లేకపోతే లేదు

అనే పరిస్థితిలో వుండరాదు. ఈ నిర్ణయము చేయవలసినవారు విద్యావేత్తలు ఇంతకుముందు గోపాలకృష్ణయ్యగారు quote చేసిన దేశముఖ్ గారు దీనికి వ్యతిరేకి. వారు ఒప్పుకోలేదు వారు ఒప్పుకొన్న విషయాన్ని గోపాలకృష్ణయ్య గారు quote చేశారు దేశముఖ్ గారు ఒప్పుకోని విషయాన్ని గోపాలకృష్ణయ్య గారు quote చేయలేదు. దీనిని నేనుకూడ ఒప్పుకొనడం లేదనుకోండి. రాధాకృష్ణ పండితులవారికి ఖచ్చితమైన అభిప్రాయాలున్నవి, పండిత నెహ్రూ గారికి కొన్ని అభిప్రాయాలున్నాయి ఎందుకంటె వీరందరిని politicians గా మాత్రమేకాక విద్యావేత్తలుగా కూడ లెక్క వేయుచున్నాము. అందుచేత పెద్దపెద్ద లెందరికో ఇటువంటి అభిప్రాయాలున్నపుడు మనమేదో experiment చేద్దామని అనుకోకూడదు.

Mr. Speaker: Using Telugu is not a political question. It is a national question—not politics.

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao: That may be, Sir.

Mr. Speaker: Do not call it 'political' please.

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao: Sir, I express my opinion as freely as I can. You permit me to do it.

మిస్టర్ స్పీకర్ . ప్రజల question నేరు. కాని అది మీ opinion అయివుండవచ్చు.

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao: That is right, Sir. I am concerned with the children of to-day.

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య : తమ సూచన మాకు వినపడలేదండి.

మిస్టర్ స్పీకర్ : తెలుగులో చెప్పడం అనేది political question కాదు. Political question అంటే— కాంగ్రెసు, కమ్యూనిస్టు మొదలైన వారిగురించి. ఇది political question ఎందుకు అవుతుంది? It is a national question. The Hon. Minister can have his own opinion; Political question మాత్రముకాదు. that is not the point.

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు: 'Political' అంటే తమరు చెప్పిన పార్టీ సిస్టమ్‌లో కాదు నేనుచెప్పేది. శ్రీ సి. సుబ్రహ్మణ్యంగారు కాంగ్రెసువాడు. ఆయన కూడ మాతృభాష బోధనాభాషగా కావాలన్నారు. కేరళలో ఇదివరకే పెట్టారని అన్నారు. 'Children of our State' కు సంబంధించిన question ఇది. వారియొక్క future question. మన పెద్దలైన విద్యావేత్తలు చెప్పిన అభిప్రాయమని మనవిచేశాను. అనుభవజ్ఞులైన శాస్త్రవేత్తలు, విద్యావేత్తలు

వారు ఏమైన మార్పు సూచించేవరకు మనము తొందరపడ కూడదని నా అభిప్రాయాన్ని మనవిచేశాను.

శ్రీ పి సుందరయ్య (గన్నవరం) : అధ్యక్షా, Language Commission Report ఉంది. ప్రెసిడెంటు దానికి time fix up చేయకపోయినా ప్రతిరాష్ట్రములో కూడ రీజినల్ భాషలోనే విశ్వవిద్యాలయాలతో సహా చెప్పాలని ఇదివరకే నిర్ణయము అయిపోయింది. టైము అయిదు ఏళ్ళా, 10 ఏళ్ళా అని సమస్యే తప్ప ఇంకొకటి కాదు. అదేరీతిగా High Courts లో కూడ ఆయా ప్రాంతీయభాషలలోనే తీర్పులు చేయాలనికూడ వుంది. కాని ఇది మంత్రిగారి వ్యక్తిగత అభిప్రాయము కావచ్చు. ఇదివరకే కేంద్రము, అన్ని రాష్ట్రాలు, అంగీకరించి ఉన్నవి. ఎంత త్వరలో అమలు జరుపుతారనే విషయం కాని అంతకంటే ఏమీ లేదు.

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : నేను చెప్పేలోగా వారు అడ్డువచ్చి చెప్పారు. ప్రతిపక్ష నాయకులు కనుక నేను yield అయ్యాను. శాశ్వతముగా ఇంగ్లీషు వుండాలనేవాణ్ణికాను నేను. ఈనాడు మనము నిర్ణయించడానికి కాదు. పెద్దలు చేయాలి. చేయవలసిన సమయము వచ్చినపుడు చేస్తారు. మన బిడ్డలు పైకి రావలసిన సమయమిది. **Let everybody take his own chance as things go ahead.** తరువాత ఎప్పుడయినా కావలసివస్తే చేసుకోవచ్చును. అభ్యంతరము లేదు. ఈ బడ్జెటు వచ్చే సంవత్సరము వరకు కనుక ఆ సంవత్సరములో జరిగేవిషయము కాదని మనవిచేస్తున్నాను. ఇది ప్రాజెక్టు, ఇది ఇండస్ట్రీ కాదు. ఇది జాతి కాబట్టి విద్యావిధానముయొక్క standard పెరగాలి. విద్యకు ఎక్కువ ఖర్చు పెట్టాలని అన్నారు. అది సమంజసమైన విషయమే. దాని విషయములో యోచనచేస్తాము. Typewriters సరిగా లేవని అన్నారు. Typewriting politics అన్నారు. Typewriting politics తో ముడి పడి యుండలేదు. దానికి script committee అని ఒక committee ని వేశాము. వారి రిపోర్టు రావడముతోనే తగిన చర్యలు తీసుకొంటాము తమకు కూడ తెలుసు. నేనుకూడ anxious గా వున్నాను కాని ఏదో పేచీలు వుండుటచేత ఒక నిర్ణయానికి రాలేకుండా వున్నాము. ఆ script committee report వచ్చిన తరువాత ఒక నిర్ణయము తీసుకొంటామని మనవి చేస్తున్నాను. Nationalised books దొరకడం లేదని, ఈ విషయములో strong attitude తీసుకోవాలని అన్నారు. నేను D. P. I. గారిని అడిగితే ప్రతిచోట ఏజంట్లను పెట్టి పుస్తకాలను సరఫరా చేస్తున్నామని చెప్పారు. ఎలాంటి complaints వారికి రాలేదని అంటున్నారు. అలాంటివి ఏమైనవుంటే strong action తీసుకొనడమే కాకుండా ఇదివరకు ఏజన్సీ పుచ్చుకొన్నవారు మోసము

చేస్తున్నట్లుగా వుంటే వారిని తప్పించి, మరొకరికి ఇచ్చే ఏర్పాటు చేస్తామని మనవి చేస్తున్నాను. తరువాత టీచర్సు నీతిగా ప్రవర్తించాలని అన్నారు మంచిదే. M L. A. లు, మంత్రులుకూడ నీతిగా ప్రవర్తించాలని అన్నారు. అది కూడ మంచిబోధనే. బ్రహ్మచారి చేయవలసిన బోధ అది. దానిలో ఏమీ సందేహం లేదు. మమ్ములను సిగరెట్టు కూడ కాల్చకుండా వుండాలని అన్నారు. అది సాధ్యము కాదేమోనని మనవి చేసుకొంటున్నాను. పెద్దవాళ్ల మయినాము. సిగరెట్టు కాల్చడము అలవాటు అయిపోయింది. ఇంతకంటె పెద్ద తప్పులు చేయనప్పుడు ఇది ఒక పెద్ద తప్పు కాదనుకొంటాను. మిత్రులు సుందరయ్య గారు చెప్పినవాటిల్లో చాల ఇదివరకే మనవి చేశాను. వారు అంకెల విషయములో చెప్పారు. దానిని గురించి నేను పునఃపరిశీలన చేయిస్తాను. ఎందుకంటే వారు పరిశీలన చేయకుండా చెప్పరు. ఈ subject ను బాగా చదువుతారు. వారు చెప్పిన లెక్కలను తెప్పించి పరిశీలన చేస్తాను ఉపాధ్యాయులు పెరుగుతూంటే కూడ ఇంకా తక్కువమంది pass అవడానికి కారణమేమిటి అని పరిశీలన చేయిస్తాను. పెరిగే జనాభాను సాధ్యమయినంతవరకు విద్యావిధానములోకి తీసుకొని రావడానికి ప్రయత్నము చేస్తాను. Compulsory education కు రు. 27,00,00,000 లు కాదని కొన్ని లెక్కలు వేసి చూపెట్టారు. మా డిపార్టుమెంటు నుంచి నేనుకూడ లెక్కలు తెప్పించాను. ఆ లెక్కలనుబట్టి చూస్తే ఈ విధముగా వుంది చదివి వినిపిస్తాను. సుందరయ్యగారిచ్చిన లెక్కలు చూస్తే రు. 70 కోట్లవరకు పోతోంది. రు. 27 కోట్లు ఎట్లా ఇచ్చారని మా డిపార్టుమెంటును అడిగితే వారు ఇచ్చిన లెక్కలు ఇవి.

Furniture and crafts equipment	Rs. 3.90	crores
Teachers salaries	Rs. 8.21	,,
Contingenices	Rs. 1.12	,,
Quarters for women teachers	Rs. 1.30	,,
Inspection, Direction and Administration	Rs. .49	,,
Provision for mid-day meals	Rs. 4.48	,,
Supply of books and stationary	Rs. 4.41	,,
Attendance, Scholarships	Rs. .71	,,
Supply of clothes to poor girls	Rs. .88	,,
Training of teachers	Rs. 1.73	,,
	Rs. 27.23	,,

వారు ఈ పై లెక్కలు చూపెట్టారు. ఇందులో Construction of School buildings విషయము కనపడ్డములేదు. దానికి ప్రత్యేకం అయితే రు. 39 కోట్లు వరకు వచ్చేటట్లు వుంది. ఏ లెక్కలు చూచినా సుందరయ్యగారు చెప్పిన రు. 70 కోట్లు రావడములేదు. వారు చెప్పిన లెక్కలను కాదనే

పరిస్థితిలో నేను లేను. అందువల్ల పునఃపరిశీలన చేయిస్తానని వాగ్దానము చేస్తున్నాను. **Compulsory education** ప్రతి బిడ్డకు, ప్రతి భారతపౌరునికి అవసరమై వుంది వారు ఇంకామంచి సూచనలు చేశారని చెప్పాను. వారికి చదువుకోసము ఇచ్చిన డబ్బు **Parents** కు ఇవ్వాలని చెప్పారు దాని విషయములో పరిశీలన చేయిస్తాను. ఇది కేంద్రముతో సంబంధించినది కనుక దాని విషయము, కనుక్కొని నేను చేయగలిగినది చేయడానికి, వారు సూచించిన సూచనను పాటించడానికి ప్రయత్నము చేస్తాను. ఈ స్కూళ్ళలో **Secondary grade teachers** అయినా వుండడము మంచిది అన్నారు. ఒక **Standard** వుండాలికదా. **Higher grade teachers** వుండడము వల్ల కొన్ని లక్ష్యాలు పోతాయని చెప్పారు **School final pass** అయిన విద్యార్థులు చాలమంది ఉంటున్నారు. కాని ఎవ్వరు **teaching profession** కు రావడము లేదు వీరు తగినంతమంది • దొరికేవరకు **Higher grade teachers** నే వేయవలసి వుంటుంది. మొత్తముమీద వారుచేసిన సూచన మంచిదే **Education standard** ఎక్కువ లేనివారు టీచర్సుగా వెడితే తనకే **education** లేనప్పుడు పిల్లలకు ఏమి చెప్పుతాడు ? కుప్పుస్వామి కమిటీవారు ఈ సూచనను ఇదివరకే చేశారు తెలంగాణాలో మరి అధ్వాన్నముగా వుంది. ఇక్కడ **Higher grade teachers** కూడ దొరకని పరిస్థితులలో **Untrained teachers** ను వేసి నడిపించుకోవలసి వస్తోంది అటువంటి ఇబ్బందులన్నిటిని సరిచేయడానికి ప్రయత్నము చేస్తాము. 7 సంవత్సరముల కోర్సుగురించి చెప్పారు. దానిని మార్చే పరిస్థితులలో లేమని మనవి చేస్తున్నాను స్త్రీ విద్య వెనుకపడి వుందని చెప్పారు ఇంతకుముందు చెప్పినట్లు ఎంతవరకు సరిచేయడానికి వీలవుతుందో అంతవరకు సరిచేయడానికి ప్రయత్నము చేస్తాము కాని ఒకటి మాత్రము ఎక్నోళేగారు చెప్పినదానిలో కూడా వుంది అనుకొంటాను. **Possibly, "Coeducation is responsible for stopping the girls getting into the schools beetween that age group"** అని అన్నారు. అదికూడ ఒక కారణం కావచ్చును మన సంప్రదాయాలు మనకున్నవి, మన అలవాట్లు మనకు వున్నవి. మన అలవాట్లను వదులుకోవాలంటే సాధ్యమయ్యే విషయంకాదు. వయస్సు వచ్చినపిల్లకు పెండ్లి చేయడానికే తల్లి ఇచ్ఛగిస్తుంది కాని తీసుకొని వెళ్ళి మగపిల్లలు చదివే స్కూలులో పెట్టడానికి ఇచ్ఛగించదు. ఎక్కువగా ఆడబిడ్డల స్కూళ్ళు పెట్టడానికి ప్రయత్నము చేద్దాము. ప్రభుత్వముయొక్క ఆశయముకూడ అదే. ఎంతవరకు సాధ్య మవుతుందో చెప్పలేను.

మిస్టర్ స్పీకర్ ; **Separate Classes** ను పెడితే బాగుంటుందదేమో?

శ్రీ యస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : అది సాధ్యము కాదు. ఒకే compound లో వాళ్ళు, వీళ్ళు ఉన్నప్పుడు గోడ అడ్డుపెడితే విషయాలు ఆగవు. ఇప్పుడు teachers కు ఇచ్చిన salaries బాగానే యున్నాయి కాని, ఇంకా ఎక్కువ చేయాలని అన్నారు. వారుకూడ పే కమిటీలో మెంబరుగా ఉన్నారు. అన్ని డిపార్టుమెంటులు accept చేసినట్లుగానే మా డిపార్టుమెంటు కూడ accept చేసింది. చాల improve అయిన దనడములో ఎలాంటి సందేహము లేదు. Hard Cases ఏమైన ఉంటే reopen చేయిడానికి వీలవుతుంది గాని wholesale గా reopen చేయడానికి సాధ్యముకాదు. Non-teaching staff విషయములో చెప్పారు. ఇదివరకే దీని విషయము గవర్నమెంటు attention లో ఉంది. పరిశీలన చేయిస్తున్నాము. దీనికి ధనము కావాలి కదా. దీనికి మార్గము ఏమిటి ? అని అంటే వారు ఒకటిమాత్రము వితండవాదముతో చెప్పారు. ఇప్పుడు land reforms అయిపోతే, ఆ land reform లో వచ్చిన excess land distribute చేసేస్తే, దానిమీద వ్యవసాయం చేసేస్తే, కొంత ఆర్థికంగా ముందుకు వచ్చేస్తే, దానిని పంచిపెట్టేస్తే చేయవచ్చునని చెప్పారు. ఈ సందర్భములో నాకు ఒక కథ జ్ఞాపకము వస్తోంది. "ఒకడు రెండు కోడి గ్రుడ్లు పట్టుకొనివచ్చి యోచన చేశాడు : ఈ రెంటిని కోళ్ళుగా చేసేస్తే ఒకటి పుంజు, ఒకటి పెట్ట అయితే, ఇన్ని కోడిగ్రుడ్లు పెడితే, ఇన్ని కోళ్ళు అయితే ఇంత ధనము వస్తుంది అప్పుడు నా పని ఏమవుతుంది" అని ఆలోచిస్తూ క్రింద పడవేశాడు. పగిలిపోయినవి. అట్లా కాకూడదు.

శ్రీ పి. సుందరయ్య : అట్లా పడిపోకుండా ఉంటే......

శ్రీ యస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : పడకపోయినప్పటికి సాధ్యమయ్యే విషయం కాదు. ఇది ఎక్కడి మాట ? ఏనాటి మాట ? ఎప్పటికయ్యే మాట ? మనకు వెంటనే జరగాల్సిన విషయమది. ఏమైనప్పటికి విద్యకోసము ఎక్కువ ఖర్చు చేయాలని ఒప్పుకొన్నాను. ఏవిధముగా revenue వస్తుందనేది చెప్పలేను. దానివల్ల తగిన ధనము వస్తుందో, రాదో చెప్పలేను. కాని, land reforms అవసరమే. Excess land నుdistribute చేయడం అవసరమే. దానివల్ల ఎంత ధనం వస్తుం దనే విషయానికి question mark కాని తక్కిన విషయాలలో నాకు ఎలాంటి పేచీ లేదు. ఆ వచ్చేధనము దీనిని meet అవడానికి సరిపోతుందా, లేదా అనేది విషయము. ఏమైనప్పటికి మనబిడ్డలకు చదువు చెప్పించకుండా ఎట్లా ఉంచుతాము ? తప్పకుండా చదువు చెప్పిస్తాము. అకారాది సూచికలోనే కాకుండా సర్వవిధాల మనరాష్ట్రము అన్నిరాష్ట్రాలకంటె ముందుకు వెడుతోందని అనిపిస్తా మనే ధైర్యము ఉంది. గౌరవసభ్యుల సహకారము పూర్తిగా ఉంటే ముందుకు వెళ్ళగలుగుతా మనే ధైర్య ముంది.

రాష్ట్రంయొక్క అభివృద్ధికోసం ఒక్కొక్క అయిటంను గురించి విద్యా విషయములో ఏ ఏ చర్య తీసుకుంటున్నదిన్నీ నాలుగుమాటలుచెప్పి ముగిస్తాను. వివిధ రంగములలోను విద్యావిధానము నడిచే పద్ధతినిగురించి గౌరవసభ్యులు విమర్శించారు. చెప్పారు కూడ. ఏ ఒక్క విమర్శ చూచినాకూడ అది చెడుగా ఉన్నదనే అన్నారు. Constructive criticism చేశారు. అందుకు వారికి సాధన్యవాదములు. వీలు అయినంతవరకు వారు చేసిన సూచనలు తప్పకుండా జరపటానికి ప్రయత్నిస్తాను. వివిధ రంగాలను గురించి కొద్దిగా మనవిచేస్తాను. మొట్టమొదట క్రీడారంగము తీసుకుంటాను. క్రీడలనుగురించి చెప్పాలంటే మనము ఎంతో అభివృద్ధికి వచ్చామని అనుకుంటాను. మనబిడ్డలు All-India basis లో చాలా ప్రఖ్యాతిని గాంచారు. ఈసంగతి నా మొదటి ఉపన్యాసము లోనే చెప్పాను. N. C. C. లో All-India లో అయిదు prizes ను సంపాదించారు. All-India Competition లో వారు Runners-up గా రాగలిగారు. మనబిడ్డలు అంత credit సంపాదించుకో గలిగారంటే, నేను ఎంతో గర్విస్తున్నాను. బొంబాయి విడిపోయినందుకు నేను ఎంతో సంతోషిస్తున్నాను. N. C. C. A. C. C. Cadreలో ఆంధ్రరాష్ట్రములో ఉన్న జనసంఖ్యనుబట్టి మనము No. 1 Place తీసుకుంటున్నాము. India మొత్తముమీద Rifles training కోసము విద్యార్థులను చేర్చుకుంటామని చెప్పడముతోనే అప్పటి కప్పుడు మూడు వేలమంది చేరారు. ఇంకా చేరటానికి సిద్ధముగా ఉన్నారు. వారు చక్కగా training నేర్చుకొని తరిఫీదు అవుతున్నారు. క్రీడా రంగములో కూడ బాగా చేస్తున్నారు. ఇంకా ఎక్కువ బాగా నడిపించవలెననే అభిప్రాయంతో ఒక క్రీడాకూడలిని కూడా ఏర్పాటు చేశాము. దీనిని నడిపించి టానికి సారథ్యము వహించేవారు తగినవారు ఉండాలిగదా! దీనికి మన ఆర్థిక మంత్రిగారినే అధ్యక్షులుగా చేశాము. అందులో ఆయన బాగా అనుభవము సంపాదించినవారు. ఆరితేరినవారు. క్రీడా వినోదాలలో కొంత ఆశయముతో పేరు సంపాదించినవారు. అటాంటివారిని దీనికి అధ్యక్షులుగా ఉండమన్నాము. దానికి కావలసిన డబ్బుకూడ ఇచ్చాము. ఎంత అంటే, రాబోయే సంవత్సరమునకు రెండులక్షల రూపాయలను కేటాయించాము. దీనిద్వారా ఈ ఉద్యమము ఎంతవరకు పెరుగుతుందో చూడండి. ఇంతేకాక మనకు ఇక్కడ రాజధాని నగరములో Sports Stadium లేనేలేదు. ఇంత పెద్ద పట్టణమునకు Stadium లేకపోవడము మనకు చాలా చిన్నతనముగ ఉన్నది. కాబట్టి దానిని కట్టించటానికి 26 లక్షలు కేటాయించాము. రేపు 24 తేదీన మన అఖిల భారత కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంటు, కాంగ్రెసు అధినేత, ఆంధ్రనాయకుడు మనకు ఇక్కడ ముఖ్యమంత్రి పదవిలో ఉండి వెళ్ళిన సంజీవరెడ్డిగారు దీనికి 24వ తేదిన శంకుస్థాపన చేయబోతున్నారు. ఇది జరిగిందంటే మనకు తీరనిలోటును

పూర్తి చేసుకోగలిగి నట్లవుతుంది. ఆ విధముగ అదిగూడ cover-up అయి. పోతున్నది. తరువాత లలితకళల విషయము. వాటినిగురించికూడ చెబుతాను. లలితకళల విషయములో ఇతరరాష్ట్రముల కంటే మనము వెనుకబడి ఉండడము లేదు. సంగీత సాహిత్య ఎకాడమీ అని ఒక దానిని ఇదివరకే ఏర్పాటు చేసుకునియున్నాము. దానికి కేంద్రమంత్రిగా ఉన్న డాక్టరు బి. గోపాలరెడ్డి గారు అధ్యక్షుడు. మనకు ఇక్కడ వారు ఆర్థికమంత్రిగా ఉండి వెళ్ళారు. తరువాత సంగీత నాటక ఎకాడమీ అని ఒకదానిని ఏర్పాటు చేశాము. దానికి మన శ్రీ రామకృష్ణరాజులుంగారు అధ్యక్షుడు. ఇక వచ్చే సంవత్సరము కూడ తప్పకుండా లలితకళల ఎకాడమీని ఏర్పాటు చేసుకుంటాము. కాబట్టి దీనితో సహా మనకు మూడు ఎకాడమీలు ఉన్నవన్నమాట. ఈ విధముగ మూడు ఎకాడమీలు గల రాష్ట్రములు భారతదేశములో చాలా కొద్దిగా మాత్రమే ఉన్నవి. అందులో మనది ఒకటి. మూడు ఎకాడమీలు ఏర్పడిన అదృష్టము మన రాష్ట్రానికి కూడ పట్టిందన్నమాట. ఇది చాలా సంతోషించదగ్గ విషయము. సంగీతము, నృత్యము, సాహిత్యము—ఈ మూడింటిని అభివృద్ధి పరచుకోటానికి ప్రభుత్వము ఎంత కృషి చేస్తున్నదో గౌ. సభ్యులకు తెలుసు. పూర్వము విజయ నగరము మహారాజుగారి హయాములో విజయనగరములోనే ఒక గాన కళా శాలను ఏర్పాటుచేశారు. దానికి మన పద్మశ్రీ ద్వారం వెంకటస్వామి నాయుడు గారు Principal గా ఉండేవారు. ఈ రోజులలో అది ప్రభుత్వము వారి యాజమాన్యముక్రిందికి వచ్చింది. బాగా నడపబడుతున్నది. తరువాత దానికి Principal గా ద్వారం నరసింగరావుగారు ఉండేవారు. వారు ఎంతో గొప్పవిద్వాంసులు. మంచి ప్రవీణుడు. ఇటీవలనే ఆయన చనిపోయినాడు. చాలా చిన్నతనములోనే అలాంటి విద్వాంసుడు పోవడము మనకు చాలా దురదృష్టకరము. అలాంటివి ఇక్కడ హైదరాబాదులో రెండు music schools ఉన్నవి. కాని అవి సరిగా నడుస్తూ ఉన్నవో లేవో చెప్పలేనుగాని, వాటిని పై స్థాయికి తీసుకొని రావాలనే అభిప్రాయంతో నృత్యములు, International గా కూడ పెద్దపేరు సంపాదించిన శ్రీమతి రుక్మిణీ అరండెల్ గారినిన్నీ, సంగీతములో గొప్ప విద్వాంసుడుగా పేరు గాంచిన మహానుభావుడు Professor Sambamurthi గారిని అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు, వీరి క్రింద ఒక కమిటీని కూడ వేశాము. ఈ కళాశాలలను పెద్దవిగ చేసి Osmania University కి affiliate చేసి నడిపించటానికి ప్రయత్నములు జరుగుతున్నవి. మన శ్రీ ఎ. సి. సుబ్బారెడ్డిగారు కూడ, ఆయన తిరుపతిలో దేవస్థానము కమిటీ చైర్మనుగా ఉన్నప్పుడు తిరుపతిలో ఒక నృత్యకళాశాలను కూడ స్థాపించారు. దానికి పండిట్ నెహ్రూగారు కూడ ప్రారంభోత్సవము చేశారు. తిరుపతికి సమీపములోఉన్న పొరుగు రాష్ట్రాలనుంచి, అనగా మద్రాసు, కేరళ, మైసూరు. నుంచి గొప్ప గొప్ప వారు తిరుపతి దేవస్థానమునకు వచ్చి

నప్పుడు దీనినికూడ సందర్శించి, దానిని పైస్థాయికి, ఉన్నత పదవికి తేవటానికి తోడ్పడుతారని ఆశించి దీనిని వారు స్థాపించారు. దీనికి నిన్నగాక మొన్ననే ఒక విద్వాంసుడిని ఏర్పాటు చేశాము. ఇదేమాదిరి బెజవాడలోకూడ ఒక కళాశాలను ఏర్పాటు చేయబోతున్నాము. వచ్చేనెలలో దానిని ప్రారంభిస్తారు. నృత్యసంగీతాలకు కూడ అక్కడ ఒక కళాశాలను ఏర్పాటు చేశాము. ఆ విధముగ ఏర్పాటుచేసి, తరువాత ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమునకు దానిని **affiliate** చేయాలని ప్రభుత్వంయొక్క ఉద్దేశ్యము. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము వారు నాటక కళలనుకూడ ప్రోత్సహిస్తామని అన్నారు. ఆ విషయము ప్రభుత్వము పరిశీలిస్తున్నది. కాబట్టి ఈ విధముగ ఈ కళాశాలలను ఈ మూడుచోట్లలోను ఏర్పాటు చేస్తున్నాము. సంగీతముతో సాహిత్యము, నృత్యము, అన్ని రంగములతోబాటు వీటినికూడ ప్రోత్సహించేటట్లయితే, మనము సాంకేతికంగాను, సాంస్కృతికంగాను అభివృద్ధికి పోవటానికి వీలు అవుతుందని ప్రభుత్వము ఉద్దేశ్యము. సాంకేతికవిద్యతో బాటు సాంస్కృతిక విద్యమకూడ పెంపొందింప జేయటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము. ఏమైనప్పటికినీ ఆంధ్రదేశము పూర్వంనుంచి చాలా పెద్దపేరు సంపాదించింది. దానిని మనము నిలబెట్టుకోవాలి అంటే, ఒక నాటకశాలను ఏర్పాటుచేయడము అవసరమని పెద్దలు సలహాయిస్తున్నారు. అది ఒక్కటి లేకపోవడము వల్లనే, ఇందులోఉన్న విశిష్టత, దిగజారిపోతున్నదని కూడ అన్నారు. ఇది దిగజారిపోవటానికి కారణము సినీమా ఒక్కటేకాదు. నాటకశాల లేకపోవడము వల్లనేనని అంటున్నారు. అందువల్ల ఒక నాటకశాలను బెజవాడలో అవసరమని భావించి అక్కడ ఏర్పాటు చేశాము. మనకు రాజధానినగరము హైదరాబాదు గనుక ఇక్కడకూడ ఒక నాటకశాలను రవీంద్రకవీంద్రుని పేరుతో స్థాపించబోతున్నాము. దానిని రేపు 28 వ తేదీన డా. బి. గోపాలరెడ్డిగారు వచ్చి శంఖుస్థాపన చేస్తారు. కాబట్టి ఈ విధముగ లలితకళలను ప్రోత్సహిస్తున్నామని చెబుతున్నామ. బెజవాడలో ఒక నాటకశాలను సొంతసొమ్ముతో కట్టిస్తానని సుప్రసిద్ధ సినీనటుడు శ్రీ అక్కినేని నాగేశ్వరరావు గారు ముందుకు వచ్చారు. ఈ విధంగా ఇంకా దాతలు ఉంటే, ప్రభుత్వముకూడ సహాయపడుతుంది. ప్రస్తుతము స్థలము కోసము ప్రభుత్వము ప్రయత్నిస్తున్నది. ఆంధ్రదేశంలో ఇంకా ఇతరచోట్లలోకూడా ప్రజలు సహాయపడితే, ప్రభుత్వం సహాయ పడుతుందని అంటున్నాను-తరువాత అన్నింటికంటే ముఖ్యమైనది గ్రంథాలయ సమస్య ఒకటి ఉన్నది. దీనికి సంబంధించిన ఉద్యమం చాలా పెద్దది. దీనికి చాలా పెద్దచరిత్రకూడా ఉన్నది. పూర్వం ఎప్పటినుంచో నడిపిస్తూ వస్తున్నారు. దురదృష్టవశాత్తు గ్రంథాలయోద్యమ పితామహుడు అయిన శ్రీ గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారు ఇటీవలనే పరమపదించారు. ఆయనకూడ చాలాకాలముగా ఈ ఉద్యమమును నడిపిస్తూ వచ్చారు, ఈనాడు

మనం ప్రభుత్వం తరఫున పెద్దగ్రంథాలయమును ఏర్పాటు చేసేటప్పుడు ఆయన లేకపోవడము చాలా దురదృష్టకరమైన విషయము అని అనుకుంటున్నాను. మన దేశమునకు ఎంతపెద్ద Library ఉంటే అంత మంచిది అని నా నమ్మకము. గత డిశంబరు సెషన్‌లో గ్రంథాలయ చట్టము అని ప్రభుత్వం తెచ్చింది. గ్రంథాలయము పెద్దది అయితే ఎక్కువమంది చదువుకొని general education ను improve చేసుకో గలుగుతారని మన గోపాలకృష్ణయ్యగారుకూడా సూచించారు. అదే విధముగ Dr. Radhakrishna Pandit కూడా సూచించారు. మనము విన్నాము. రేపు ఏప్రియల్ మొదటి తేదినుంచి అది అమలులోనికి రావటానికి ఏర్పాటుచేశాము. దాని సారధ్యము నడిపించటానికి కూడ ఒకరు ఉండాలిగదా! ఆ Act లో ఒక provision కూడ పెట్టబడింది. Director of Public Libraries అని ఒక పేరుగాంచిన Senior Officer ను వేయాలని ఉన్నది. ఆ ప్రకారము 1st April నుంచి నియమింప బడుతారు. ఇక్కడ హైదరాబాదులో కేంద్ర గ్రంథాలయముగ ఉన్న అసఫియా లైబ్రరీ అనేది చాల కుంటుతో నడుస్తున్నది. దానిని ఇంకా పెద్దదిగా చేయాలని ప్రభుత్వం ఎంత ప్రయత్నించినను పెద్దది కాలేదు. ఇప్పుడు ఈ డైరెక్టరు రావడముతోటి, వారియొక్క పర్యవేక్షణక్రింద నైనా అది improve అవుతుందని ఆశిస్తున్నాము. ఇక ఈ రంగమునుంచి నేను విశ్వవిద్యాలయ రంగములోనికి పోతున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్ : గ్రంథాలయము అంటే మంచి మంచి పుస్తకములను పెట్టాలి. ఏవో పాత పుస్తకాలు, శుక్రవారపు కధల పుస్తకములు అనే మాదిరివి సంఖ్యకోసము ఒక మూడు వేల పుస్తకములు ఉంటే ప్రయోజనము లేదు.

శ్రీ యస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : అందుకోసమే ఒక డైరక్టరును ఏర్పాటు చేశాము. సంఖ్య అనేది కాకుండా, మంచి మంచి పుస్తకములను తెప్పించటానికి, యువకులు చదువుకోటానికి వీలుగా ఏర్పాటు చేస్తున్నాము. అవి అన్నీకూడ ఆ డైరెక్టరే చూస్తారు.—కల్లూరు సుబ్బారావు గారు కూడ ఒక విషయమును గురించి నా దృష్టికి తెచ్చారు. Government Libraries లో పని చేస్తున్నవారి service,. ఇతర లైబ్రరీలలో పనిచేసేవారి service అంతాకూడ ఒకే uniform rate లో ఉండేటట్లు చూడాలని సూచించారు. Cadres కూడ ఒకటిగానే ఉండాలని అన్నారు. అందుకోసము కూడ ప్రయత్నము చేస్తున్నాము. మనకు రెండు, మూడు విశ్వవిద్యాలయములు ఉన్నవి. - నిజము మాట్లాడవలెనంటే విశ్వవిద్యాలయములలో నానాటికి జనసమ్మర్దము ఎక్కువ అయిపోతున్నది. జనసమ్మర్దము ఎక్కువ అయితే, విశ్వవిద్యాలయములు function చేయటానికి అవకాశము ఉండదు. అక్కడ

ఉన్న ఏర్పాట్లు చాలవు. అందువల్లనే ఈ మధ్య మన ముఖ్యమంత్రి సంజీవయ్య గారు మాట్లాడుతూ మనకు ఇప్పుడు ఉన్నవి చాలవు. ఇంకా కావాల్సి ఉంటా యని అన్నారు. ఆ సూచనను అనుసరించి అటు గుంటూరు. ఇటు తెలంగాణా లకు మధ్యగా ఉన్న నాగార్జునసాగర్ వద్ద ఒక పెద్ద విశ్వవిద్యాలయము ఏర్పాటు చేయాలని అనుకున్నాము. దానికి పేరుకూడ నాగార్జునుని పేరు ఆ దివ్యాచార్యుని పేరే పెట్టుదామని మా అభిప్రాయము. కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలుకూడ దాని సమీపములో ఉన్నవి. రాయలసీమ, తెలంగాణాకు సెంట్రల్ ప్లేసు గనుక అక్కడ ఆ విశ్వవిద్యాలయము ఎంతో అభివృద్ధి చెందగల దని మాయొక్క ఆశయము. పెద్ద పెద్ద భవనములు కూడ నిర్మిస్తున్నారు. నల్గొండ, ఖమ్మం జిల్లాలవారు కూడ దగ్గరలోనే ఉంటారు. పాత, క్రొత్త కలయికతో ఆ విశ్వవిద్యాలయమును నడపించే పద్ధతులలో స్థాపించబో తున్నాము. ఇది మనకు రాబోయే తృతీయ పంచవర్ష ప్రణాళిక లోనే జరుగుతుం దని ఆశిస్తున్నాము.

అయితే కలదుకదా ఆంధ్రులకు అభిమానఅల్లుడు అక్కడ ఢిల్లీలో. ఆయనకూడా సహాయం చేయాలి దీనికి. ఎందుకంటె **University Grants Commission Chairman** సహాయం కూడా కావాలి. ఆయనకూడా కొంత సహాయం చేస్తాడని ఆశిద్దాము. ఈ ప్రయత్నమూ చేద్దాం, అది సాధిద్దాం, ఏమైనాసరే ఆ విశ్వవిద్యాలయం వచ్చితీరాలి. ఆ విశ్వవిద్యాలయంతోటి ఆంధ్రుల పాత సంస్కృతి అంతా బయటపడుతుంది. అక్కడ కొండపైన మన ప్రధాన మంత్రి నెహ్రూగారు ఒక పెద్ద **museum** పెట్టబోతున్నారు. పాత సంస్కృతి అంతా అక్కడ కళ్ళకు కట్టినట్లు ఏర్పాటు చేస్తారు. ఆ విశ్వవిద్యాలయం పైకి రావడానికి ఎంతో అవకాశం ఉంటుందని అనుకొంటున్నాను. అంతేకాదు ఆ విశ్వవిద్యాలయానికి అనుబంధం చేసి అక్కడ ఒక ఇంజనీరింగు కళాశాల కూడా పెట్టాలని మూడవ ప్లానులో అనుకొంటున్నాము. అందువేత ఆ ఇంజ నీరింగు కళాశాల కూడా తప్పకుండా ఏర్పడుతుంది. దానివల్ల ఇంకా ఎక్కువమంది ఇంజనీర్లు తయారుకావడానికి బాగా వీలు అవుతుందని నేను అనుకొంటున్నాను. మన అదృష్టంకొద్దీ, అక్కడ ఇదివరకే ఒక **Medical College** ఉన్నది. **Agricultural College** ఉన్నది. **Womens College** ఉన్నది. **Teachers College** ఉన్నది. ఎన్నో **Arts and Science Colleges** ఉన్నవి. ఆ విశ్వ విద్యాలయాన్ని చాలా దివ్యంగా **starting** లోనే చక్కగా తీసుకోవడానికి అవకాశం ఉన్నది. అందుచేత నాగార్జునసాగర్ విశ్వవిద్యాలయము అక్కడ పెట్టిన వెంటనే అది బాగా అభివృద్ధి అవుతుందని నేను అనుకొంటున్నాను. మన ఆర్థికామాత్యులు తమ శక్తి సామర్థ్యాలన్నీ ఉపయోగించి త్వరలోనే

వందకోట్ల బడ్జెట్‌ను చేస్తారని నేను ఆశిస్తున్నాను. అందుచేత ఇదేమీ అంత కష్టంకాదని నేను అనుకొంటున్నాను. మన రైతు సోదరులంతా ఎక్కువ పండించి ఎక్కువ బరువు మోస్తారు. మోయక తప్పదు; ఎలాగో అందులో కొంత భాగం ప్రజలకొరకు ప్రభుత్వానికి ఇస్తారు. కనుక ఆ సొమ్మును ఆంధ్రలో ఉండే మన ప్రజలకొరకు ఉపయోగిస్తాము. పారిశ్రామికులు కూడా పరిశ్రమలను ఇంకా ఎక్కువ అభివృద్ధిపరచి తోడ్పడుతారని ఆశిస్తున్నాను. ఈ విధంగా వ్యవసాయం నుంచి, పరిశ్రమల నుంచి రెండిటినుండి వచ్చే ధనముతో మనం ఆర్థికంగా గట్టిపడి ఆ ధనాన్ని మనము విద్యకు ఉపయోగించుకొందాము. ఇంకా విద్య ముందుకు వెళ్ళడానికి అవకాశంఉన్నది. ఇంకా విద్యావంతులు తయారు అవడానికి ఆంధ్రదేశంలో అవకాశాలు ఉన్నాయి. అటువంటి అవకాశాలన్నీ మనం తీసుకొందాము. విద్యాపద్దు కేమీ తక్కువగా కేటాయించలేదు. అయిదవ వంతు సొమ్ము విద్యా పద్దుకు కేటాయించాము. ఇంత శ్రద్ధగా గౌరవసభ్యులు ఇదంతా దయతో విన్నందుకు వారికి నా కృతజ్ఞత. తమరు శ్రమకు ఓర్చి విన్నందుకు నా నమో వాక్కులు. ఇక గౌరవసభ్యులు తమ Cut motions ను press చేయకుండ, ఈ పద్దును ఏకగ్రీవంగా pass చేయించవలసిందని వారిని ప్రార్థిస్తున్నాను.

శ్రీమతి సి. అమ్మన్నరాజా (అత్తిలి) : అధ్యక్షా, S. S. L. C. కమిటీ రిపోర్టులో ఈ education లో standards తగ్గిపోవడానికి Co-education కారణమని చెప్పారు, చెప్పుతూ ఒకసూచన చేశారు, 25 మంది girls ఏ class లోనైనా ఉంటే, వారికొక separate section పెట్టాలని చెప్పారు. ఒక వేళ 25 మంది girls ఉండినా లేకపోయినా, ఎక్కువమంది girls ఉంటే ప్రతి స్కూలులో కనీసం ఒక lady teacher ను వేస్తే, ఆ girls కు కొంత రక్షణగాను, కొంత సాహసంగాను ఉంటుంది. కనుక ఆ విషయం ఆలోచిస్తారా ? రెండవది; మంత్రిగారు extra curricular activities విషయం చాలా ఎక్కువగా చెప్పారు. మన students అంతా వీటిలో చాలా ప్రోత్సాహంగా పాల్గొంటున్నారు. కాని profession colleges కు admission విషయంలో, purely merits మీద, marks మీద admissions జరుగుతున్నాయి. మరి విద్యార్థులు ఇంత కష్టపడి ఈ extra curricular activities లో బాగా పాల్గొని పేరు పొందినపుడు, వాటికి ఏమీ credit ఇవ్వకుండా ఇతరులతో సమానంగా marks నే consider చేయడం న్యాయంకాదు. కనుక వీటికి ఏమైనా కొంత credit ఇస్తారా ?

శ్రీ కె. ఎల్. నరసింహరావు (ఎల్లందు-జనరల్) : అధ్యక్షా, నేను మనవి చేసేదికూడా మంత్రిగారు విని జవాబు చెప్పాలని కోరుతున్నాను. ఇప్పుడు ఆంధ్ర-ప్రాంతములో middle school వరకు, private schoolsలో కూడా,

fees లేకుండా చేసినారు. కాని ఇక్కడ తెలంగాణాలో 4, 5, 6 తరగతులలో fees వసూలు చేస్తున్నారు. కనుక ఈ ప్రాంతములో కూడా ఆ సౌకర్యాన్ని ఇవ్వడానికి ప్రభుత్వము ఆలోచిస్తుందా ?

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : అధ్యక్షా, శ్రీమతి అమ్మన్నరాజా గారు చెప్పింది చాలా practical suggestion, 25 మంది girls ఉంటె, ఒక స్త్రీ teacher ను వేస్తే, వారిమీద control ఉంటుంది. discipline ఉంటుంది అనేమాట నిజమే, కాని ఈ వేళ qualified women teachers దొరకడం లేదు. చాలామంది చదువుకొన్న స్త్రీలు కూడా పెళ్ళిచేసుకొని కాపురం చేసుకోడానికి ప్రయత్నం చేస్తారు లేక, ఏ డాక్టరుగానో మరో ఉద్యోగములోకో పోవడానికి ప్రయత్నం చేస్తారుగాని తరువాత Profession Colleges కు admissions విషయంలో extra curricular activities ను consider చేయడంలేదు, కేవలం పరీక్షలలో వచ్చినా marks ను బట్టి ఇస్తున్నారని అన్నారు. మామూలుగా Arts and Seience Colleges లో అంత difficulty లేదు. ప్రవేశము వస్తుంది. కాని కేవలం extra curricular activities తో Professional Colleges లోకి వెళ్ళడానికి సాధ్యంకాదు. ఈవేళ interviws కి 100 మార్కులు, పెట్టారు. Examination లో వచ్చిన మార్కులు, ఈ interviews లో వచ్చిన మార్కులు రెండూ కలిపి consider చేస్తున్నారని నేను వింటున్నాను. కనుక ఈ extra curricular activities కు interviews credit ఇస్తాము.

శ్రీమతి సి. అమ్మన్నరాజా : యూనివర్శిటీలో ఆవిధంగా చేయడం లేదండి.

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : యూనివర్శిటీలతో మనకు సంబంధం లేదు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలోనే మనం ఏమి చేయడానికి వీలులేదు, విశ్వ విద్యాలయాలు ప్రత్యేకంగా గిరి గీచిన గట్లు వాళ్ళ rules వేరే పెట్టుకొంటారు. నేను ఈ విషయంగురించి వారికి సూచన చేస్తాను. అంతకంటె ఎక్కువచేయడానికి సాధ్యంకాదు.

తరువాత తెలంగాణాలో కొన్ని స్కూళ్ళలో జీతాలు వసూలు చేస్తున్నారని కె. ఎల్. నరసింహారావుగారు చెప్పారు. చాలాచోట్ల వసూలు చేయడంలేదు. Special schools లో మాత్రం చేస్తున్నారు. వాళ్ళు ఆవిధంగా వసూలు చేయకపోతే, వాళ్లకు చాలా నష్టంవస్తుంది, అది నడవడం కష్టం. అందుచేత కొన్ని special schools లో జీతాలు తీసుకోడానికి exemption ఇచ్చాం, తక్కిన అన్ని స్కూళ్ళలోనూ free education ఉన్నది. జీతాలు కట్ట లేనివారు special schools లో చేరకుంటే వేరే schools లో చేరవచ్చుకదా.

Special Schools లోనె చేరడంమెందుకు? అవ్వ బువ్వ రెండూ రావు Special schools లో మేము insist చేయదలచుకోలేదు. ఎందుకంటె అవి బాగా నడుస్తున్నాయి కాబట్టి, ఆ schools లో ఇది పెట్టదలచుకోలేదు. లేకపోతే ఆ schools close అయిపోతాయి.

తరువాత ప్రతిపక్ష నాయకులు ఒక pertinent point చెప్పారు. అది చెప్పడం మరచిపోయాను. ప్రతి గ్రామంలోను VI and VII standars తోటి middle schools పెట్టాలని అన్నారు. అది మంచిదనే నేను అనుకొంటున్నాను అదికూడా పరిశీలన చేయిస్తాము. ఆ విషయంలో సాధ్యమైనంత వరకు చేస్తాము. ఇప్పుడు ఇచ్చేవన్నీ middle schools గానే ఇస్తున్నాము, కనుక వారు చెప్పిన సూచన సాధ్యమైనంత త్వరలో పరిశీలన చేయించి అది ఆచరణలో పెట్టడానికి ప్రయత్నం చేస్తాము.

DEMAND No. XVII - Education—Rs. 15,40,16,000

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(Focussing attention and criticising the Government for their policy and orders relating to minority schools and need for amending Act XXVI of 1956)

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(రాష్ట్రములో సెకండరీవిద్య, ప్రాథమిక విద్య, అభివృద్ధి కావలసిన అవసరము ఎంతైన వున్నప్పటికీ, అనేకచోట్ల పాఠశాలలు కావలసిన అవసరము వున్నప్పటికి, శిక్షణ పొందినట్టి పట్టభద్రులైన ఉపాధ్యాయులు, సెకండరీగ్రేడు ఉపాధ్యాయులు, హయ్యరుగ్రేడు ఉపాధ్యాయులు, నిరుద్యోగులై నిరుపయోగము అయిపోతున్నవారి దుస్థితిని తొలగించుటకు కేంద్రము నుండి వచ్చు గ్రాంటు సక్రమముగా ఉపయోగించుకొనలేకుండ పోవుచున్నందులకు అసమ్మతి తెలుపుటకు.)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(నెల్లూరుజిల్లా హెడ్ క్వార్టరులో నున్న ఆసుపత్రులను అభివృద్ధి పరచు పనులను త్వరితగతిసే సాగించమని కోరుటకు, ముఖ్యముగా టి. బి. ఆసుపత్రి హెడ్ క్వార్టర్స ఆసుపత్రి.)

The motions were negatived.

Sri Vavilala Gopalakrishnayya : I beg leave of the House to withdraw my cut-motion.

The motion was by leave of the House withdrawn.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(To impress upon the Government to introduce post-graduate course at Guntur, Warangal, Rajahmundry, Ananthapuram and Kurnool.)

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(ఇంతవరకు పంచాయతీలు ఉన్న గ్రామాలలో స్కూల్సును ఏర్పాటు చేయకపోవుటను గురించి.)

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(టీచర్సును మధ్యలో ట్రాన్సఫర్ చేసి వారి స్థానములో ఆ స్కూలుకు టీచర్సును పంపకపోవుటను గురించి.)

The motion was declared lost.

Smt. A. Kamaladevi pressed for a division.

The House divided.

Ayes: 20; Noes: 95;

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(గ్రామాలలో టీచర్సుకు ఇండ్ల వసతులు చేయక పోవుటను గురించి.)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Re. 1

(విద్యార్థులకు మధ్యాహ్నం భోజనం గురించి ప్రభుత్వం తీసుకున్న పాలసీని గురించి చర్చించుటకై)

The motions were negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 15,40.16,000 for Education by Rs. 100

(1959-60 లో 180 కి గాను 1960-61 లో 82, 1959-60 లో 17751 గాను 1960-61 13003 ఉపాధ్యాయులు గలరు. 47-48 ఉపాధ్యాయులను విషయ మేమి చేసినట్లు తెల్పమని కోరుటకు)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(1959-60 లో 760 మంది లెక్చరర్సు, 1960-61 లో 588 మంది వున్నారు. మిగిలిన 172 మంది ఏమి అయిపోయినారో తెల్పమని కోరుటకు)

The motions were negatived.

Mr. Speaker : The question is:

That the Government be granted a sum not exceeding Rs. 15,40,16,000 under Demand No. XVII Education.

The motion was adopted.

DEMAND No. XXVII - Civil Works—Rs. 7,54,71,800

DEMAND No. XLIV—Capital Outlay on Civil Works - Rs. 5,44,03,200.

The Minister for Public Works (Sri A. Satyanarayana Raju) : Mr. Speaker Sir, I beg to move :

On the recommendation of the Governor that the Government be granted a sum not exceeding Rs. 7,54,71,800 under Demand No. XXVII, Civil Works.

I also beg to move:

That the Government be granted a sum not exceeding Rs. 5,44,03,200 under Demand No. XLIV, Capital Outlay on Civil Works.

Mr. Speaker: Motions moved.

Sri P. Chokka Rao: Sir, I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 7,54,71,800 for Civil Works by Rs. 100

(కరీంనగరం నుండి లక్సెట్టిపేట రోడ్డుపై నున్న ఎల్కటూరు వాగుపై వంతెన కట్టటములో జాప్యం చేస్తున్నందుకు గాను చర్చించుటకు.)

To reduce the allotment of Rs. 7,54,71,800 for Civil Works by Rs. 100

(కరీంనగరం సివిల్ హాస్పిటల్ భవనాలను విస్తృతపరుచుటకు స్కీములో చేర్చినప్పటికి యింతవరకు పూనుకోనందులకు గాను.)

To reduce the allotment of Rs. 7,54,71,800 for Civil Works by Rs. 100

(కరీంనగరం నుండి హైదరాబాదుకు వచ్చే రోడ్డుపై మోయుదుమ్మెద వాగుపై శాశ్వత వంతెన కట్టడంలో ప్రభుత్వం జాప్యం చేస్తున్నందులకు.)

To reduce the allotment of Rs. 7,54,71,800 for Civil Works by Rs. 100

(కరీంనగరంజిల్లాలోని ఎల్కతుర్తి నుండి సిద్దిపేటవరకు పక్కారోడ్డు నిర్మించుటకు ప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకున్నా యింతవరకు పని ప్రారంభం చేయనందులకు)

Mr. Speaker: Motions moved.

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య: అధ్యక్షా, నాకు చిన్నతనమునుంచి అల్లూరి సత్యనారాయణరాజుగారు మిత్రులు. మేము ఇద్దరము కలసి జైలులో ఒక గదిలో ఉండేవారము. 1930 లో, మళ్ళీ 1942 నుంచి 1945 వరకు జైలులో ఉన్నాము.

మిస్టర్ స్పీకర్ అందువల్ల కట్ మోషన్నుమీద మాట్లాడకుండ ఉండండి. (నవ్వు)

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య . అందువల్లనే నా కట్ మోషన్ లేకుండా పోయింది. ఆయన ఈ శాఖకు రావడం చాల సంతోషం. అయితే నా మిత్రుడు జ్ఞాపకం చేసుకొనుటకొరకు గీతాంజలినుంచి కొద్దిగా చదివి వినిపిస్తాను.

"Leave this chanting and singing and telling of beads Whom dost thou worship in this lonely dark corner of a temple with doors all shut? Open thine eyes and see thy God is not before thee."

"He is there the tiller is tilling the hard ground and where the path-maker is breaking stones. He is with them in sun and in shower and his garment is covered with dust. Put off thy holy mantle and even like him come down on the dusty soil."

"Deliverence? Where is this deliverance to be found? Our master himself has joyfully taken upon him the bonds of creation; he is bound with us all for ever."

"Come out of the meditations and leave a side thy flowers and incense. What harm is there if thy clothes become tattered and stained? Meet him and stand by him in toil and in sweat of the brow."

ఎవరైతే కష్టపడతారో ఆ కార్మికులయొక్క కష్టముతోటి రాళ్ళు పగులగొట్టి నిర్మాణములు చేసేటటువంటిది ఈ సివిల్ వర్క్సు శాఖ. అది జ్ఞాపకము చేయుటకు చెబుతున్నాను. ఆ శాఖకు సంబంధించి పనిచేసే కార్మికుల స్థితి చాల దారుణముగా ఉన్నది. ఆ దారుణస్థితినుంచి వారిని ఉన్నతస్థాయికి తీసుకుపోయేటంతవరకు ఈ భవనాలుగాని, రోడ్లుగాని మనకు ప్రతి నిమిషం జ్ఞాపకము వస్తాయని చెబుతున్నాను. కంట్రాక్టర్సు ద్వారా గాని, ప్రభుత్వము యొక్క అజమాయిషీ క్రింద గాని జరిగే పనులకు కార్మికులకు ఇచ్చే డబ్బు వారి జీవితానికి చాలుట లేదు. మనం నిర్మించే భవనాల అడుగునఉన్న sweating of the soil ఎవరైతే ఉన్నారో వారి పరిస్థితి ఏవిధంగా ఉన్నదో, వారు ఏమవుతున్నారో విచారించవలెనని కోరుతున్నాను. మినిమమ్ వేజెస్ అయినా వారికి రావలసిన అవసరం ఉన్నది. దీనికి చాలా మొత్తము కేటాయించారు. ఆ డబ్బు భవనాల నిర్మాణానికి ఉపయోగిద్దామని అనుకొంటున్నాము. మాలీలు తర్వాత ప్రధానస్థానము వహించేవారు మేస్త్రీలు. మొన్ననే హైదరాబాదులో ఒక కమిటీ జరిగింది. ఇంకా దాని నిర్ణయాలు మేము పూర్తిగా తీసుకోలే దన్నారు. రాబోయే మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో తీసుకోదలచిన రోడ్లు మాత్రమే కాకుండా, రాష్ట్రవ్యాపితంగా ఉన్నటువంటి రోడ్లనుకూడా అభివృద్ధి లోకి తీసుకురావలసిన అవసరము ఉన్నది. క్రిందటి కేబినెట్ యీ రోడ్స్‌గురించి ఒక నిర్ణయము తీసుకొంది. కేబినెట్ మారినా, పాలసీలు మారలేదు అని

ఈ మంత్రిగారు చెప్పారు. రోడ్లకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వటము కాకుండా, హైడ్రో ఎలక్ట్రిక్ ప్రాజెక్టులకు, ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టులకు ప్రాధాన్యత ఇస్తామన్నారు. అందువల్ల గ్రామాలలో రోడ్స్ విషయంలో చాలా చిన్నచూపు చూడటం సంభవించింది. మన గ్రామసీమలలో రోడ్స్ నిర్మించకపోతే లాభములేదు. ఈనాడు గ్రామాలలో ఉన్న ప్రతివాడికీ తమ గ్రామము నుండి పెద్ద బస్తీకి వెళ్ళటానికి సౌకర్యకరమైన రోడ్డు కావాలనే కోరిక ఉంటున్నది. కాబట్టి గ్రామాలలో రోడ్ల నిర్మాణముకొరకు ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా ఒక స్కీము విధిగా వేసుకోవలసిన అవసరము ఉన్నది. అందుకొరకు యీ సంవత్సరము కేటాయించిన డబ్బు అంతా వినియోగించటమే కాకుండా, మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో చాలా ప్రధానమయిన భాగంగా రోడ్లను తీసుకోవాలి.

ఈ భవన నిర్మాణాల విషయములో కావలసిన స్ట్రక్చర్స్ ఇతర దేశాల నుండి అరువు తెచ్చుకొంటున్నాము. అదిమాత్రము నాకు నచ్చలేదని నేను మనవిచేస్తున్నాను. మన ఇంజనీర్స్ సోవియట్ దేశము వెళ్ళినపుడు, ఆస్ట్రేలియా దేశము వెళ్ళినపుడు, అక్కడివాళ్ళు వాళ్ళను ఒక ప్రశ్న వేశారట. "ఏమండీ మేము ఏ స్ట్రక్చర్స్ అయితే తీసుకొంటున్నామో వాటినే మీరుకూడా తీసుకొని వాటికి సంబంధించిన డెవలప్‌మెంట్స్ గురించి మాతో చర్చిస్తారేగాని ఇండియాలో పెద్దపెద్ద బిల్డింగ్స్ ఉన్నవి; పెద్దపెద్ద రాజరికాలు అక్కడ నడిచినవి; కండ్లు తిరిగిపోయే తాజ్‌మహల్‌లాంటి బిల్డింగ్స్ ఉన్నవి; వాటి స్ట్రక్చర్స్ మా దగ్గరకు ఎందుకు తీసుకురారు? మాకు ఎందుకు నేర్పరు?" అని వారు అడుగుతూంటే, నిజంగా మనకు చాల బాధాకరంగా అగుపడుతున్నది ముఖ్యంగా ఆంధ్రదేశంగురించి ఆలోచిస్తే, మన ఆంధ్రా కింగ్‌డమ్స్ మహాబలిపురంలాంటి పట్టణాలు కట్టినారు ఆ విధంగా అన్నానంటే - నేను మళ్ళీ కింగ్‌డమ్స్ రావాలని కోరుతున్నానని అనుకోవద్దు. ఆ విధంగా కోరను. ఆనాడు వారు కట్టిన స్ట్రక్చర్స్ ప్రకారం, వారు చూపిన నైపుణ్యంప్రకారం, వారు వాడిన మెటీరియల్ ప్రకారము, వారు కట్టినపద్ధతి ప్రకారము యీనాడు మనము బిల్డింగ్స్ కట్టాలి. దానినిగురించి శ్రీ పుట్టపర్తి శ్రీనివాసాచారిగారితో మాట్లాడితే, వారు "మన చారిత్రాత్మక భవనాల స్ట్రక్చర్స్ చాలా ఉన్నవి; కాని అవి మన ఇంజనీర్స్‌కు పట్టలేదు" అని అన్నారు. ఇంజనీర్స్‌ను అడిగితే. వారు "ఆర్కియాలజికల్ డిపార్ట్‌మెంట్‌లో స్టడీ చేసినవారు మాకు చెప్పలేదు" అన్నారు.

ఈవిధంగా వీరిద్దరు దూరందూరం అవటంవల్ల మనకు చివరకు విదేశాల భవనాల స్ట్రక్చర్స్ మిగిలినవి. ఈ భవనాలకొరకు హెచ్చు డబ్బు ఖర్చు అవుతున్నదనే ఉద్దేశ్యముతో యస్. కె. పాటిల్ కమిటీ అని ఒక కమిటీ వేశారు. మొట్టమొదటి ప్లానింగ్ ప్రాజెక్టు కమిటీలో మన సంజీవరెడ్డిగారు కూడ

ఉన్నారు. దానికి పంత్‌గారు అధ్యక్షులు. ఆ కమిటీ రిపోర్టును జవహర్లాల్ నెహ్రూగారు ఉదహరిస్తూ అన్ని రాష్ట్రాల ముఖ్యమంత్రులకు ఉత్తరాలు వ్రాశారు. అధ్యక్షా, దానిని తమరుకూడ చూసే ఉండవచ్చును, అందరూ చూసే ఉండవచ్చును. అది హిందూలో పడింది. పెద్దపెద్ద బిల్డింగ్‌లు కట్టటం తగ్గించి, స్థానికంగా దొరికే మెటీరియల్‌తో, స్థానికంగా ఉండే స్కిల్‌తో తక్కువ ఖర్చుతో బిల్డింగ్‌లు కట్టుకోటానికి మీరు ఆలోచించాలని వారు చెప్పారు. భవనాలు కట్టటం ప్రారంభించి, తర్వాత ఇనుము దొరకలేదని, సిమెంట్ దొరకలేదని చెప్పి, ఆ భవనాల నిర్మాణాన్ని ఆపే పరిస్థితి వస్తున్నది. కాని నగరాలలో రెండుమైళ్ళు పొడుగుఉండే పెద్దపెద్ద భవనాలు కట్టటం జరుగుతున్నది. కలకత్తా హేండర్సన్‌స్ట్రీట్‌లో యీ మూలనుండి ఆమూలకు రెండుమైళ్లు పొడుగుఉన్న ఒకటే భవనం అగుపడుతుంది. ఆ రెండుమైళ్ళు పొడుగూ నడవటానికి కాళ్లు నొప్పులు పుడతాయి. ఆ విషయములో ఇదివరకటి హైదరాబాదు ప్రభుత్వము అనుసరించిన పద్ధతికి నేను దానిని అభినందిస్తున్నాను. ఒక ఇంటిప్రక్కన ఇంకో ఇల్లు అదే స్ట్రక్చర్‌లో ఉండకూడదని ఆ ప్రభుత్వం చెప్పటము చాలా సంతోషము ఆ మార్పు రావాలి. ఇదివరకు మనకున్న చారిత్రాత్మక భవనాలయొక్క నైపుణ్యమైన స్ట్రక్చర్స్‌లో యీనాడు మనము బిల్డింగ్స్ కట్టవలసిన అవసరము ఎంతైనా ఉన్నది. అందువల్ల లోకల్‌గా దొరికే మెటల్‌ను, మెటీరియల్‌ను ఉపయోగపర్చటానికి ప్రయత్నము చేయాలని చెబుతున్నాను.

ఆంధ్రరాష్ట్రములో—మనము దక్షిణమునుండి బయలుదేరితే—చరిత్రలో భవనాలకు—తిరుపతి అగుపడుతుంది. ఉత్తరము ప్రాంతమునుండి బయలుదేరితే శ్రీకాకుళం జిల్లాలో సంకెలబ్రిడ్జి అగుపడుతుంది. ఆ బ్రిడ్జి మన ఇంజనీర్స్ కట్టారు. అది భరతనాట్యం చేసింది. ఒక మూలకు వాలిపోయింది. ఈవిధంగా భవనాలు కడితే మనము ఖర్చుపెట్టే డబ్బు ఏమవుతుందో అర్థంకావటంలేదు. బహుశా మన మంత్రిగారు ఆ బ్రిడ్జి చూచిరాలేదేమో. మాకు దానిని చూసే దురదృష్టం పట్టింది. ఆ బ్రిడ్జి సగం విరిగింది, సగం వాలింది, సగం మునిగింది. ఆ బ్రిడ్జి నాకు (నదికి) అడ్డం వచ్చింది; కాబట్టి నేను ఇంకో ఊరుమీదుగా పోతాను అని చెప్పి ఆ నదీప్రవాహం కోపంతో, ఆ బ్రిడ్జిని పడగొట్టి ఇంకో దిక్కుగా బయలుదేరింది. ఆ సంకెల బ్రిడ్జిని మార్పుచేయవలసిన అవసరము ఉన్నది. ఈ బ్రిడ్జి కూలిపోవటానికి బాధ్యులైన ఇంజనీర్స్‌పై చర్యలు తీసుకోకపోతే, మన ఇంజనీర్స్‌కు కావలసిన ఎఫిషియన్సీ రాదని నేను మనవిచేస్తున్నాను. లేకపోతే మన ఇంజనీర్స్‌యొక్క స్కిల్‌కు, మన ప్లానింగ్‌లో వచ్చిన అవకతవకలకు ఆ బ్రిడ్జి తార్కాణంగా ఉంటుందని తెలియజేస్తున్నాను. కాబట్టి ఈ తప్పు మళ్లీ జరగకుండా చూడాలని కోరుతున్నాను.

సెక్రటేరియట్ బిల్డింగ్స్ కట్టటానికి ఆలోచిస్తున్నామని చెప్పారు. అది కట్టవలసిన అవసరము ఉన్నది అది కట్టవద్దని నేను అనను. ఇదివరకు మ్యూజియమ్ ఎరియాలో సెక్రటేరియట్ బిల్డింగ్ కట్టటానికి నిర్ణయించారట తరువాత ఆ స్థలమును ఎవరికో లీజ్‌కు ఇచ్చారు వారికి ఇంకో స్థలమైనా ఇచ్చి ఆ స్థలంలోనే సెక్రటేరియట్ బిల్డింగ్స్ కడితే చాలా విశాలంగా ఉంటుంది. ఆ విధంగా కడితే, ఊరిమధ్యన సెక్రటేరియట్ బిల్డింగ్స్ ఉంటాయి. దానివల్ల ప్రజలకు ఉపయోగంగా ఉంటుందని మనవి చేస్తున్నాను

ప్రభుత్వమువారు ఆడిటోరియమ్ కడతామంటున్నారు. మన పాత చారిత్రాత్మక భవనాలయొక్క స్ట్రక్చర్స్‌లో ఆ ఆడిటోరియము కట్టండి. నాగార్జునసాగర్ ప్రాంతంలో, మనం నాగార్జునకొండకు వెళ్లేటప్పుడు, కుడివైపుగా ఎంట్రెన్స్‌లోనే ఇదివరకటి బౌద్ధసంబంధమైన ఒక పెద్ద ఆడిటోరియమ్ ఉన్నది. ఆ ఆడిటోరియమ్ స్ట్రక్చర్‌ను జ్ఞాపకం పెట్టుకొని, ఆ రూపంలో ఇక్కడ ఆడిటోరియమ్ కట్టాలని, ఆ రూపం మళ్ళీ ఇక్కడ వచ్చేటట్లు చేయాలని కోరుతున్నాను. మంత్రిగారు నాగార్జునసాగర్‌కు వెళ్లినపుడు, ప్రత్యేకంగా దానిని చూసిరండి. అది ఒక పెద్దహాలు. నాటకశాల. అక్కడ చాలామంది జనం కూర్చోవచ్చును దానిని చూస్తుంటే ఎంతో ఆనందంగా ఉంటుంది. అది రేపు నాగార్జునసాగర్‌లో మునిగిపోతున్నది. కాబట్టి దానికి ప్రతిబింబంగా, దానియొక్క రూపాన్ని ఇక్కడకు తిరిగి వచ్చేటట్లుచేస్తూ, ఆ స్ట్రక్చర్‌లో మనం ఆడిటోరియమ్ కట్టాలని కోరుతున్నాను ఇదివరకు కొత్త స్ట్రక్చర్‌లో కట్టటానికి ఆడిటోరియమ్‌కు పునాది వేసినప్పటికీ, తిరిగి మార్చి, పాత స్ట్రక్చర్‌లో ఆడిటోరియమ్ కట్టండి. అందుకు కొంత ఆలస్యం అయినప్పటికీ అభ్యంతరం లేదు మనం మన పాత సంస్కృతిని, గతించిన కళలను పునరుద్ధరిస్తూ, గతించిన చరిత్రయొక్క లెగసీని మెయిన్‌టెయిన్ చేయాలని కోరుతున్నాను.

ఇక హైవేస్‌గురించి చెబుతాము. మనకు వచ్చిన నేషనల్ హైవేస్ చాలా కొద్దిగానే ఉన్నవి. వాటిని అభివృద్ధి చేసుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. ఉత్తరాదినుండి దక్షిణాదివరకు ఏకంగా పోయే రోడ్స్ నిర్మించుటకొరకు ప్రయత్నం చేస్తున్నాము ఈ రోడ్స్‌యొక్క వెడల్పు తక్కువగా ఉన్నది. కొన్ని రోడ్స్ చాలా వంకర్లు తిరిగి ఉన్నవి. కొన్ని సిమెంట్ రోడ్స్ వేస్తున్నారు. సిమెంటురోడ్స్ వేయటానికి నేను వ్యతిరేకిని కాను. తార్ రోడ్సు వేయడానికి నేను వ్యతిరేకిని కాను. సిమ్మెంట్ తారు రోడ్స్ వేస్తే- అవి ఎక్కువ రోజులు ఉంటాయి. దానివల్ల మెయిన్‌టెనెన్స్ ఖర్చులు తగ్గుతాయి. కాని సిమెంట్ రోడ్స్ వేసేటప్పుడు ఉపయోగించే ప్రపోర్షన్స్ చాలా అన్యాయంగా ఉన్నది. చాలా అన్యాయంగా ప్రపోర్షన్స్ వాడుతున్నారు. అందువల్ల రోడ్స్

పగిలిపోతున్నాయి. గుంటూరునుండి రంగాగారి ఊరు పొన్నూరు వెడుతూంటే- దారిలో నిడుబ్రోలు రోడ్డు ఉన్నది. అది ఎన్ని వంకర్లుగా ఉన్నదో, ఎట్లా పగిలిపోయిందో అక్కడకుపోయి చూస్తే, ప్రత్యక్షంగా అగుపడుతుంది. ఆ విధముగా ప్రభుత్వం ఖర్చుపెట్టే డబ్బు ఎంతో వృధా అవుతోంది. అవిగాక, విలేజ్ రోడ్ డెవలప్‌మెంట్ స్కీమ్సు ఉన్నవి. ఆ పని చాలా నిదానముగా జరుగుతున్నది. అందుకు కేటాయించిన డబ్బు అంతా ఖర్చుకాకుండా మిగులుతున్నది. విలేజ్ రోడ్ డెవలప్‌మెంట్ స్కీమ్సుక్రింద మీరు ఎంతడబ్బు ఇచ్చినా, అది వృధాకాదు. అక్కడ ప్రజలను సగండబ్బు ఇవ్వమంటున్నారు. ప్రజలు సగండబ్బు ఇవ్వలేని స్థలములు ఉన్నవి. ఆ ప్రాంతాల ప్రజలనుండి నాలుగో వంతు డబ్బు తీసుకొని పనులు ప్రారంభించండి. ప్రజలదగ్గరనుండి కొంత కంట్రిబ్యూషన్ తీసుకోవాలనేదాంతో నేను ఏకీభవిస్తున్నాను. కాని మొత్తం డబ్బుఅంతా ప్రజలే భరించాలనటము న్యాయం కాదు. మంత్రుల కాన్‌స్టిట్యుయన్సీ ప్రక్కన ఉన్నవాళ్ళకు చాలా చిక్కువస్తున్నది. ఇదివరకు ఒకసారి రామకృష్ణ రాజుగారుకూడ అదేవిధంగా సెలవిచ్చారు. సంజీవరెడ్డిగారి నియోజకవర్గమైన కాళహస్తి కాన్‌స్టిట్యుయన్సీకి ప్రక్కన మేము ఉండటంవల్ల మారు చిక్కువస్తున్నదని వారు సెలవిచ్చారు. ఈ తడవ సంజీవరెడ్డిగారు మా పరియాంకు వచ్చేటట్లు చూడండి అని ప్రజలు అంటున్నారని వారు అన్నారు మంత్రులయొక్క కాన్‌స్టిట్యుయన్సీలలో పనులు జరపడానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడుతోందనే అభిప్రాయం ప్రజలలో ఏర్పడులోంది. నాకూ అట్లాంటిస్థితే ఏర్పడింది. నా నియోజకవర్గం ప్రక్కన ఉన్నటువంటి నియోజకవర్గం మన ఆర్థిక మంత్రిగారైన బ్రహ్మానందరెడ్డిగారిది. మాకు రోడ్డు వేయమని పదివేల రూపాయలు ఇచ్చినా, మూడు సంవత్సరాలనుండి ఆ రోడ్డువేయటానికి గవర్నమెంట్ దగ్గరనుండి గ్రాంటురాదు. కాని బ్రహ్మానందరెడ్డిగారి కాన్‌స్టిట్యుయన్సీలో 3 లక్షల రూపాయలుపెట్టి మంచిరోడ్డు వేశారు. అక్కడ రోడ్డు వేసినందుకు నాకు దిగులులేదు. మా రోడ్డుకూడ వేయాలనే నా కోరిక. అంతేగాని, వారి ప్రాంతంలో రోడ్డు వేయవద్దనికాదు. మంత్రుల నియోజకవర్గాలలోనే పనులు జరుపుతారనే దురభిప్రాయం ప్రజలలో ఏర్పడకుండా ఉండుటకు అన్ని ప్రాంతాలలో రోడ్స్ ఎక్కువగా వేయాలి. కాబట్టి రోడ్ నిర్మాణము విషయంలో డిస్క్రిమినేషన్ చూపకుండా, ఎక్కడ అవసరము ఉంటుందో, ఎక్కడప్రజల ఇనిషియేటివ్ వస్తుందో, అక్కడ రోడ్స్ నిర్మించాలి. అంతేగాని ప్రజల ఇనిషియేటివ్ ఉన్న ప్రాంతాలలో రోడ్స్ నిర్మించకుండా, ఏదో పొలిటికల్‌గా ఆలోచించి రోడ్స్‌వేసే పద్ధతి సరైనది కాదని తెలియజేస్తున్నాను. అన్ని ప్రాంతాలలో రోడ్స్‌వేసే పద్ధతి ప్రభుత్వం ఆలోచించాలి.

ఇవిగాక, హౌసింగ్ స్కీములు ఉన్నవి. సనత్‌నగర్‌లో బిల్డింగ్స్ కట్టాం. ఆ బిల్డింగ్స్ లీకేజ్ అయితే, వాటిని విచారించేదిక్కు కనబడటంలేదు. వాటికి సున్నం కొట్టేదెవరో అర్థంకాలేదు. ఈ మధ్య బజారురోడ్డు వైపు ఉన్న ఇళ్ళకు మాత్రమే సున్నం కొట్టారట. వాటి లోపలవైపుకూడ సున్నము కొట్టలేదు. దీనికి కారణము ఏమిటని ఆలోచిస్తే—ఆ రోజున హౌసింగ్‌కు సంబంధించిన మంత్రుల సమావేశము ఈ ఊళ్లో ఉన్నదట. వారు ఆ రోజు అటునుండి వెడతారేమోననే ఉద్దేశ్యంతో వాకిళ్ళవరకు సున్నము కొట్టారు. వాటి లోపలవైపు కూడ సున్నము కొట్టలేదు. ఇది ఆశ్చర్యకరమైన విషయము. ఎం. ఎల్. ఏ. క్వార్టర్స్‌కు రంగు వేయటానికి ఒకరికి కాంట్రాక్టిచ్చారు. అతడు రెండు వాకిళ్ళకు రంగు అట్లాట్లాపూసి, వెళ్ళపోయాడు. ఇదేమిటి అన్యాయమని, నేను హౌస్‌కమిటీలో మెన్షన్ చేశాను. తర్వాత అతడు మళ్ళావచ్చి మీరు కంప్లయింట్ చేశారటకదా, అని అడిగారు. నీవు సరిగా రంగువేయకపోతే కంప్లయింట్ చేయక ఏమిచేస్తానని అన్నాను. అతడు భోజనవేళ అయ్యేంత వరకు రంగువేశాడు. తలుపులకు వేసేసి, గడియలకు మాత్రము రంగువేయకుండా వదిలివేశాడు. వారికి శ్రద్ధలేదు. ఆ పని ఒక కాంట్రాక్టర్‌కు అప్పజెప్పుతాను. వాడు ఇంకొకడికి అప్పజెప్పుతాడు. అతడు మరొకడికి అప్పజెప్పుతాడు. చివరకు ఆతడు పనికాస్తా మనకు అప్పజెప్పిపోతాడు. అందువలన యీ పద్ధతిలో ఏ విధమైన మార్పులు తీసుకురావలయుననే విషయము ఆలోచించవలసిన అవసరం వుంది. శాస్త్రీయమైన భవనాలు నిర్మించేటప్పుడు ఎక్కడ ఎంత స్థలం వదలవలయుననేది చూస్తారు. పాటిల్ కమిటీకూడా యీ విషయాన్ని చెప్పింది. ఊరికే కావలసినంత స్థలం వదిలేస్తారు; **structure** అంతా పెంచివేస్తున్నారు. ఈ రోజున వీటికి **material** కావలసినంత దొరకడం లేదు. ఇనుము చాలా కావలసివుంది. ఇనుము ప్రభుత్వానికే దొరకలేదు అంటే యింతకంటె బాధపడవలసిన విషయం లేదు. ఇది సెంట్రల్ గవర్నమెంటు యొక్క లోపమని ప్రభుత్వం గుర్తించి, దానికొరకు ఒక లైజాన్ ఆఫీసరును వేశారు. **Planning section** తరఫున ఈ ఆఫీసరును పంపి, కలకత్తాలో కూర్చోబెట్టి, ఎక్కడబడితే అక్కడ, ఏ ధరకుబడితే ఆ ధరకు, ఆఖరికి బ్లాకుమార్కెట్టులో దొరికినాసరే తీసుకురావడానికి ప్రయత్నం చేశారు. దానిని నేను నేరంగా చెప్పడంలేదు, ఆ విధంగా చేసినందుకు వుత్సాహంగానే వుంది. కాని, ఈ లోపాన్ని దిద్దకుండా ప్రభుత్వమే బ్లాకుమార్కెట్టులో కొనే దుస్థితివస్తే మనం యింకెలా ప్లానింగ్ కార్యక్రమం నడుపుతామని అడుగుతున్నాను.

రోడ్లవిషయ మున్నది. ఈ రోడ్లకు కావలసిన బ్లాక్-టాపింగ్ చేస్తున్నారు. ఇందుకు ఎన్ని క్వ్యారర్స్ తెచ్చారు; ఎన్నివాడారు, అవి ఏమైనవి ? అనేది

ఎవరికీ అక్కర్లేదు. Most reckless గా తెచ్చిపారేస్తారు. సంవత్సరం ఆరు నెలలకు వస్తారు మళ్ళీ. ఈ లోపల అక్కడ కొన్ని ఉంటాయి, కొన్ని పోతాయి. అదృష్టకరమైన విషయ మేమంటే ఎవరైనా తారు తీసుకుపోయి ఒంటికి రాసుకున్నా బయటపడతాడు. అందువలన తీసుకుపోవడం లేదు. అయితే డబ్బాలక్రింద అమ్ముకునే పరిస్థితి వుంది కొన్నిచోట్ల, ఆ విధంగా ఇతర రాష్ట్రాలకు పోయిన లారీలు కూడా లేకపోలేదు. వాటిని పట్టుకొనకపోతే ఎంత national waste అవుతుందో ఆలోచించాలని నేను మీకు ప్రత్యేకంగా మనవి చేయదలచు కున్నాను.

ఇప్పుడు రాష్ట్రంలో వేస్తున్న రోడ్లవిషయ ముంది. నేను ఎక్కువ details లోకి పోకుండా general గా కొన్నివిషయాలు చెప్పదలచుకున్నాను. హైవేస్ ఇంజనీర్సు ఉన్నారు. వారిని జూనియర్ ఇంజనీర్సు, అన్నారు. వారిలో Seniormost Engineers ఉన్నారు గాని, వా రందరూ సూపర్ వైజర్సుగా ఉండికూడ పైన ఇంక్రిమెంటు లేకుండా ఉంది. ఇదివరకు ఒక సమయంలో 3-2-1 అని proportionate గా వారికి గెజిటెడ్ ఆఫీసర్ రాంక్ ఇవ్వడానికి ప్రయత్నం చేశారు. ఆతరువాత హైవేస్‌కు అక్కరలేదనే ఆలోచన జరుగుతున్నట్లుగా తెలుస్తున్నది. ఒకవైపు ఇర్రిగేషన్ సెక్షన్ వారికి సూపర్ వైజరీ ఇంక్రిమెంటు ఇస్తూ, వారికి ఇవ్వకపోవడం మంచిదికాదు.

ఇక మజ్దూర్స్ ఉన్నారు. అధ్యక్షా, వీరు ఎక్కడ ఉంటారో, ఏమై పోతుంటారో తెలియదు. ఎక్కడో ఒకచోటినుండి మరొకచోటికి వేస్తారు. నెలలతరబడి అక్కడ ఉండాలి. వారికి కుటుంబాలు ఉంటాయి. వారి జీతాలు మాత్రం సరిగా లేవు. అయితే ఈ మధ్య జీతాలు పెంచాము గదా! అవి ఏమైనాయి? అంటారు. నేను మీకు ఒక ఉదాహరణ చెబుతాను. కృష్ణాజిల్లాలోను, గుంటూరుజిల్లాలోను ఈ విషయంలో చాలా బాధ పడవలసివచ్చింది. హనుమంతరావు కమిటీ రిపోర్టుప్రకారం అమలు జరుపుతామని 1960 లో వ్రాయడం జరిగింది. దానికి అక్కడి ఇంజనీర్లు హనుమంతరావు కమిటీ రిపోర్టు ఆంధ్రలో తెలియక 'మాకేమీ తెలియదు' అని వ్రాశారు. అంతేగాక 'హనుమంతరావు కమిటీ తెలిపిన ప్రాంతం ఇదికాదు గనుక ఇక్కడ మేము అమలు జరుపము' అని ఇచ్చిన డబ్బు తిరిగి జీతంలోనుండి లాక్కోవడం జరిగింది. ఇది నేను ప్రభుత్వదృష్టికి తీసుకువచ్చాను కాని, ఏమీ జరగలేదు.

తరువాత N. M. R. ఉన్నారు. వారియొక్క సర్వీసెస్‌కు సెక్యూరిటీ లేకపోతే మేము ఏమైపోతామని వారు అడుగుతున్నారు. ఎంతకాలము యింకా contingency? వారికి బ్రతుకు అంతాకూడా ఇట్లా గడపవలసిందేనా? వారికికూడా ఒక కాడర్‌ను ఏర్పరచి, వారి విషయంలో ఖచ్చితమైన నిర్ణయం తీసుకోవాలి. వారియొక్క service mention చేయవలసి వుంది.

అందుకుగాను సర్వీసు రిజిష్టర్సు పెట్టాలి. వారికి permanency లేకపోవడం చేత, ప్రావిడెంటుఫండ్ మొదలైనవి లేకపోవడంచేత ఆఖరిరోజుల్లో వారెంతో బాధపడుతున్నారు. యువకుడుగా వున్నప్పుడు పనిచేస్తాడు. పెరిగిన కొద్ది బలం తరుగుతుంది. ఇంటిలో బలగం పెరుగుతుంది. బలంపోయి బలగం ఏర్పడేప్పటికి యింటిలో తిండికిలేనిపరిస్థితి వస్తుంది. ఇంక సర్వీసు అయిపోయింది. అంటే యింక అటు వ్యవసాయానికిపోతే కూలికికూడా పనికిరాడు. ఈవిధంగా అయిపోయిన మజ్దూర్సు అనేకమంది వున్నారు. వారందరివిషయం ఆలోచించవలసి వుంది.

ప్రభుత్వ అభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో నియమింపబడిన యింజనీర్సు శ్రద్ధగా పనిచేయడంలేదని చెప్పడం జరిగింది. వారు పూర్తిగా పనిచేయడం లేదంటే అది పొరబాటే అవుతుంది. కొందరు యువకులు యింజనీర్సుగా వస్తున్నారు. అక్కడ పెద్ద యింజనీర్సుకూడా వుంటారు. యువకులు చక్కని, new schemes ఆలోచించి చెబుతున్నారు. కాని చిక్కు ఎక్కడ వస్తున్న దంటే పెద్దవాళ్లు వీరికంటె తక్కువ మెదడుతోవుంటే, వారికి అవమానంగా వుండి, 'మీరుచెప్పింది తప్పు, పొమ్మనిచెప్పే దౌర్భాగ్యపుస్థితి వస్తున్నది. పెద్ద వారిలో imagination శక్తి లేదు. ఇప్పుడువస్తున్న యువకులు 'ఇదినాదేశం; యివి నాదేశంకొరకు అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు; కనుక తక్కువ ఖర్చుతో ఎక్కువఫలం వచ్చేటట్లుచేస్తే బాగుంటుంది' అని ఆలోచిస్తారు. కాని వారిలో కూడ అక్కడక్కడ ఒకరిద్దరు 'ఉద్యోగంలోకి వచ్చాము, యిప్పుడు డబ్బు సంపాదిస్తే చాలు' అనే మనస్తత్వం గలవారు లేకపోరు. కాని వారిని నేను వదిలేస్తాను. వారిది వేరేసమస్య. కాని, బాగా కృషి చేస్తున్నవారికి lift యిచ్చి వారు తయారుజేసే new schemes ఎందుకు తీసుకొనకూడదు? ఎప్పుడూ యింక యీ పాత పద్ధతులేనా? రోడ్లు వేస్తున్నారు, హారీ బరిగా తెల్లవారేసరికి రోడ్లు వెయ్యమంటారు, వెయ్యకపోతే 'నువ్వు పని చేయలేవు' అంటారు. దానితో అతని వుద్యోగం పోతుంది. వేసినా అతని వుద్యోగం పోతుంది. ఎందుకంటే- వేసిన మూడవనెలకే అది పూర్తిగా పాడై పోతుంది. అందుకు మరొక వుదాహరణ చూపిస్తాను. బెల్లంకొండకు ఒక రోడ్డు వేశారు. ఆ రోడ్డును ఏ మంత్రి అయినా, కలెక్టరు అయినా చూస్తే తెలుస్తుంది—ఎంత తెలివితక్కువగా అక్కడ పని జరిగిందో. మొదట రాయి వేయడం లేదు; సీలింగ్ లేదు; రోలింగ్ లేదు; spreading కూడా లేదు; మెటలింగ్ అసలకంటే లేదు. అర్జంటుగా కావాలంటే, రోడ్లు వేసేయడం, ఆ పూటతో వాడు వెళ్లిపోతాడు. మరల ఆ కంట్రాక్టరు అవుపడడు. అవుపడితే 'ఏమి చేస్తామండి. మాకు చేతకాలేదు' అంటారు. . ఈ విధంగా రోడ్లు

నాశనం అవుతున్నవి. ప్లానింగ్ రోడ్లు అంటే ఎగతాళిక్రింద తయారైందని మనవి జేస్తున్నాను. ఇదివరకు రోడ్లు పర్మనెంటుగా వుండేవి. ఇప్పుడు ప్లానింగ్ రోడ్లు వేసిన ఎంతో కాలంవరకు వుండవు. వేసిన తరువాత వాటిని **Maintain** చేయరు. ఊరికే యిన్నిరోడ్లు వేశామని లెక్కమాత్రం వేసుకుంటారు. అధ్యక్షా, ఈ విషయాన్ని మీ ద్వారా అందరిదృష్టికి తీసుకువస్తున్నాను. ఇప్పుడు కేంద్రప్రభుత్వం రాష్ట్రానికి మూడుకోట్ల రూపాయిలు యిచ్చింది. దీనిక్రింద నెల్లూరు, గుంటూరు జిల్లాలలోను, యింకా యితర జిల్లాలలోను కొన్నిరోడ్లు వేశారు. అంతటితో వాటిప్రసక్తి అయిపోయింది. యిక వాటిని **maintain** చేయడం అంటూ వుండదు. హైవేస్ డిపార్టుమెంటును తీసుకోమన్నారు. ఎందుకు తీసుకోమన్నారంటే- **statistics** యిచ్చేటప్పుడు మాత్రం వాటిని కలుపమన్నారు తప్పితే **maintain** చేయమని కాదు. అందుకు డబ్బులేదు. అదేమంటే 'మారోడ్లు కావివి' అంటారు వారు. హైవేస్‌లో కొన్నిరోడ్లు కలుపుతున్నందుకు సంతోషమే. అయితే **Maintenance** కు డబ్బు యివ్వకపోయినందువల్ల 'మంది ఎక్కువైతే మజ్జిగ పల్చన' అయినట్లుగా అవి తయారవుతున్నవి. నాగార్జునసాగర్ నుండి గుంటూరుకు వెళ్లే రోడ్డు, నాగార్జునసాగర్ నుండి హైదరాబాదుకు వచ్చే రోడ్డుకు యిప్పుడు బ్లాక్ టాపింగ్ చేస్తున్నారు. అధ్యక్షా, ఆ రోడ్డు గురించి మీకు మనవిచేస్తాను. దానిని మొన్న మంత్రిగారు కూడా చూశారు ఎవరికీ చెప్పకుండా మనం సరాసరి అక్కడకు వెళ్ళి ఒక పలుగు తీసుకుని రోడ్డు బద్దలుకొడితే దానికి మెటల్ ఎంతవేశారో, లోతు ఎంతవుందో, నీళ్ళు ఎన్ని చల్లారో బోధపడుతుంది. పైన వెయ్యడంవల్ల కంటికి బ్లాక్‌గా కనబడుతుందితప్ప అక్కడ బ్లాక్-టాపింగ్ మాత్రం అవుపడదు. అందువలన, నేను మనవిచేసేది, యింజనీర్సుకు చాలా హెచ్చరిక చేయవలసి యున్నది. చిన్న యింజనీర్సులో నున్న ఉత్సాహం పెద్ద యింజనీర్సులో కనబడడంలేదు. అయితే వారేమీ పనిచేయడంలేదని నేను అంటున్నాననిమాత్రం అనుకోకూడదు. **Nation development** విషయంలో ప్రజలలో కలిగిన **conscience** మేరకు వారు పనులు చేయలేకపోతున్నారు. పాత **imagination** లో పుట్టినరకం కావడంవల్ల యీ యిబ్బంది వస్తున్నదని నా నమ్మకం. మారుతున్న పరిస్థితుల కనుగుణంగా మారి **imagination** కూడా పెంచుకోవాలి. ఈనాడు రోడ్ల నిర్మాణంలో, భవన నిర్మాణంలో ఎన్నో మార్పులు వస్తున్నవి. కాని యిక్కడ మాత్రం భవనం కడితే ప్రతివాడికీ అనుమానమే ఎన్నాళ్ళలో **crack** యిస్తుందో నని. దేనివలన యీ విధంగా జరుగుతున్నది? **Specification** లోనే ఏమైనా పొరబాట్లు వస్తున్నవా? అన్నీ వేశాము అంటారు. అయితే పొరబాటు ఎందుకు జరుగుతున్నది? **parts** ప్రకారం అన్నీ వేస్తున్నారు. కాని భవనం మాత్రం **crack** యిస్తున్నది. కారణం? హార్దికంగా చేయమంటే ఏమవుతుందని అడుగు

తున్నాను. అధ్యక్షా, నాకు గుర్తువుంది. కర్నూలులో **M. L As Quarters** కట్టారు జవహర్లాల్ నెహ్రూగారు వస్తున్నారనే అభిప్రాయింతో నెలాపదిహేను రోజుల్లో కట్టారు. మంచి అందమైన భవనం తయారైంది. ఇప్పుడు **students** కు యిచ్చామనుకోండి, అది మనందరికి గౌరవస్థాయిలో వుంది. కాని ఎవరైనా లోపలకు పోయిచూస్తే ఎన్ని **cracks** వున్నవో తెలుస్తుంది. బయట నున్నపు రంగులో కనపడవు. ఇవి ఎందువల్ల వచ్చినవని అడుగుతున్నాను. హడిబడిగా చేయడంవల్ల వచ్చే ప్రయోజనాలు యివి. నెహ్రూగారు వస్తున్నారని కట్టడం బాగానే వుంది. 8 లక్షలు ఖర్చుచేశాము కాని ప్రయోజనం చూడండి ఎలా వుందో! మన మంత్రులకొరకు, మన కలెక్టర్ల కొరకు, మన ఆఫీసర్లకొరకు ఎంతో డబ్బు వెచ్చించి **buildings** కట్టి, సాయంత్రానికల్లా రంగు పూసి వారిచేత **opening** చేయించడం, చివరకు తల్లిగినుక బిడ్డను కని భారమై పడుకున్నట్లుగా ఆ యింటిగతి వుంటున్నది

Workers స్థితి ఎట్లావుందో జ్ఞాపకం ఉంచుకోవాలి. కాంట్రాక్టరులు **workers** కు డబ్బుసరిగా ఇవ్వడములేదు. **Workers** కు డబ్బు ఇచ్చేటట్లు చేయాలి. **Contractors** మీద **officers** మీద **checking** ఉండాలి. **Nominal rolls** ఉన్నాయి. వాటిలో ఉన్న పేరులకూ, పని చేస్తున్న మనుషులకు ఏమాత్రమయినా సంబంధము ఉంటుందా అనేది **surprise visit** చేస్తే తెలుస్తుంది. ఆఫీసరులు డబ్బు ఖర్చుచేస్తున్నారు. లంచాలలో అందరికి భాగాలు ఉంటున్నాయి. ఇది కంటికి అగుపడని లంచం. మజుదూర్స్‌కు, మేనేజరుకూ లేక ఇంజనీరులకూ తగాదాలొస్తున్నాయంటే ప్రధాన కారణము ఇదేనని మనవి చేస్తున్నాను. 50 మంది పని చేస్తున్నట్లు **nominal roll** లో ఉంటుంది, నిజంగా 50 మంది వుండరు; పని **turn-out** కావడములేదు. అయినా అది వారు నోరెత్తడానికి వీలులేదు. డబ్బువస్తే లెక్క వేసుకుంటాడు; **inefficiency** కనబడితే క్రిందివారి నెత్తికి తోస్తాడు. ఈ పద్ధతిని ప్రభుత్వం సరిదిద్దాలి. లేకపోతే **workers** కు డబ్బు ముట్టటం లేదు. **Workers** కు డబ్బు అంది, వారు కడుపునిండా తిండితిని, ఈ ప్లానింగ్ అంతా నాది అనుకున్నప్పుడే 5 సం॥ల ప్లానులన్నీ అమలు చేయగలుగుతారు. **Workers** కు ఉన్న కష్టాలను తొలగించడానికి ప్రయత్నించాలి. ఆంధ్రజాతికి పూర్వం నుంచి ఉన్న సంస్కృతి **buildings** లోనే అగుపడాలి. మనం ఈనాడు నాగార్జునసాగర్ కు పోయి చూస్తున్నామంటే కారణం ఇదే. పాత **structures** ఉండబట్టి, అవి ఎంతో బాగున్నాయని చూడడానికి వెడుతున్నాము. అందువల్ల **buildings** విషయములో ఆంధ్రత్వం ప్రతిబింబించేటట్లు చేయడానికి శ్రీ అల్లూరి సత్యనారాయణ రాజుగారు ప్రాధాన్యం ఇస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

*శ్రీ ఎం. సత్యనారాయణరాజు (చీపురుపల్లి-జనరల్): అధ్యక్షా, ఈ సివిల్ పద్దును బలపరుస్తూ, నేను కొద్ది సూచనలు ఇస్తున్నాను. చాలకాలం నుంచి విశాఖపట్టణం, శ్రీకాకుళం జిల్లాలు neglect అయివున్నాయి. ఇప్పుడుకూడ వాటికి తగిన మొత్తాలు కేటాయించనందువల్ల అదేపాలసీలో నడుస్తున్నదని అర్థం చేసుకొంటున్నాను. 1945 వ సంవత్సరం తరువాత Post war rural development scheme క్రింద కొన్ని పనులు జరుగుతూండేవి. కాని అప్పుడు మా జిల్లాలో ఒకపనికూడ ప్రారంభించలేదు. కోమటిపల్లి-గర్భం రోడ్డు గురించి కలక్టరుగారిని స్వయంగా తీసుకువెళ్ళి పరిస్థితులన్నీ చూపించి 50, 60 గ్రామాలకు పనికివచ్చే రోడ్డు కనుక చేయకతప్పదు అని బలవంతంచేస్తే రైల్వే సెస్ లో నుంచి కొంత fund తీయడం జరిగిందికాని, పనికూడ ప్రారంభించలేదు. దానిని ప్రారంభించి రెండు సంవత్సరాలయింది. మట్టి పని మాత్రం అయినది కాని, metalling వేయడంగాని, boundaries వేయడంగాని జరగలేదు. గర్భం నుంచి 3, 4 మైళ్ళ పొడవున రోడ్డు వేశారు. Culverts కట్టారు. తరువాత దానిని వదిలేశారు. దానిని divisional engineer కు చూపించాము. ఆ road wash off అయిపోయింది. చేసిన పనంతా వృథా అయిపోయింది.

రెండు సంవత్సరాల క్రితం నెల్లిమర్ల బ్రిడ్జి ప్రారంభించారు. ఈ సంవత్సరం దానికోసం 50 వేల రూ. లు provide చేసినట్లు కనుపిస్తున్నది. కాని, ఇదివరకు సగం స్తంభాలు కట్టినారు; అవి అట్లాగే ఉండిపోయినాయి. Approach-roads కు మట్టి పనికోసం కేటాయించడం అయింది కాని, bridge కోసం allot చేసినట్లు కనబడదు. 50 వేల రూపాయలు బ్రిడ్జికట్టడానికి చాలదు. సంకెలబ్రిడ్జి తయారైంది. దానిని గురించి చాలమంది మిత్రులు చెప్పారు. 7 లక్షల రూ. లు ఖర్చుపెట్టి కట్టినారు. కాని దురదృష్టవశాత్తు కొట్టుకొని పోయింది. Technical knowledge ఉన్న ఒక డివిజనల్ ఇంజనీరుగారు ఆ బ్రిడ్జి కట్టుటకు ముందే ఒక warning ఇచ్చారు. "ఈ బ్రిడ్జి యీ foundation తో కడితే ఆగదు; యీ పని అంతా వృథాఅయిపోతుంది" అని చెప్పారు. ఆయన సలహా త్రోసిపుచ్చి 7 లక్షలు ఖర్చుచేసి బ్రిడ్జికట్టినారు. ఆ బ్రిడ్జికి ప్రారంభోత్సవం కాకముందే, ఒక్కబండి కూడ దానిమీదనుంచి వెళ్ళకపూర్వమే వారు మొదటనే చెప్పినట్లుగా బ్రిడ్జి కొట్టుకుపోయింది. తరువాత, ఆ ఇంజనీరుగారే "నేను ఫలాన time లో చెప్పాను; నామాట త్రోసిపుచ్చి బ్రిడ్జి కట్టారు; అందువల్ల ప్రభుత్వానికి 7 లక్షల రూపాయల నష్టము వచ్చింది అన్నారు. అట్లు చెప్పినందుకు వారి తెలివి తేటలను చూచి హర్షించడానికి బదులు agency area కు transfer చేశారు. [illegible] త్రోసిపారేసి, ఎట్లా ఐతే అట్లా అవుతుంది; నా మాట నెగ్గాలని [illegible] ఖర్చుచేసి బ్రిడ్జి కట్టిన, ఇంజనీర్ గారికి ఆ బ్రిడ్జి పాడై

పోయినా, మరో సంవత్సరం **extension** ఇచ్చారు. న్యాయం ఎట్లా వుందో ఆలోచించాలి. మొదట ఇంజనీరుగారియందు నాకు **favour** లేదు. ఒక సమయంలో ఒక **cantractor** ఇచ్చిన **time** లోపల **material** కూడబెట్ట లేదని నోటీసు ఇచ్చారు. ఆ కాంట్రాక్టరు వచ్చి ప్రతిమాలితే నేను వారిదగ్గరకు వెళ్లి ఒక నెలరోజులు **extension** ఇవ్వమని కోరినాను. వారు **'extension can not be given'** అన్నారు. వీరి కాంట్రాక్టు **cancel** చేసి ఇంకొకరికి ఇస్తాను అన్నారు. నేను ఇక మాట్లాడలేకపోయాను. ఒక అరగంటపోయిన తరువాత వారు నాతో 'నేను అట్లా ఎందుకు అన్నానో తెలుసునా, ఈనాడు ఒక **M. L. A.** వచ్చి యీ కాంట్రాక్టరు **material gather** చేయలేదని ఒకనెల **extension** అడుగగా నేను ఇస్తే, రేపు ఇంకొక **M. L. A.** వచ్చి ఫలాన రోడ్డు పని ఎందుకు ఆలస్యమయిందని అడుగుతారు; అసెంబ్లీలో ప్రశ్న వేస్తారు; అప్పుడు నేనేమి జవాబు చెప్పాలి? అందువల్ల **time** ప్రకారం కంట్రాక్టరులు **material** జాగ్రత చేయవలసినదే. లేకపోతే కాన్సిల్ చేసి, ఇంకొక కాంట్రాక్టరుకు ఇస్తాము' అన్నారు. వారు నిర్మొగమాటి. **Honest officer; straight forward engineer.** నా సిఫార్సును మంజూరు చేయలేదని నాకు వారిమీద ద్వేషంరాలేదు; నేను వారిని **appriciate** చేశాను. మనకు నిజంగా అటువంటి ఇంజనీరులు కావాలి. **Honest** గా బాగా పనిచేసే ఇంజనీరును అడవిలోనికి **transfer** చేయించారు. ఈ మంత్రిగారు కొత్తగావచ్చారు. కాబట్టి ఇంజనీరులు ఏవిధంగా పనిచేస్తున్నారో, కట్టడాలు ఏవిధంగా ఉంటున్నాయో గమనించి, న్యాయం ఇప్పించాలని కోరుతున్నాను. నందివలసగడ్డ 1958 వ సంవత్సరంలో పోయింది. ఒక స్తంభముపోయి రెండు సంవత్సరాలు అయినవి. ఇప్పటికీ దానికి **estimate** లేదు. పని కాలేదు. ఆ ప్రక్కనుంచి **deversion road** వేస్తున్నారు. **Flood** వస్తే పోవడానికి **temporary** గా 40 వేల రూపాయల **estimate** వేశారు. రెండు సంవత్సరాలైనా పడిపోయిన చోట స్తంభం వేయడానికి **estimate** లేదు. ఎందుకు ఇంత ఆలస్యం అవుతున్నదో మంత్రిగారు గమనించాలి. 40 వేల రూపాయలఖర్చుతో **diversion road** వేయవలసిన అవసరమేమిటో చెప్పాలని అడుగుతున్నాను, సంజాయిషీ పుచ్చుకొని తగినవిధంగా పని చేయించాలని కోరుతున్నాను.

గరివిడిలో 2,50,00,000 రూపాయలతో ఒకఫ్యాక్టరీకట్టినారు. సంవత్సరానికి కొన్నివేల టన్నుల మాంగనీసు రవాణా కావలసియున్నది. చీపురుపల్లి తాలూకాలోని చాల గ్రామాలలో **mines** ఉన్నాయి. కాని, మార్గాలులేవు. ఒకటన్నుకు, **trip** కు 4 రూపాయల చొప్పున లారీమీద 10 టన్నులువేసి 40 రూపాయలు యీ విధంగా 3 **trips** వేస్తే 120 రూపాయలు బాడుగవస్తున్నా

లారీల ప్రొప్రయిటర్సు దివాళా అయిపోతున్నారు. రహదారి సౌకర్యాలు లేక పోవడంవల్ల ఎంతోమంది చనిపోవడం జరుగుతోంది. ఇప్పటికి 4 సంవత్సరముల నుంచి కలెక్టరుతో సంప్రదింపులు చేస్తూనే ఉన్నాము.

సుందరేశంగారు కలెక్టరుగా ఉన్నప్పుడు వెళ్ళి చెప్పాము. మాంగనీసు నుంచి ఎన్నో లక్షల రూపాయలు ప్రభుత్వానికి రాయల్టీ వస్తోంది; ఈ రోడ్డును పక్కారోడ్డుగా చేయాలని కోరాను. మైనింగ్ ఓనర్సు rough estimate వేయించారు. 120 వేల రూపాయిల ఖర్చుతో వేయవలసిన పని అని అన్నారు. మైనింగు ఓనర్సు 40 వేలు, రూపాయిలు ఇస్తే, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 40 వేలు కేంద్రప్రభుత్వం 40 వేలు ఇస్తారని అన్నారు. 40 వేల రూపాయలు ఇవ్వడానికి మైనింగ్ ఓనర్సు సిద్ధపడ్డారు. కాని ఇంతవరకు పని ఏమీ జరుగలేదు. దాని విషయమై నాలుగు సంవత్సరాలబట్టి correspondence చేస్తున్నాను. ప్లానింగ్ కమిటీలో ఈ విషయమై ఎన్నోసారు తీసుకు వచ్చాను. మాంగనీసును ఫ్యాక్టరీకి చేరవేయడం ఎట్లా? రాయల్టీగా వచ్చిన డబ్బును ఇతరత్రా ఖర్చుచేసి ఇక్కడ అవసరమైన ఖర్చును ఎందుకు చేయడం లేదు? ఈ విషయం ప్రభుత్వం ఆలోచించి, ఈ రోడ్డు వెంటనే వేయించి సదుపాయం కలిగిస్తారని ఆశిస్తున్నాను. చాలా బిల్డింగులను కడుతున్నారు. చాలా డబ్బు ఖర్చు అవుతున్నది. నా సూచన ఏమిటంటే - final measurements అయ్యే సందర్భంలో ఒక Expert Engineer చూచి సర్టిఫై చేసిన తరువాతనే ఫైనల్ బిల్సు pay చేస్తే బాగుంటుంది. ఎంతవరకో ఎందుకు— మా హాస్టలు బిల్డింగులు చూడాలి అని కోరుతున్నాను. Flooring అప్పుడే క్రిందా, పైనా కూడా పోతున్నది. కిటికీ shade విరిగి పడిపోతే ఏదో తగిలించి పెట్టారు. 48 వ నెంబరు క్వార్టరుకు సంబంధించి చెబుతున్నాను. కట్టడాలకు డబ్బు ఖర్చు పెడుతున్నా పని సక్రమంగా ఉండడం లేదు. వెంటనే మరమ్మత్తులు రావడం జరుగుతున్నది. ఫైనల్ బిల్లు ఇచ్చేలోగా expert engineer చేత చూపించి కట్టడము అనుకున్న షెడ్యూలు ప్రకారం పూర్తి అయినదని తెల్సుకున్న తరువాత ఫైనల్ బిల్లు pay చేస్తే ఇటువంటి పరిస్థితులు కొంత అదుపులోనికి వస్తాయి; కొంత saving ఉంటుంది. మూడు రోజుల క్రితం తెల్లవారుజామున పిడుగులు పడినట్లు అయినది. లైట్లు అన్నీ ఆరిపోయాయి, అప్పుడు నేను ఏదో చదువుకుంటున్నాను. ఆ బిల్డింగులకు lightening conductors ఏర్పాటు చేయాలని సూచిస్తున్నాను.

శ్రీ ఎ. ఎరుకునాయుడు (పాలూర్ - జనరల్): అధ్యక్షా, రెండుపద్దుల క్రింద మంత్రిగారు 18 కోట్ల రూపాయలను కోరుతూ పబ్లిక్ వర్క్సు శాఖా మాత్యులు ప్రతిపాదన పెట్టిన డిమాండ్లు నేను బలపరుస్తూ, నేను కొన్ని సూచనలు

చేయదలచుకున్నాను. ఈ పద్దులక్రింద కట్టడాలు, బ్రిడ్జిలు రోడ్ల నిర్మాణం అన్నింటికి కలిపి 13 కోట్ల రూపాయిలు కనిపిస్తోంది. ఒక్క రోడ్లవిషయం మాత్రం నేను చెప్పదలచినాను. కమ్యూనికేషన్ల క్రింద 1959-60 లో రు. 169.59 లక్షలు, రివైజ్డ్ రు. 143.24 లక్షలు, 1960-61లో రు. 159.5 లక్షలు ఇచ్చారు. అభివృద్ధి కార్యక్రమాలక్రింద రానురాను ఖర్చు పెరగవలసింది పోయి రివైజ్డ్ ప్రొవిజన్‌లో ఎందుకు తగ్గించారో అర్థంకాలేదు. రానున్న సంవత్సరానికి కూడా కొంత తక్కువ ప్రొవిజనునే కేటాయించారు. ఎందుకు చేసారో కారణాలు తరువాత తెలియబరుస్తారు, దేశంలో వ్యవసాయానికి నీటి వనరులు ఎంత అవసరమో, రవాణాకు రహదార్లు అంత అవసరం అని అందరూ గమనించారు. గ్రామాలకు రహదారులను ఏర్పరిచే నిమిత్తం ఇపుడు చూపించిన పద్దులలో 5% కూడా ప్రొవిజన్ లేదు. ఇన్నికోట్ల రూపాయిలు వేసినచోటనే తారు వేయడానికి, కట్టినచోటనే బ్రిడ్జిలు కట్టడానికి ఖర్చు అవుతున్నట్లు కనిపిస్తుంది. కాని గ్రామాలలో రోడ్ల అభివృద్ధి గురించి ఎంతమాత్రం కనిపించడంలేదు. గ్రామాభివృద్ధి పథకాలక్రింద ప్రతి గ్రామానికి రోడ్డువేసే పథకం ఒకదానిని ఛీఫ్ ఇంజనీర్ల కాన్‌ఫరెన్సులో నాగపూరులోను బొంబాయిలోను ఆమోదించారు. ప్రతి గ్రామం రోడ్డుకు 1½ మైళ్ళ దూరంకంటె ఎక్కువ దూరంలో ఉండకూడదు; పెద్దరోడ్డు మూడుమైళ్ళ దూరంకంటె హెచ్చు దూరంలో ఉండకూడదు. 1961-81 వరకు 20 సంవత్సరముల ప్రణాళిక ఒకటి తయారు చేసారు. దేశాలు తొందరగా అభివృద్ధి జరుగుతున్న ఈ రోజులలో ఇరవై సంవత్సరములపాటు ఈ పథకాన్ని అమలుచేస్తే ప్రజల జీవితస్థితి ఎట్లా బాగుపడుతుంది మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో గ్రామాలన్నింటికి రోడ్లు వస్తాయని మంత్రిగారి ఉపన్యాసంలో ఉంది. ప్లానింగు కమిషన్‌వారి ఈ సూచనను రాష్ట్రప్రభుత్వం అంగీకరించి అమలు చేస్తుందని చెప్పారు. 20 సంవత్సరముల పథకం కాలపరిమితిని 10 సంవత్సరాలకు తగ్గించినట్లయితే అన్ని గ్రామాలకు రోడ్ల సౌకర్యాలు కలుగుతాయని సూచిస్తున్నాను. పంచాయతీ సమితులు, జిల్లా పరిషత్తులు వచ్చినతరువాత వారిపై గ్రామం రోడ్లభారం పెట్టిఉన్నారు. ప్రజలు సగం మట్టిరోడ్డు వేసుకుంటే సగం ఖర్చుతో మెటల్‌రోడ్డు హైవేస్‌వారు వేస్తారని అంటున్నారు. రోడ్లకు అయ్యేఖర్చు ప్రజలు భరించాలంటే **land acquisition** కు కొంత పోతుంది; మట్టిపనికి కూడా రోడ్డు మొత్తంలో సగం అవుతుంది; పన్నులుఇచ్చే ప్రజలు దీనిని భరించగలరా అనేది ఆలోచించాలి. వీటివల్ల వెనుకబడిన ప్రాంతాలైన శ్రీకాకుళం, విశాఖ జిల్లాలలో రోడ్ల నిర్మాణానికి అవకాశంలేకుండా పోతున్నది. ముందుకు వచ్చిన, డబ్బుగల కృష్ణాజిల్లావంటి జిల్లాలలోతప్ప వెనుకబడినజిల్లాలలో గ్రామరోడ్ల పథకాలు ఎంతమాత్రం అభివృద్ధి కాలేదని ప్రభుత్వ దృష్టికి తెస్తున్నాను. అల్లాగే జిల్లా

రోడ్లని వేరే ఒక కేటగరీఉంది. మార్కెట్, ఇంపార్టెన్సునుబట్టి జిల్లా రోడ్లను కూడా హైవేస్‌రోడ్లుగా తీసుకుంటామని మంత్రిగారు అన్నారు. 1400 మైళ్ళు రోడ్లు తీసుకున్నాము, రానున్న సంవత్సరంలో కూడా కొన్ని మైళ్ళు తీసుకుంటామని అన్నారు. రామన్న సంవత్సరంలో తీసుకోబోయేది 79 మైళ్ళు అని చూపించారు. రానురాను హెచ్చుకావలసింది పోయి 70 మైళ్ళు చూపించడం గ్రామరోడ్ల అభివృద్ధికి ఎంతమాత్రం శుభసూచన కాదని మనవి చేస్తున్నాను. ఇంతకంటె హెచ్చుమైలేజి తీసుకోవాలని కోరుతున్నాను. శ్రీకాకుళంజిల్లాలో సాలూరు - మొక్కోలు రోడ్డు అని 12 మైళ్ళ రోడ్డు ఉన్నది. మధ్య 3 మైళ్ళు రోడ్డు విడిచిపెట్టి మిగతా 9 మైళ్లు హైవేస్‌కు తీసుకున్నారు. మూడుమైళ్ళు మునిసిపాలిటీక్రింద ఉంది. ఆ రోడ్డు సరిగా లేనందువల్ల బస్సులు బండ్లు వెళ్ళడంలో నిత్యం accidents కు గురిఅవుతూనే వున్నాయి. తొమ్మిది మైళ్లకు రికమెండు చేసినవారు మూడుమైళ్లకు రికమెండు చేయకపోవడం ఏమిటి? జిల్లాబోర్డు ఆర్థిక పరిస్థితులకంటె అధ్వాన్నంగా మునిసిపాలిటీ ఆర్థిక పరిస్థితు లున్నపుడు, మూడుమైళ్ళను వదలి తొమ్మిదిమైళ్ళను రికమెండు చేయడంవల్ల తొమ్మిదిమైళ్ళు బాగుచేసినా కూడా ప్రయోజనం లేకుండా పోతున్నది; ప్రయాణ సౌకర్యాలు కాని వాహన సౌకర్యాలు కాని లేకుండా పోతున్నవి. ఆ మూడుమైళ్ళ రోడ్డును కూడా త్వరలో తీసుకుని, మొత్తం 12 మైళ్ళ రోడ్డును హైవేస్‌వారు maintain చేయాలని నేను సూచిస్తున్నాను. 11 మైళ్ళు పొడువుగల సాలూరు-దండిగామ రోడ్డు ఒకటి ఉంది. అది చాలా ముఖ్యమైనది. ఏజన్సీ ప్రాంతాలకు అది మార్కెటింగ్ రోడ్డు, ప్రభుత్వం కూడా షెడ్యూల్డు ట్రైబ్సుకు ఒక మార్కెటింగ్ కార్పొరేషన్ పెట్టారు. ఏజన్సీ నుంచి అన్ని వస్తువులను సాలూరు రవాణా చేయవలసి ఉంది. రోడ్డు సరిగ్గా లేకపోవడంవల్ల బండికి ఐదుబస్తాలుకూడా వేయలేకుండా వున్నాము. ఆ జిల్లాకు కావలసిన forest produce అంతా ఒరిస్సా ప్రాంతమునుంచి రావలసి ఉంది. ఈ రోడ్డు ముఖ్యమైనది కాబట్టి హైవేస్ క్రింద తీసుకుని కాని షెడ్యూల్డు ట్రైబ్సుకు అవసరమైన దానిక్రింద తీసుకుని కాని ప్రభుత్వము త్వరలో బాగు చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. సత్యనారాయణరాజుగారు చెప్పిన కోమటిపల్లి గర్భం రోడ్డుఉంది. సుమారు 20 సంవత్సరాలనుంచి ఆ రోడ్డుకు సంబంధించిన ప్రపోజలు ఉంది. Land acquisition జరిగి ఎనిమిది సంవత్సరాలయినది. అనేక సార్లు మంత్రుల దృష్టికి ఇంజనీర్ల దృష్టికి వచ్చింది. గత సంవత్సరము earth work take-up చేశారు. అదికూడా పూర్తికాలేదు. లోపలి ప్రాంతంనుంచి సుమారు 8,10 మైళ్లు వుండి రోడ్డు అందుకోలేని గ్రామాలు చాలా వున్నాయి. [illegible] రోడ్డు [illegible] పార్వతీపురం-విజయనగరం రోడ్డుకు రావాలంటే [illegible] వస్తుంది. ముఖ్యంగా వర్షాకాలంలో, ఇరవై సంవత్సరాల

బట్టి ఆలోచనలో వున్న ఈరోడ్డుకు **earth work** కూడా **complete** చేయకుండా ప్రభుత్వం విడిచిపెట్టడం ఈ జిల్లాపట్ల అశ్రద్ధయో, ఏమిటో ఊహించలేకుండా ఉన్నాము. ఇక బ్రిడ్జిల విషయం, విజయనగరం - పార్వతీపురం రోడ్డులో గజపతినగరము దగ్గర మూడు సంవత్సరాల నుంచి బ్రిడ్జి కడతామని చెబుతూవున్నారు. గతసారి ఒక ప్రశ్నకు జవాబుచెబుతూ అది నేషనల్ హైవేస్ లోనిది, కేంద్రప్రభుత్వము కూడా **consent** యిచ్చారు, సంవత్సరములో మూడు లక్షల రూపాయలు పడుతుంది, శాన్క్షన్‌చేసి వచ్చే సంవత్సరము చేస్తామని మంత్రిగారు చెప్పారు. బడ్జెటులో చూస్తే గజపతినగర్ బ్రిడ్జిగురించి ప్రొవిజన్ కనబడదు. శ్రీకాకుళం, విశాఖపట్టణం రెండు జిల్లాలను కలిపే బ్రిడ్జి అది. ఈ రెండు జిల్లాల మధ్య చంపావతి నది ఉంది. ఒరిస్సాకు పోయే బండ్లన్నీ ఆ రోడ్డుగుండా పోవాలి. వర్షాకాలములో రోజు, రెండురోజులు తరబడి మోటారులారీలు ప్రవాహానికి ఆగిపోయే పరిస్థితులు కలుగుతున్నాయి. ఒకటి రెండుసార్లు లారీలు పడిపోయాయి. కేంద్రప్రభుత్వమువారు ఆమోదించారు అని చెప్పారు గనుక త్వరగా నిర్మించవలసినదిగా కోరుతూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

*శ్రీ జి. సూర్యనారాయణ (గజపతినగరం-రిజర్వుడ్): అధ్యక్షా, ఈనాడు మనకు కావలసిన రోడ్ల నిర్మాణం మొదలైన విషయాలపైన చర్చిస్తున్నాం. గౌరవనీయులైన మంత్రిగారు ప్రతిపాదించిన డిమాండును బలపరుస్తూ కొన్ని విషయాలు మాత్రం వారి దృష్టికి తీసుకురావాలని నేను నిలుచున్నాను. మన రాష్ట్రంలో రహదారులకు, నీటిసౌకర్యములకు ఉన్న కొరతను తీర్చడానికి ప్రతి సంవత్సరం ప్రభుత్వం శ్రద్ధ వహిస్తున్నందుకు వారికి సాధన్యవాదాలర్పిస్తున్నాను. కాని కొన్ని పనులు మాత్రం చాలకాలంగా ఉండిపోతున్నాయి. వాటిగురించి ఇటుపైన శ్రద్ధవహించాలని కోరుతున్నాను. చంపావతి నదిమీద వంతెన గురించి మిత్రులు శ్రీ ఎరుకునాయుడుగారు చెప్పారు. అది చాలకాలం నుండి అవసరమైన వంతెన. దాన్ని నిర్మాణంవల్ల రవాణా సౌకర్యములు కలుగుతవి. అందుచేత ఈ సంవత్సరం ఆఖరులోపలనైనా ఆ బ్రిడ్జిని నిర్మించాలని ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. తరువాత శృంగవరపుకోట తాలూకాలో గోస్తనదిపైన గోపాల్లపల్లి దగ్గర వంతెన నిర్మాణం చేయవలసినదిగా పదేపదే చెప్పినాను. శృంగవరపుకోట, అరుకు మొదలగు ఏజెన్సీ ప్రాంతముల నుండి కొండజాతులవారు దినుసును విజయనగరం తీసుకురావడానికి గోపాపల్లి వంతెనరోడ్డు చాల ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. అందుచేత దానిని త్వరలో నిర్మిస్తారని ఆశిస్తున్నాను. రోడ్ల పనులను చేయడానికి వర్షాకాలం అనగా జూన్, జూలై నెలలలో అనుమతి ఇస్తున్నారు. ఇది అన్యాయం. ఎందుచేతనంటే వర్షాకాలంలో

పనులు ఎక్కువ జరుగవు. వర్షములవల్ల పనులు కుంటుపడి ఏమీ చేయలేని స్థితిలో కంట్రాక్టర్లున్నారు. అందుచేత వర్షాకాలంలో కాకుండా జనవరి, ఫిబ్రవరి నెలలలో పనులను కంట్రాక్టుకు ఇస్తే బాగుంటుంది. వర్షాకాలం వచ్చే సరికి పూర్తవుతుంది. మన ప్రభుత్వము మంజూరు చేసిన డబ్బు దుర్వినియోగం కాకుండా సద్వినియోగం అవుతుంది. దీనిని మంత్రిగారు ఆలోచిస్తారని మంత్రి గారికి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. భీమునిపట్టణం తాలూకా ముఖ్యమైన సాల్టు ఫ్యాక్టరీ కేంద్రము. దానికి కోనాడరోడ్డు ముఖ్యమైనది. ఆ రోడ్డుకి ప్రతి సంవత్సరం వర్షాకాలములో గండ్లుపడి అది పాడైపోతున్నది. ఆ రోడ్డును వెడల్పు చేసి బస్సురూటువేస్తే భీమునిపట్నం, విజయనగరం, చీపురుపల్లి తాలూకాల లోని గ్రామీణప్రజలకు రోడ్డు సౌకర్యం లభిస్తుంది. విజయనగరం నుంచి శ్రీకాకుళం పోయే పూసపాటిరేగ, కందివలస బ్రిడ్జి 1958 సం. లో వరదలవల్ల పాడైపోయింది. విశాఖపట్టణం నుంచి విజయనగనం, శ్రీకాకుళం, నరసన్నపేటలకు రవాణా సౌకర్యమునకు ఆటంకముగా ఆ బ్రిడ్జి 1958 వ సంవత్సరములో పాడైనది. దానిని త్వరలో బాగుచేయుట పూర్తిచేయవలెనని మంత్రిగారికి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. గజపతి నగరమునుండి నెల్లిమర్ల రైల్వేస్టేషను వరకు, బొప్పడాం వరకు ఒకరోడ్డు నిర్మాణము చేయాలని ఇదివరకు ప్లానింగు కమిటీ లోను, శాసనసభలోను మాటలాడాను. దానిగురించి ఇంతవరకు ప్లానింగు కమిటీలో ప్రస్తావనలేదు. అదిముఖ్యం. దానివల్ల కనీసం 50-60 గ్రామాలకు సౌకర్యము కలుగుతుంది. విజయనగరం మార్కెట్టుకి ప్రతివారము రావడానికి అవకాశం ఉంటుంది. దానిని ఏర్పాటుచేస్తారని మంత్రిగారికి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. డెంకాడ అనకట్టకు ప్రభుత్వం 11 లక్షలు మంజూరు చేసినందుకు సంతోషము. ప్రత్యేకంగా చంపావతి నదికి అనకట్ట కట్టనవసరంలేదు. ఆ అనకట్ట వెడల్పుచేసి రోడ్డు ఏర్పాటుచేస్తే సారిపిల్లి, చొల్లంగిపేట, కుమ్మిలి మొదలగు 30 గ్రామాల వారు తెల్లవారితే విజయనగరం పోయి బ్రతకడానికి వీలవుతుంది. ఒక బండి వెడల్పున రోడ్డు నిర్మాణం చేయవచ్చు. ప్రత్యేకంగా ప్రభుత్వము మంజూరు చేయనక్కరలేదు. చిన్నచిన్న పనులు స్వల్పంలో అనేకమైనపనులు జరుగడానికి అవకాశం ఉంది. అనకట్టమీద రోడ్డు నిర్మాణం చేయాలని విజ్ఞప్తిచేస్తున్నాను. తరువాత గజపతినగరం దగ్గరఉన్న రైల్వేగేటు సమీపంలో ఒక రైల్వేస్టేషను నిర్మాణం చేసి రైలు ఆగునట్లు ఏర్పాటు చేయడం అవసరమని కేంద్రప్రభుత్వా నికి మన ప్రభుత్వానికి విన్నపములు వెళ్ళినవి. గజపతినగరము నుంచి రైల్వే స్టేషను ఒక క్రోసు దూరంఉంది. అంతదూరం నేను రావాలి. ప్రజలకుకూడా సౌకర్యంలేదు. గజపగతి నగరము ప్రక్కనే ఒక రైల్వేగేటు ఉంది. అక్కడ ఒకస్టేషను నిర్మాణంచేసి రైలును ఆపుచేస్తే జిన్నాం మొదలగు గ్రామాలకు కూడా రైల్వేస్టేషను అందుబాటులో ఉంటుంది. ప్రజలకు ఈ విధముగా చిన్న

చిన్న సౌకర్యాలు కలుగజేస్తే వారు ప్రభుత్వం తలపెట్టిన కార్యములు జయ ప్రదము చేయడానికి అండగా నిలుస్తారు. రోడ్డు సౌకర్యంలేక పోవడము వల్ల ప్రభుత్వం చేసిన గొప్పగొప్ప పనులను గురించి గ్రామాలలో చెప్పుకోలేకుండా పోతున్నాము. ప్రజలు ప్రభుత్వము అండగా ఉండడానికి ప్రభుత్వము వారికి చిన్నచిన్న సౌకర్యములు కలుగజేసే పనులుచేయాలని విజ్ఞప్తిచేస్తూ శలవుతీసు కుంటున్నాను.

*శ్రీ నాగినేని వెంకయ్య : (అద్దంకి) అధ్యక్షా, ప్రభుత్వంవారి సంకల్పం ప్రతి గ్రామానికి మూడుమైళ్ళలో ప్రధానరోడ్డును ఏర్పరచడము అని వారి ఆశయములలో పొందుపరచారు. మూడుమైళ్ళు కాదుకదా నేడు పదిమైళ్ళలో కూడా ముఖ్యమైన రోడ్డులేదు. ముఖ్యమైన రోడ్డుఅంటే అది బహుశా ప్రధాన ముగా షోలింగు, మెటలింగు చేయబడి మోటారు రవాణాకు అవకాశము కలిగేదిగా అయిఉంటుందని అనుకుంటాను.

అంతమాత్రం రోడ్డుకూడ లేని ప్రదేశాలు అనేక మున్నవి. వాటికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి అని కోరుతున్నాను. అలాంటి రోడ్లకు గ్రాంటు అడిగి నప్పుడు సగము గ్రాంటే ఇస్తామని అంటున్నారు. మిగతా సగము పంచా యితీ సమితులు భరించాలా ? లేక పరిషత్తులు భరించాలా ? సమితుల, పరిష త్తుల ఆర్థికపరిస్థితి ఎలాంటిదో మనకు తెలిసిన విషయమే. జిల్లాబోర్డులే జిల్లా పరిషత్తుల పేర వ్యవహరింపబడుచున్నవి. దాదాపు 20 సంవత్సరాల క్రిందట మోటారు రవాణావల్ల, పెట్రోలు వగైరాలవల్ల, పన్నులవల్ల వచ్చే ఆదా యములో కొంత ఆదాయాన్ని జిల్లాబోర్డులకు ఇవ్వాలని నిర్ణయము చేశారు. ఆ నిర్ణయించబడిన మొత్తము చాల తక్కువ. అయినా జిల్లాలలో అనేకచోట్ల కొత్తరోడ్లు వేయబడినాయి. అనేకచోట్ల బస్సులు తిరగడానికి లైసెన్సులు ఇవ్వబడ్డాయి. పెట్రోలువల్ల ప్రభుత్వానికి అధిక ఆదాయము వస్తోంది. 20 సంవ త్సరములనాడు నిర్ణయింపబడిన కొలబద్దప్రకారమే ఈ రోజున జిల్లాపరిషత్తులకు ప్రభుత్వానికి వచ్చు ఆదాయములో భాగము ఇస్తున్నారు. అధిక మైలేజిని మరమ్మత్తు చేయమని వాటిమీద అధికభారం మోపడం వాటిశక్తికి మించిన పని. అవి సరియైన స్థితిలో ఉంచలేవు. వాటిక్రింద ఉన్న రోడ్లవల్ల హెచ్చు ఆదాయము ప్రభుత్వము పొందుతూన్నపుడు మరొకసారి విమర్శనచేసి వాటికి ఇంకా అధికముగా గ్రాంటు ఇవ్వడానికి ప్రయత్నము చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ప్రభుత్వమువారు తాము క్రమక్రమేణ అధికభాగాన్ని Highways క్రిందకు మార్చుకొంటున్నామని అంటున్నారు. 1958-59 లో 274 మైళ్ళు స్వాధీనం చేసుకొన్నారు. 1959-60 లో 239 మైళ్ళు, 1960-61 లో 74 మైళ్ళు తీసు కొన్నారు. 1960-61 లో 74 మైళ్ళకే తగ్గించి తీసుకోవాలని ఎందుకు అంచనా

వేసుకొన్నారో అర్థము కావడములేదు. ఈ పెరుగుదలను ఎందుకు అరికట్టారు? పంచాయితీసమితుల, పరిషత్తుల క్రింద ఉన్న రోడ్లను మరమ్మత్తు చేసుకోడానికి వాటికి సరిగా ఆదాయము లేదనేది గమనించాలి. ప్రభుత్వము అధికమైన గ్రాంట్లు ఇవ్వడం లేదనేదికూడ గమనించాలి. వెంటనే యీ రోడ్లన్నిటిని Highways క్రిందకు తీసుకోకపోతే ఆ రోడ్లు మంచిస్థితిలో ఎలా ఉంటాయి. ప్రతి గ్రామానికి మూడు మైళ్ళ లోపల ఏవిధముగా మంచి రోడ్లు ఏర్పడ్డానికి అవకాశము ఉంటుందో మరొకసారి మంత్రిగారు ఆలోచించి, సాధ్యమయినంత తొందరలో ఎక్కువ రోడ్లను Highways క్రిందకు తీసుకోడానికి ప్రయత్నించవలసినదిగా కోరుతున్నాను. అందువల్ల గవర్నమెంటు నష్టపడగలిగిదేమీ ఉండదు. మంచిరోడ్లు ఉంటే బస్సులు తిరగడానికి లైసెన్సులు ఇస్తారు. అప్పుడు ఆదాయము ఎక్కువగా పెరగడానికి అవకాశ ముంటుంది. ప్రజలు ఒక ప్రాంతమునుంచి మరొక ప్రాంతానికి అన్నిరకాల వసతులను కలిగించుకోడానికి, తమ సరకులను చేరవేసుకొనడానికి అవకాశాలు ఏర్పడుతవి. అందువల్ల ప్రభుత్వము ఎక్కువరోడ్లను తీసుకొనడానికి ఎక్కువ గ్రాంట్లు సమితులకు, పరిషత్తులకు ఇవ్వడానికి ప్రయత్నించవలసినదిగా కోరుతున్నాను. నేను రోడ్లు లేని ప్రాంతములో ఉన్నవాణ్ణి. బయటకు రావాలంటే ఎన్నోవిధాల శ్రమ పడవలసివస్తున్నది. అత్యవసర సమస్యలలో పాల్గొనడానికి ఎంతబాధ పడవలసి వస్తున్నదో నాకు అనుభవములో ఉన్న విషయమే. కాబట్టి మంత్రిగారు ఆలోచించి ప్రతి గ్రామానికి 3 మైళ్ళ లోపల షోలింగు, మెటలింగురోడ్డు ఉండేలాగ శ్రద్ధ తీసుకొంటారని కోరుతున్నాను. మనకు రోడ్ల భారము తగ్గాలంటే రైల్వే లైనుల విషయములోను, నౌకాయానము విషయములోను కొంచెము శ్రద్ధ తీసుకోవలసి యుంటుంది. ఆ శాఖకూడ మంత్రిగారిదే. లారీలద్వారా సరుకు చేరవేసుకోడానికి నాలుగు అణా లయితే, నౌకాయానము ద్వారా అణా ఖర్చుతో సరుకులు చేరవేసుకోవచ్చును. అందువల్ల ఎంతో వ్యయము కలిసివచ్చి ఒక ప్రాంతమునుంచి మరొక ప్రాంతానికి ఎగుమతి, దిగుమతులు పెరుగుతాయి. 600 మైళ్ళకు మించి సముద్రతీరము వుంది మనకు. రేవులను ఇంకా ఎక్కువ చేసి, ఆరేవుల దగ్గరకు రోడ్లు వేయడానికి ఎక్కువ శ్రద్ధ తీసుకోవాలి. దక్షిణాదిని ఉత్తరాదిని చూసుకొన్నపుడు మనకు వున్న రైల్వే రహదారులు చాల తక్కువని తెలుస్తుంది. వివిధ జిల్లాలతో సన్నిహితము కావడానికి రైల్వేలైనులు వేయడము చాల అవసరము. అందులోను ఒంగోలునుంచి హైదరాబాదుకు నాగార్జునసాగరును కలుపుతూ రైలును వేయడము తటస్థిస్తే వినుకొండ, అద్దంకి కూడ ఈ లైనులో రావడానికి అవకాశ ముంటుంది. 100 మైళ్ళ దూరము మద్రాసునుంచి తగ్గుతుంది. ఆ ప్రాంతమంతా ఎక్కువ సన్నిహితము కానడానికి అవకాశముంటుంది.

ఇంకొక పదిమైళ్ళదూరము సముద్ర తీరమువరకు రోడ్డువేస్తే ఉప్పుచేపలు హైదరాబాదుకు అందుబాటులో వుండడానికి అవకాశముంటుంది. సముద్ర తీరమునుంచి హైదరాబాదుకు ఇదే దగ్గరదారి. అలాగే పారిశ్రామికముగా కొత్తగూడెం ఎంతో పెంపొందుతుంది. దానివల్ల రెవెన్యూకూడ బాగా పెరుగుతోంది. కొత్తగూడెమునుంచి విశాఖపట్టణమునకు రైల్వే రహదారిని కోరడము అవసరము. విశాఖపట్టణమునుంచి కోరాపుట్టిమీదుగా ఇనుప గనులదగ్గరకు జపాను సహాయముతో రైల్వేలైను వేయడానికి సంకల్పించారని ప్రకటన చేశారు. ఇటు బల్హార్షాకు పెదపల్లికి continue చేస్తే ఆ ప్రాంతాలు హైదరాబాదుకు సన్నిహితముగావుండి సంబంధాలు పెంపొందగలవు. ఆ ప్రాంతాలలో వుండే ఖనిజాలను సద్వినియోగము చేసుకోడానికి అవకాశముంటుంది. ఇక రైల్వేజోన్ విషయము, 5 వేల మైళ్ళకు మించి రైల్వేలైను వున్నపుడే ఒక జోన్ వుండాలనే నిర్ణయముంది. అది తగ్గించు కొన్నపుడు ఆంధ్రకుకూడ ప్రత్యేక జోనును సంపాదించు కొనడానికి అవకాశముంటుంది. మన ప్రాంతములో 3 వేల మైళ్ళకుపైగా రైల్వే రహదారివుంది. 3 జోన్ల క్రింద విభజించబడేకన్న మన ఆంధ్ర భాగమును సెంటరు రైల్వేలోచేర్పితే బాగుంటుంది. ఎక్కువ రవాణాసౌకర్యములను కల్పించుకొనడానికి అవకాశముంటుంది. అప్పుడు సెంట్రలు రైల్వేకు కేంద్రముగాకూడ హైదరాబాదునే నిర్ణయించుకొనే అవకాశాలు వస్తాయి. అప్పుడు సర్వతోముఖముగా మన అవసరాలు రైల్వేలద్వారా తీరడానికి అవకాశముంటుంది. అలాగే మదనపల్లి నుంచి ఒంగోలుకో, నెల్లూరుకో లైను వేయగలిగితే చిత్తూరు వగైరా ప్రాంతాలు కూడ చాల సన్నిహితము కావడానికి అవకాశ ముంటుంది. వీటన్నింటిని ప్రభుత్వము ఆలోచించి ఈ ప్రణాళికలో చేరేలాగ తగిన వత్తిడి తీసుకొనివచ్చి, వీటిని నెరవేర్చుటకు కృషిచేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ఇక పొదుపు విషయం, కట్టడాలు వగైరాలలో కొంత పొదుపు చేస్తామని అన్నారు. ఆ పొదుపు పెంకుటిళ్ళుగా మారకూడదు. పెంకుటిళ్ళు కనుక వేయబడితే నాలుగు పెంకులు పోతే మళ్ళీ డిపార్టుమెంటు ఆఫీసరుడు పంపించి, నాలుగు పెంకులు వేయడానికి ప్రయత్నము చేస్తే ఆ పెంకులు వేసే ఖర్చుకన్న అయిదింతలు, లేక పదింతలు ఆ ఆఫీసరుయొక్క ఖర్చుకే అవుతుంది. అందువల్ల మనము కొత్త డిజైనులు నిర్ణయించుకొనేటప్పుడు మనకు వున్న పరిస్థితులను పరికరాలను, గట్టితనాన్ని ఆలోచించుకొని కొత్త డిజైనులను తయారు చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. అందులోను మనకు దగ్గరలో గట్టిరాయి, సున్నము దొరకేటప్పుడు వాటిని ఉపయోగించుకొనడం మంచిది. ఆయా ప్రాంతాలలో ఏవి సహజముగా చౌకగా లభిస్తాయో ఆ వస్తువులను వాడడానికి ప్రభుత్వము కృషి చేస్తే బాగుంటుంది. ఆ పరిసరాలలో దొరికే వస్తువులపైని ఒకటి తయారు

చేయించవలసినదిగా కోరుతూ ఈ అవకాశ మిచ్చినందులకు అధ్యక్షులవారికి నా ధన్యవాదాలర్పిస్తూ విరమిస్తున్నాను.

*శ్రీ యమ్. వి. యస్. సుబ్బరాజు (కొత్తపేట): అధ్యక్షా, పబ్లిక్ వర్క్సుశాఖామంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టిన ఈ డిమాండును హృదయ పూర్వకముగా బలపరుస్తున్నాను. ఈ మంత్రిగారి ఆధ్వర్యంక్రింద ఇరిగేషన్, ఎలక్ట్రిసిటీ, హైవేస్ శాఖలు నడుస్తున్నవి. ఇరిగేషన్ కార్యక్రమాలు ఎంతో ఉత్సాహముగానే జరుగుతోందని చెప్పాలి. ఇరిగేషనుకు తీసిన allotment అంతా ఖర్చు అవడము, చేపట్టిన ప్రాజక్టులు సకాలములో పూర్తిఅవడము జరుగుతోంది. గత నెల 21వ తేదీన ఇరిగేషన్ మంత్రిగారితో కలిసి నాగార్జునసాగర్ కు వెళ్ళే అవకాశము నాకుకూడ కల్గింది. ఆనాడు ఇంజనీర్ల సమావేశములో పాల్గొనే భాగ్యము నాకుకూడ కల్గింది. నాగార్జునసాగర్ డామ్ అనుకొన్న దానికంటె త్వరలోనే కట్టగలమని ఆనాడు ఇంజనీర్లు చెప్పారు. "మాకు ప్రభుత్వమునుంచి డబ్బు రావాలితప్ప అంతకంటే మా ఆలస్యము ఏమీ లేదు. ప్రభుత్వ మిచ్చిన డబ్బంతా మేము ఖర్చు పెట్టేస్తున్నాము. ఖర్చు పెట్టడమే కాకుండా estimates కంటె ఎంతో save చేయగలుగుతున్నాము. ఈ సంవత్సరం కాల్వలక్రింద 40 లక్షల రూపాయలు save చేయగలిగాము" అని చెప్పారు. ఆ యువక ఇంజనీర్లు చేస్తున్న కృషిని ప్రభుత్వపు ద్రవ్యాన్ని సద్వినియోగపరచి జయప్రదము చేస్తున్నందుకు మంత్రిగారు వారిని అభినందించడం కూడ జరిగింది. ఇక ఎలక్ట్రిసిటీ విషయము చూస్తే గ్రామీణ ప్రజలకు ఉపయోగపడే విధముగా, గ్రామీణ పథకాలను తీసుకొని, ఎంతో ఉత్సాహంతో ఇచ్చిన డబ్బంతా ఖర్చు పెట్టడం జరుగుతోంది. ఇక హైవేస్ విషయము. ఈ విషయములో కొంత కొంత అభివృద్ధి జరుగుతున్నప్పటికిని మనము ఆశించినంత అభివృద్ధి లేదని చెప్పుకోవాలి. గత రెండు శతాబ్దాలనుంచి మా సెంట్రలు డెల్టా ప్రజానీకము అక్కడున్న ఇబ్బందులను ప్రభుత్వ దృష్టికి తీసుకొని వస్తున్నది. మా డెల్టాకు ఒక వైపున అఖండ గోదావరి, ఒకవైపున వశిష్ట, ఒక వైపున గౌతమి, మరొక వైపున సముద్రము వుంది. ఆమధ్యనున్న లంకలో 7 లక్షలమంది ప్రజానీకము నివశిస్తున్నాము. అక్కడ ఎటువంటి రాకపోక సౌకర్యములులేవు. కీర్తిశేషులు కళావెంకటరావు గారి నాయకత్వము క్రింద 2 దశాబ్దాలుతీరని agitation చేస్తే స్వాతంత్ర్యమువచ్చిన తరువాత 1949లో కలకత్తా, మద్రాసు నేషనల్ హైవేస్ రోడ్డుకు diversion తీసుకొనివచ్చి ఆలమూరు దగ్గర గౌతమిపై వంతెన కట్టి, సిద్ధాంతము దగ్గర వశిష్టపై వంతెన కట్టి తరువాత పలూరు దగ్గర ఈ రోడ్డు కలిపే కార్యక్రమము take up చేయడము జరిగింది. 1949 లో ఆ గౌతమి వంతెనకు పునాదిరాయి కీ॥ శే॥ కళా

వెంకటరావుగారు వేశారు. గౌతమి వంతెన, వశిష్టవంతెన, దానికి **approach roads, diversion roads** అన్నికూడా మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక కాలము పూర్తయ్యేసరికి పూర్తి కావాలనే అభిప్రాయానికి వచ్చి ఆ కార్యక్రమము **take up** చేయడం జరిగింది. 1949 లో గౌతమి వంతెనకు పునాదిరాయి వేసినప్పటికి యీనాటివరకు పూర్తికాకపోవడము శోచనీయము. డబ్బువుంది ఉన్నడబ్బు ఖర్చు అవడంలేదు. సంవత్సరము నుంచి పని కూడా ఆపుచేశారు. పునాదిరాయి వేసిన తరువాత పని ప్రారంభించడమే ఆలస్యమయినది పని ప్రారంభించిన తరువాత 3 సంవత్సరాల్లో 75 లక్షల రూపాయలు విలువగల స్తంభాల కార్యక్రమము పూర్తయింది. **Superstructure** పని మిగిలిపోయింది. సంవత్సరము నుంచి ఆ పనికూడ ఆగిపోయివుంది. 3 వ ప్రణాళిక పూర్తయ్యే లోగా అయినా ఆ వంతెన పూర్తి అవుతుందాలేదా అనే అనుమానము మాలో వుంది. వశిష్టపై వంతెనకు మొన్న జనవరి 4 వ తేదీన అప్పటి ముఖ్యమంత్రిగా వున్న సంజీవరెడ్డిగారు పునాది రాయి వేశారు. టెండర్లు పిలిచి 9 మాసాలయింది. నేటికి **tenders** ను **approve** చేయలేదు. ఆ పని ఎప్పుడు ప్రారంభిస్తారో ఎప్పుడు పూర్తి అవుతుందో తెలియదు. ధనాభావమని రోడ్డుపరిస్థితి ఆ విధంగా వుంది. ఇరిగేషన్ డిపార్టుమెంటువారు, ఎలక్ట్రిసిటీ డిపార్టుమెంటువారు మాకు ఇచ్చినడబ్బు ఖర్చు అయిపోతోంది. డబ్బుయివ్వండి. పనిలో ముందుకు పోతాము" అని అంటూవుంటే హైవేస్ డిపార్టుమెంటుకు ఇండియా గవర్నమెంటు ఇచ్చిన గ్రాంట్లను కూడ ఖర్చుచేసుకోలేక ఈ సంవత్సరము గత సంవత్సరము **surrender** చేసుకోవలసిన దుస్థితి మన రాష్ట్రానికి కలిగినందుకు విచారించాలి. మనము చేపట్టిన కార్యక్రమాలు పూర్తికాక డబ్బును **surrender** చేసుకొంటున్నాము. ఆ విధముగా జాప్యం చేస్తున్నందువల్ల మా డెల్టాలోని పదు లక్షల ప్రజానీకము ఇబ్బందులకు గురిఅవుతున్నారని మనవి చేస్తున్నాను. ఈ సంవత్సరము టెండర్లు **accept** చేసి పని ప్రారంభించడానికి పూనుకొన్నా వరదలు మొదలైన అడ్డంకులు రావడమువలన 2, 3 సంవత్సరముల వరకు పనిని **take up** చేయడానికి అవకాశముండదు. డబ్బువుండి అన్ని అవకాశాలున్నప్పటికి ఇంత జాప్యము ఎందుకు జరుగుతున్నదో అర్ధము కావడము లేదు. అందుచేత మంత్రిగారు డిపార్టుమెంటును కంట్రాక్టర్లను కూర్చోబెట్టి ఎందుకు ఈ జాప్యము జరుగుతోంది. ఎక్కడ ఈ లోపముంది అని తెలుసుకొని త్వరలో ఈ వంతెనలు, రోడ్లు పూర్తిఅవడానికి కృషిచేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ఇక కాకినాడలో ఉప్పుటేరుమీద వంతెనకు $2\frac{1}{2}$ సంవత్సరాల క్రితము అప్పటి ముఖ్యమంత్రిగారైన సంజీవరెడ్డిగారిచేత పునాదిరాయి వేయించడము జరిగింది. ఆ సభలోనే మన **Chief Engineer** గారు ఈ బ్రిడ్జి రెండు సంవత్సరములలో పూర్తిచేయాలని వారి అభిప్రాయాన్ని తెలియచేశారు. $2\frac{1}{2}$ సంవత్సరములు

కూడ అయింది. కాకినాడ పెద్ద పట్టణము. ఈ వంతెన రెండు మధ్యలో వుంది. వంతెనపని ప్రారంభించిన తరువాత తొందరలో ఆపని పూర్తికావాలి. ఆ స్థలం ఇవాల్టివరకు కంట్రాక్టర్లకు hand over చేయలేదు. ఆ బ్రిడ్జి నిర్మాణముకూడ త్వరలో పూర్తిచేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. నా నియోజకవర్గానికి సంబంధించిన రెండు విషయాలు మంత్రిగారిదృష్టికి తీసుకొని వస్తున్నాను. ముక్తేశ్వరము, కొత్తపేటరోడ్డు ప్రారంభించారు. కొంతవరకు మట్టిపని చేశారు త్వరలో మెటలింగుపని కూడ పూర్తిచేస్తారని ఆశిస్తున్నాను పొదలాడ, రాజోలురోడ్డు హైవేస్ క్రిందకు తీసుకొన్నారు. 9 మైళ్ళ రోడ్డు నిర్మాణము కావలసియున్నది. మట్టిరోడ్డు వేశారు. మెటలింగు పూర్తిచేయాలని కోరుతున్నాను డబ్బును surrender చేసుకొనే కంటె వున్న పథకాలను take up చేసి పూర్తిచేయాలని కోరుతున్నాను నా నియోజకవర్గములోని లొల్లవద్ద కాలవపైన వంతెన కావాలని చిరకాలముగా కోరుతున్నాము ఆ ప్రక్కనే వాడపల్లి వుంది అక్కడ వెంకటేశ్వరస్వామి దేవాలయముంది ఆ క్షేత్రానికి నలుమూలల నుంచి వేలాది ప్రజానీకము వస్తూవుంటారు. స్వాతంత్ర్య ఉద్యమ చరిత్రలో ఆ దేవాలయము ప్రముఖపాత్ర కన్నది. అక్కడ 1930 లో రథోత్సవము జరుగుతూంటే ఆ రథం మీద మహాత్మాగాంధి యొక్క ఛాయా చిత్రాన్ని, కాంగ్రెసు జండాను పెట్టి లాగుతూయుంటే ఆ నాటి బ్రిటిష్ భక్తులైన ముస్తాఫాలీఖాన్ పోలీసులతుపాకి కాల్పులకు, లాఠీదెబ్బలకు గురిఅయి కొంతమంది మరణించడము జరిగింది. అది మా జిల్లా రాజకీయ చరిత్రలో ప్రముఖపాత్ర వహించినది

అలాంటి క్షేత్రానికి యాత్రికులు పోతూఉంటారు. ఇటువైపున ర్యాలీ గ్రామము అటువైపు దేవాలయము ఉన్నవి. దేవాలయమునకు పోవటానికి వంతెన అవసరము అని చిరకాలమునుంచి కోరుతున్నాము. గత సంవత్సరము సంజీవరెడ్డిగారు ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నప్పుడు ఆ ప్రదేశము చూచి, ఈ వంతెన అవసరమును గుర్తించి, దానిని ఆ సంవత్సరమే ప్రారంభించవలసిందిగా ఆర్డరు వేసి పంపారు. సంజీవయ్యగారు ముఖ్యమంత్రిగా వచ్చిన తరువాత ఆ ప్రాంతమునకు వచ్చినప్పుడు చూచి, ఆ వంతెన అవసరమే, వెంటనే ప్రారంభించ వచ్చునని అన్నారు. ఇద్దరు ముఖ్యమంత్రులు ఆ వంతెనయొక్క అవసరము గుర్తించినను ఈ Budget లో దానికి provision చూపించలేదు. Chief Engineer గారు కూడ వచ్చి చూచారు. కాని ఈ వంతెనను కట్టకుండా ఎందువల్ల జాప్యము జరుగుతున్నదో అర్థము కావడములేదు. అది పల్లెగ్రామము కనుక ప్రజలవద్దనుంచి contribution వసూలుఅయ్యే ఆశకూడ లేదు. కాబట్టి ప్రభుత్వమే ఆ వంతెనను ఏర్పాటు చేయాలి. స్వతంత్ర సమరరంగములో యోధుడుగా నిలచి, పోలీసుల తుపాకులకు లాఠీల దెబ్బలకు గురియై శరీరము

అంతయు దెబ్బలు కొట్టించుకున్నటువంటి అల్లూరి సత్యనారాయణరాజుగారు వాడపల్లి క్షేత్రమునందు స్వతంత్రముకోసము ఆకాంక్షించి, గాంధీమహాత్ముని యందు భక్తి విశ్వాసములలో పాల్గొన్నంఎన ఆనాడు ముస్తఫాలీఖాన్‌గారి యొక్క revolver దెబ్బలకు ఆహుతిఅయి స్వర్గస్థులైనవారియొక్క సంస్మర ణార్థమైనను ఆ వంతెనను త్వరలో కట్టించవలెనని కోరుతున్నాను. కనీసము సప్లిమెంటరీ బడ్జటులోనైనా ఈ వంతెనకొరకు provision చూపించి కట్టిం చెదరని ఆశిస్తున్నాను. తరువాత గొబ్బర్లంకనుండి లొల్లవరకు main road మీద సుమారు పదిమైళ్ళ దూరము ఉన్నది. కాలవకు రెండువైపుల సుమారు 20 గ్రామాలకుపైగా ఉన్నవి. ఆ గ్రామముల ప్రజలందరు అటువారు ఇటు, ఇటువారు అటు కాలవ దాటిపోయి సరకులు తెచ్చుకుంటూ ఉంటారు. వంతెన లేకపోవడమువల్ల చాలా ఇబ్బందిగా ఉన్నది అన్ని గ్రామాలకు సౌకర్యముగ వెలిచేరువద్ద ఒక వంతెన కట్టించవలసిందిగా కోరుతున్నాను. సంజీవరెడ్డిగారు, సంజీవయ్యగారు ఇద్దరు వచ్చినప్పుడు, ఆ వంతెనయొక్క అవసరము గుర్తించి వెంటనే కట్టించమని డిపార్టుమెంటువారికి ఉత్తరువులు ఇచ్చినను దీనికికూడ బడ్జటులోనైనా provision కనబరచలేదు. కనీసము తృతీయ పంచవర్ష ప్రణాళికయొక్క ప్రథమదశలోనైనా ఆ రెండు వంతెనలు ప్రారంభించేటట్లు చూడవలసిందిగా మంత్రిగారిని కోరుతూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

*శ్రీమతి వై. సీతాకుమారి (బన్వాడా) : అధ్యక్షా, Public Works శాఖా మాత్యులు ప్రవేశపెట్టిన డిమాండును నేను బలపరుస్తున్నాను ఈ సందర్భ ములో మా నియోజకవర్గమును గురించి కొన్ని సందర్భములు వారి దృష్టికి తేదలచుకున్నాను. మంత్రిగారు సభవారికి సమర్పించిన Note లో రాష్ట్ర ములో ఉన్న రోడ్డుయొక్క అవసరములను బాగానే గుర్తించారు. మన దేశము ఏవిధముగ అభివృద్ధి చెందాలన్నా వ్యవసాయికంగా నైతేనేమి, పారిశ్రామికంగా నైతేనేమి ముందు రోడ్డురవాణా సౌకర్యాలు చాలా అవసరమని వారు గుర్తించినందుకు వారిని అభినందిస్తున్నాను. మనకు ఆర్థిక అభావమువల్ల రాష్ట్రములో రోడ్లు అన్నిచోట్లలోను విస్తరింప చేయలేక పోతున్నాము. ఇవి అన్నీ పూర్వము సంయుక్త మద్రాసు రాష్ట్రములో మనము ఉన్నప్పుడే జరగవలసినది అలాటిది జరగలేదు. ఇక్కడ తెలంగాణాలో కూడ రోడ్లు అంతకంటే విస్తరింప చేయలేదు అందువల్ల మనము రోడ్లకోసము ఎక్కువగ కృషి చేయవలసి యున్నది. రైలుమార్గాలు కూడ ఎక్కువగ లేవు. రోడ్డురవాణా సౌకర్యాలు తక్కువగ ఉండడమువల్ల, తెలంగాణాలో ముఖ్యంగా ఉత్పత్తి చాలామటుకు దెబ్బతిన్నది. ఇప్పుడిప్పుడు వ్యవసాయ మును, పరిశ్రమలను వృద్ధికి తెచ్చుకోవాలని కుతూహల పడుతున్నాము.

పండించిన పంటలనైనను మార్కెటుకు తీసుకునిపోవాలంటే కూడ రోడ్డు రవాణా సౌకర్యములు లేకపోవడమువల్ల ఎక్కడపంటలు అక్కడనే నిలిచి పోతున్నవి. రైతులు బండ్లమీద దూరప్రయాణము చేయలేకపోతున్నారు. అందువల్ల మంత్రిగారు శ్రద్ధ వహించి, ముందు తెలంగాణా రోడ్లను వేయించ టానికి ఏర్పాటు చేయవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

నా నియోజకవర్గములోని రోడ్ల విషయము చాలా విచిత్రముగ ఉన్నది. నా నియోజకవర్గము నిజామాబాద్ జిల్లాలోనిది. నిజామాబాదునుంచి బాన్సువాడా మీదుగా నిజాంసాగర్‌కు పోయే రోడ్డు చాలా ప్రసిద్ధికెక్కినది. నిజాంసాగర్‌కు పోవటానికి జనులు ఎక్కువ ఆ రోడ్డుమీదుగానే పోవలసి యున్నది. ఆ రోడ్డు సరిగా లేకపోవడమువల్ల జనులు పోవటానికి భయపడు తున్నారు గతములో శ్రీ జె. వి. నరసింగరావుగారు Public Works మంత్రిగా ఉన్నప్పుడు నిజామాబాదుకు వచ్చినప్పుడు మా బాన్సువాడకు రమ్మని కోరితే, రోడ్డు బాగాలేదు, కారు ప్రభుత్వముది, అది చెడిపోతే నాకు మాట వస్తుంది. నా స్వంతకారుకూడ కాదు. అందువల్ల రోడ్డు బాగుచేస్తేనే గాని రాను అని అన్నారు. కాబట్టి మంత్రిగారిలాంటివారు ఆ రోడ్డుమీదుగా రావ టానికి భయపడితే, ఇక ప్రజలుమాత్రము ఏ విధముగ పోగలరో ఆలోచించాలి. అది చాలా సుందరమైన ప్రాంతము. కాబట్టి ఆ రోడ్డును వెంటనే బాగు చేయించవలసిందిగా కోరుతున్నాను. నిజాంసాగర్ ప్రాజెక్టు చాలా పెద్దది. ముఖ్యమైనదికూడ. జనులు ఆ ప్రాంతము చూడవలెనని కుతూహలపడుతూ ఉంటారు. అలాంటిచోటుకు పోవటానికి రోడ్డు సరైనది కాకపోవడము తల వంపులుగా ఉంటున్నది. ఈ మధ్య భూసంస్కరణల కమిటీవారు నిజాంసాగర్ ప్రాజెక్టుకు వచ్చారు. వారు ఆ రోడ్డుమీద ప్రయాణము చేయటానికి చాలా కష్టపడ్డారు. మన గోపాలకృష్ణయ్యగారికి ఆ టైములో సుస్తి చేస్తే, వారిని దవాఖానాకు తీసుకునివెళ్ళి, మందు ఇప్పించటానికికూడ చాలా కష్టపడ్డాము. కాబట్టి ఆ రోడ్డును త్వరలో బాగుచేయించవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

తరువాత బోధన్ సుగర్ ఫ్యాక్టరీ విషయము ఉన్నది. సుగర్ ఫ్యాక్టరీ సెన్సులోనుంచి ఆ రోడ్డు బాగుచేయిడమనే సమస్య ఒకటి యున్నది. ఆ ఫ్యాక్ట రీకి చుట్టుప్రక్కల 16 మైళ్ళ వరకు రోడ్లు వేస్తామని అన్నారు. గతసారి మాకు Elections జరిగే టైములో ఆ రోడ్లమీద ఎవరో కంట్రాక్టరు రాళ్ళు మాత్రము కుప్పలుపోసి వెళ్ళారు. ఇంతవరకు ఆ రాళ్ళకుప్పలు అట్లాగే ఉన్నవి. ఆ కుప్పలును ఇప్పటికి మూడు సంవత్సరాలుగా చూస్తున్నాము. ఇదే విషయమును గురించి చాలామంది సభ్యులుకూడ చెప్పారు. ఇంజనీరుకు కూడ చెప్పాము. కంట్రాక్టరు ఎవరో దూరప్రాంతాలవారుగా ఉన్నారని

తెలిసింది. కంట్రాక్టరును యేర్పాటు చేసేది ఆ చుట్టుప్రక్కల గ్రామము వారికే యివ్వడము మంచిది, ఆయన **influence** ద్వారా ఆ రోడ్ల మరమ్మతులను త్వరలో చేయించటానికి వీలు అవుతుంది. ఆ రాళ్ళ కుప్పలు అట్లాగే ఉంచడమువల్ల, కొంతరోడ్డు మీదికి రావడము, కొంతమంది ఎత్తుకుని పోయేవారు ఎత్తుకుని పోవడము జరుగుతున్నది. పైగా రోడ్లు చూస్తే ఎక్కడ పట్టినా గుంటలు. కట్లుకట్లుగా ఉండడము కనబడుతూ ఉన్నవి. బండ్లుకూడ పోవటానికి చాలా యిబ్బందిగా ఉన్నది. కాబట్టి ఆ రోడ్లను త్వరలో బాగు చేయించవలసిందిగా కోరుతున్నాను. **Chief Engineer** వస్తున్నాడని తెలిసినప్పుడు ఎవరినో కొంతమంది కూలీలువచ్చి ఆ రోడ్ల మీద మట్టిని ఇటు అటు సర్దుతున్నట్లు, బాగుచేస్తున్నట్లు నటిస్తూ ఉంటారు. ఇంజనీరు వెళ్ళిపోగానే వాళ్ళు కూడ వెళ్ళిపోతారు. కాబట్టి ఇదంతా చూస్తే చాలా విచిత్రముగ ఉంటుంది. ఇది అంతా బహిరంగమైన సత్యం. **P. W. D.** శాఖ మంత్రిగారిమీద ప్రజలకు చాలా విశ్వాసము ఉన్నప్పుడు ఇలాంటివి జరుగుతూఉంటే ఎట్లా ఉంటుందో ఆలోచించాలి. మంత్రిగారు శ్రద్ధ వహిస్తేనే గాని ఆ రోడ్లు బాగుఅయ్యే అవకాశము లేదు. ముఖ్యంగా మా నిజామాబాదు జిల్లాలో ప్రజలకు ఎక్కువగ ఉపయోగపడేవి రెండు మూడు వంతెనలు అవసరమైనవి ఉన్నవి. లిచ్చుకుంట మీద ఒకటి ఉన్నది. అది పూర్తిగా విరిగిపోయింది. ఇంకొకటి నిజాంసాగర్ వద్ద ఉన్నది. మూడవది ఇంకొకచోట ఉన్నది. ఇవి ముందు బాగు చేయించవలసి యున్నది. మంత్రిగారు వీటినిగురించి ఆలోచిస్తారని ఆశిస్తూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

*శ్రీ సి. పి. తిమ్మారెడ్డి (సిర్పేల్) : అధ్యక్షా, నేడు **P. W. D.** మంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టిన డిమాండును నేను బలపరుస్తూన్నాను. అందులో 15 కోట్ల దాకా కోరుతున్నారు. ఈ డిమాండును గురించి నేను కొన్ని సందర్భములు మంత్రిగారి దృష్టికి తేవలసినవి ఉన్నవి. గ్రామసీమలకు ముఖ్యంగా రోడ్డు రవాణా సౌకర్యాలు కలుగజేయడము ఎంతో ముఖ్యమైనటువంటి విషయం. గ్రామములలో రైతులు పండించిన పంటలు, ఆహారధాన్యములు మార్కెటుకు తీసుకొని పోవటానికి రోడ్డురవాణా సౌకర్యాలు ఎంతో అవసరము అనే సంగతి మంత్రిగారు గుర్తించారని ఆశిస్తున్నాను. ఈ సౌకర్యాలు లేకపోవడమువల్ల పరిశ్రమలు కూడ దెబ్బతింటున్నవి. పోనీ, రైలు స్టేషన్నుకు పోవాలన్నా, రోడ్లు అవసరమే. గ్రామాలనుంచి సరకులు తీసుకొని పోవటానికి లారీలమీదనే తీసుకునిపోవాలి. లారీలు పోవటానికి రోడ్లు కాకపోతే ఏవిధముగ సరకులు పోగలవు ? లారీలమీద నూరుమైళ్ళు తీసుకుని పోవటానికి అయ్యే ఖర్చు బళ్లమీద తీసుకుపోవడానికి ఐదు మైళ్లకు అవుతున్నది. అందు

వల్ల రైతులు ఏమిచేయటానికినీ అశక్తులై ఊరకుంటున్నారు. నా నియోజక వర్గమునకు సంబంధించి రుద్రవరం బ్లాకు అని ఉన్నది. ఆ బ్లాకులో రోడ్డు అనేది ఆరుమైళ్ళవరకే ఉన్నది. **Complete** గా ఏరోడ్డు కూడలేదు. ప్రభుత్వమువారు చెప్పుతూవస్తున్నట్లు, ప్రతిగ్రామానికి **approach Roads** మూడు మైళ్లవరకు వేస్తామన్నారు. ఇది మంచిదే. ప్రభుత్వము గ్రామాలకొరకు తలపెట్టిన స్కీములు అన్నీకూడ రోడ్లతోపాటు అమల్లోపెట్టడం అవసరము. మంత్రిగారు కొంచెము శ్రద్ధవహించవలసిందిగా కోరుతున్నాను. స్కీములు వేశాము అని చెప్పడం ప్రధానంకాదు. వాటిని అములులోనికితెచ్చినప్పుడే వాటియొక్క ప్రయోజనము విలువ కూడ ప్రజలు అనుభవించటానికి వీలు అవుతుంది. మాజిల్లాలో చాగలమర్రికుపోయేరోడ్డుఉన్నది. సత్యనారాయణరాజుగారు, సంజీవరెడ్డిగారు బ్రహ్మానందరెడ్డిగారు ఆళ్ళగడ్డకు వచ్చినప్పుడు నేను ఆరోడ్డును గురించి మనవిచేశాను. ఆరోడ్డు వేసేటట్లయితే అది సుమారు 35 మైళ్ళ దూరమువరకు పోతుంది. ప్రజలు రాకపోకలకు, ప్రయాణసౌకర్యాలకుకూడ అనుకూలముగా ఉంటుంది ఆరోడ్డును అయినా వేయండి అని మంత్రులతో మనవిచేశాను. దానికి **Contribution** వస్తుందని ప్రభుత్వము ఆశిస్తారేమో, అది రాదు అనికూడ నేను చెప్పాను కాబట్టి ప్రజలవద్దనుంచి **contribution expect** చేయకుండానే ఆరోడ్డును వేయించవలసి ఉంటుంది వీలుగాఉంటే ఆరోడ్డును **Central Highways scheme** క్రిందకు తీసుకుని అయినా ఆరోడ్డును వేయించటానికి మంత్రిగారు ప్రయత్నించాల్సి ఉన్నది. ఆవిధముగ చేస్తే ఆ బ్లాకును కూడా **develop** చేసినట్లు అవుతుంది. ఈనాడు మనము పంచాయతి సమితులు, జిల్లా పరిషత్తులు ఏర్పాటు చేసుకున్నాము. పంచాయతి బోర్డులకు ఎన్నికలు జరిపించారు. ప్రతి గ్రామానికికూడ పంచాయతీబోర్డు ఏర్పడినది. 50% **Scheme** క్రింద తీసుకుని రావటానికైనను అవకాశములేదని వారికి మనవిచేశాను. **Cuddapah Kurnool Road** కు **parallel** గా ఈరోడ్డు ఉంటుంది. గనుక దీనిని వేయించినట్లయితే చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలతో **connect** చేయటానికి **feeder Roads** కూడ వేయటానికీ అవకాశములు ఏర్పడుతాయి. **Planning** విషయములో కూడ ఎంతోవరకు తోడ్పాటుగా ఉంటుంది, ఆ ఏరియాను **Planning** క్రింద **develop** చేయటానికి సులువుగా ఉంటుంది. ఈమధ్య పిడతల రంగారెడ్డిగారు, రామచంద్రారెడ్డిగారు ఇరువురు వచ్చినప్పుడుకూడ నేను వారితో మనవిచేశాను. తరువాత ఈనెల 11, 12 తేదీలలో కూడ వారిని కలుసుకుని మరల మనవిచేశాను. మేము శాసన సభ్యులుగావచ్చి యిప్పటికి దాదాపు అయిదు సంవత్సరములు కావచ్చింది. ప్రతి సమావేశములోను, ప్రతి బడ్జటు ప్రసంగములోనుకూడ, ఈ అయిదు సంవత్సరములనుంచి ఎన్నోసార్లు, అవకాశము దొరికినప్పుడల్లా ఈరోడ్డును గురించి చెబుతూ వస్తున్నాను.

సంజీవయ్యగారికి కూడ ఎన్నోసార్లు చెప్పాను. వీరిలో ఎవ్వరుకూడ పట్టించుకో లేదు. బహుశా ఈ రోడ్డుయొక్క ప్రాముఖ్యత, ఉపయోగము వీరు గుర్తించ లేదేమో ననుకుంటాను. సత్యనారాయణరాజుగారికి చెబితే ఈ సంవత్సరము తప్పకుండా ఆరోడ్డును గురించి ఆలోచిస్తానని అన్నారు. సత్యనారాయణరాజు గారు వచ్చినప్పుడు ఆనాడు వారు మంత్రిగాలేరు. ఈనాడు మంత్రిగావచ్చారు. కాబట్టి మరొక పర్యాయము వారికి జ్ఞాపకము చేస్తున్నాను గిద్దలూరునుంచి నంద్యాలకు వచ్చేరోడ్డు కడప కర్నూలురోడ్డు చాగలమర్రివద్ద meet చేస్తుంది. ఈరోడ్డు వేయిస్తే అజ్లాకులో అది ఒక కేంద్రముగ ఏర్పడుతుంది. ఎంతో ప్రాముఖ్యమైన రోడ్డు అవుతుంది గనుక దీనిని గురించి తప్పకుండా ఆలోచిస్తా రని ఆశిస్తున్నాను. అంతేకాకుండా ఆజ్లాకు ఏరియాలో హెడ్ క్వార్టర్సుగా ఉపయోగించే గ్రామము అది. అది చాలా పెద్దగ్రామము Main Road కు రావాలంటే సుమారు ఆరుమైళ్ళ దూరములో ఉంటుంది ప్రస్తుతము ఆరోడ్డు చాలా అధ్వాన్నపరిస్థితిలో ఉన్నది. దానికి నాలుగు వంతెనలుకూడ ఉన్నవి. ఆనాలుగు వంతెనలు కట్టితేతప్ప జిల్లా హెడ్ క్వార్టర్సుకుగాని, తాలూకా హెడ్ క్వార్టర్సుగాని పోవటానికి వీలుండదు. ఆ ఆరుమైళ్ళ రోడ్డున్నూ ఇది వరకు జిల్లాబోర్డుక్రింద ఉన్నప్పటికినీ అది సరైనస్థితిలో లేకుండా ఉన్నది. కాబట్టి మంత్రిగారు యికమీదట అయినా శ్రద్ధవహించి ఆరోడ్డును వేయిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

అంతే కాకుండా, రుద్రవరం నుంచి కోయిలకుంట్లకు నంద్యాలరోడ్డుకు connect చేసేదానికి ఈ ఆరుమైళ్ళ రోడ్డును కొంచెము అట్లే extend చేస్తే, అంటె ఆలమూరు మీదుగా తీసుకొనిపోయి కలిపినట్లయితే, ప్రజలకు కొంత సౌకర్యం కలుగుతుంది. కనుక ఆ రోడ్డు కొంచెము extend చేసి, bus route కూడా open చేస్తేతప్ప అక్కడ రైతులు చాలా కష్టపడవలసి యుంటుంది. భూమి కలిగినటువంటి ప్రాంతాలలో, అందులో K. C. Canal వాళ్ళు పారు తున్నటువంటి ప్రాంతాలలో గ్రామగ్రామానికి రోడ్డుఉంటె తప్ప, నీళ్లు బయ టికి వచ్చేదానికి వీలులేని పరిస్థితులు ఉన్నాయి. కాబట్టి అక్కడ ప్రతి ప్రాంతాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని, ఆ రైతులకు రోడ్డు సౌకర్యము కలుగజేస్తేతప్ప, వారికి సాధ్యంగాని పరిస్థితులు ఉన్నాయి. కనుక అక్కడ ఆ రోడ్డు విషయము చాలా ప్రాముఖ్యంగా తీసుకోవలెనని మనవి చేస్తున్నాను. ఇంకొక విషయం ఏమిటంటె ఆర్లగడ్డనుంచి ఒకరోడ్డు ఇప్పుడు వేస్తున్నారు. దానికి 7 లక్షల రూపాయలు కూడా sanction అయింది. కాని ఎందుకో ఆపని చాలా మాంద్యంగా జరుగు తున్నది. ఆపని సరిగా జరగడంలేదు. కారణమేమిటో తెలియటం లేదు. కాని అది మార్కాపురము డివిజనులో ఉన్నది గనుక అక్కడనుంచి instructions

రావాలంటె ఇబ్బందిగా ఉన్నదని దానికి సంబంధించిన ఉద్యోగస్తులు చెప్పు తున్నారు అది నంద్యాలకు దగ్గరగా ఉన్నది గాని కొండలు అడ్డము ఉన్నాయి. కనుక నంద్యాల మీదుగా తిరిగిపోవాలనే విషయము ప్రభుత్వము గుర్తించిందో లేదో తెలియదు ఆర్లగడ్డను తీసికొనిపోయి మార్కాపూర్ డివిజనులో పెట్టడ మంటే, చాలా round about గా, త్రిప్పి ముక్కు పట్టుకొన్నట్లు ఉంటుంది. అది దూరముగా ఉన్నదని చెప్పటానికి ఎ మాత్రము సందేహంలేదు. కనుక దానిని నెల్లూరు డివిజనులో వేయడమో లేక ఆర్లగడ్డ చాలా ముఖ్యమైన స్థలము కాబట్టి అక్కడ ఒకకొత్త division అయినా ఏర్పాటుచేసి పనులన్నీ సక్రమ ముగా జరిపేదానికి ఏర్పాటుచేస్తే బాగుంటుందని నేను మనవిచేస్తున్నాను.

తరువాత అన్ని డిపార్టుమెంట్లుపైన ఎక్కువ అసంతృప్తికరమైన డిపార్టు మెంటు P. W.D. డిపార్టుమెంటుఅనే చెప్పాలి. P. W. D. అంటె, ప్రజల సొమ్ము waste చేసినటువంటి డిపార్టుమెంటు అనే అందరు అంటూవచ్చారు. ఆ అపవాదు పోవాలి. Recent గా నా notice కు ఒక విషయము తీసుకొని వచ్చారు. ఒక స్థలములో మండలికట్టి, తరువాత ఆ మండలిని తీసివేసి మరల ఆ రాయి అంతా ఇంకొకచోటికి తిరుగతోలిస్తున్నారని తెలిసింది. అయినా నేను ఇంకా దానిని పూర్తిగా విచారించలేదు. కాబట్టి దానిని ప్రభుత్వదృష్టికి తీసుకురాలేదు. కాబట్టి అటువంటి పనులు జరగకుండా చూడాలని కోరు తున్నాను. మనం ఎంతోడబ్బు ఖర్చుపెట్టి ఆయా ప్రాంతీయులకు కావలసిన సౌకర్యాలు ఏర్పాటు చేస్తున్నాము అంటే, వాటిలో కొంతమంది వ్యక్తులు, కంట్రాక్టర్లు డబ్బు మిగిల్చుకొని పంచుకొంటున్నారంటే అంతకంటెను విచార కరమైన విషయం ఏమీలేదని మనవిచేస్తున్నాను. అంతేకాకుండా, పనిపాట్లు చేసుకొనే వాళ్ళకు ఒక విధమైన వృత్తికావాలి. ఇప్పుడు buildings, కట్ట డాలు ఏవేవో కడుతున్నారు. కాని పూర్వపు కట్టడాలకు ఇప్పటివాటికి చాలా భేదము ఉన్నది. ఇప్పుడు ఆ efficiency చాలా తగ్గిపోయింది ఈ efficiency ని అభివృద్ధి పరచాలంటే, ఇంజనీర్లేకాదు, సూపర్ వైజర్లే కాదు, క్రిందవరకు వున్న workers కు అందరికి కూడా ఒక training కావాలి. దీనికి అవసరమైతే, ఒక కళాశాల కూడా పెడితే బాగుంటుంది, ఈ training కొరకు చదువు సంధ్యలు రావలసిన అవసరములేదు. కేవ లము masonry పనిలో మాత్రమే training ఇవ్వవచ్చు, ఇప్పుడు కొత్తకొత్త పనులు వచ్చాయి. ఈ సిమెంటు మొదలయిన పనులలో మన ప్రాంతాలలో వారికి అలవాటులేదు. ఏదో మట్టితో కట్టుకొనేవారు. ఆలాంటి వారికి ధాంట్లో సరియైన training ఇచ్చినట్లయితే buildings కట్టడానికి చాలా ఉపయోగంగా ఉంటుంది. పూర్వము engineers లేకుండానే ఎంతో

చక్కని బలమయిన కట్టడాలు కట్టేవారు, గోల్కొండ కోట అంతంత పెద్ద పెద్ద రాళ్ళతో పూర్వం ఎప్పుడో కట్టారు. ఈనాటికికూడా ఆ రాళ్ళు దొర్లితే క్రిందపడేటట్లులేవు. అటువంటి పూర్వపు కట్టడాలన్నీ బట్టి చూస్తే, అప్పుడు **efficiency** బాగా వుండినదని తెలుస్తుంది. కాబట్టి అటువంటి **training** కు కూడా కళాశాలలు **open** చేస్తే బాగుంటుందని మనవి చేస్తున్నాను. అంతే కాకుండా, రోడ్ల పనులలో కూడా బాధ్యతను గుర్తించడం లేదు. ఎప్పటి కప్పుడు ఈరోడ్లు కావాలంటారు. తొందరగా చేస్తు-పోయూ-వున్నారు. సోలింగ్ సరిగా చేయడంలేదు. మెత్తగా ఉండే ప్రాంతాలలో, సోలింగ్ వేస్తేనే తప్ప తరువాత **metal** ఉండేదానికి వీలులేదు. మా ప్రాంతాలలో, కొంత వరకు బాగా ఉన్నటువంటి భూమిలో అంటె గరుకుగా, గట్టిగా ఉండేటటువంటి దాంట్లోమాత్రము కొంత సోలింగ్ వేశారు. మెత్తగావుండే భూమిలో సోలింగ్ వేయనేలేదు. కాబట్టి అక్కడ ఆ రోడ్డు బాగా ఉండేదానికే వీలు లేదు. కాబట్టి దీనినికూడా దృష్టిలో పెట్టుకొని డిపార్టుమెంటువారు ముఖ్యంగా దీనిని సేవగా గుర్తించి బాగుగా చేస్తేతప్ప లేకపోతే ప్రయోజనము లేదు. ఈరోజులలో, ముఖ్యంగా పట్టణాలలో, సిటీలలో ఎక్కువగా సౌకర్యాలు కలుగుతున్నాయని ప్రతివారుకూడా పట్టణాలలో చేరుతున్నారు. కాబట్టి, సిటీలలోను, పట్టణాలలోను కలిగినటువంటి సౌకర్యాలు పల్లెటూళ్ళలోకూడా కల్గించినప్పుడే, మరియు వారికికూడా రవాణా సౌకర్యాలు కలిగించినప్పుడే, వారు అక్కడ ఉండి పనులు చేసేదానికి వీలు అవుతుంది. లేకపోతే పట్టణాల వెంటబడిపోతారు. కాబట్టి మనము పట్టణాలలో ఏఏ సౌకర్యాలు పొందు తున్నామో ఆ సౌకర్యాలన్నీ కూడా పల్లెప్రాంతాలలో కూడా కల్పించ వలెనని మననిచేస్తున్నాను. అంతేకాకుండా, మంత్రులకు గాని, సభ్యులకుగాని, వారి **buildings** కు **repairs** చేయడానికి ఇంతసొమ్ము ఈనాడు ఖర్చుపెట్ట వలసిన అవసరములేదు అని వెంటనే ఈ సంవత్సరమే చేయకపోతె, మునిగి పోయేదేమీ లేదు, 2, 3 సంవత్సరాలలో చేసుకోవచ్చు. ఏమిలేక బాధపడుతున్న టువంటి రైతాంగానికి వారు నివసించే పల్లెప్రాంతాలలో ఇదే డబ్బుతో ఒక చిన్న రోడ్డువేస్తే వారికి ఎంతో ఉపయోగంగా ఉంటుంది. కాని పల్లెప్రాంతా లలో ఒక 10 లక్షల స్కీము ఏదైనా **sanction** కావాలంటె ఎన్నోతంటాలు పడవలసె వస్తూంది. కాని ఒక సిటీకి ఏదయినా కావలసివస్తే ఒక నిమిషములో అయిపోతుంది. కనుక వీటన్నిటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని, ముఖ్యంగా పల్లెప్రాం తాలను అభివృద్ధికి తీసుకొని రావలెనని కోరుతూ ఇంతటితో విరమిస్తున్నాను.

***శ్రీ జి. నాగేశ్వరరావు (రాజోల్)** : అధ్యక్షా, ఈ పద్దుక్రింద ప్రభుత్వం వారికి కొన్ని సూచనలు చేయదలచుకొన్నాను. ముఖ్యంగా రోడ్ల పనులు

విషయంలో, వాటిని Contractors కు ఇచ్చే పద్ధతి ఏమీ బాగలేదు. ఆ పనులు Contractors సరిగా చేయడం లేదు. ఆ రోడ్లు ఆరు మాసాలు కూడా ఉండకుండా చెడిపోతున్నాయి. తిరిగి ఆ పని మొత్తం చేయించుటకు ప్రభుత్వం ఖర్చు పెట్టవలసి యుంటుంది. మామూలు రోడ్ల విషయంలో కూడా కంట్రాక్టర్లు చాలా డబ్బు మిగుల్చుకొని పని సరిగా చేయకపోవడంవల్ల, త్వరలోనే ఆ రోడ్లు పాడై ఎందుకు పనికిరాకుండా పోతున్నాయి. అందుచేతను, అసలు Contractor కు ఇచ్చే పద్ధతి మానివేసి departmental గానే ఆ పనులు పూర్తి చేయిస్తే, అవి చాలా కాలంగా ఉండడానికి, ఆ డబ్బు దుర్వినియోగం కాకుండా ఉండడానికి వీలవుతుంది. ఒక ఉదాహరణం మీ దృష్టికి తెస్తాను. మా గోదావరి central delta లో అమలాపురం, రాజోలు, కొత్తపేట తాలూకాలు ఉన్నాయి. ఈ central delta లో ఈ మధ్యన, 1, 2 సంవత్సరాల క్రితం ఒక Assistant Engineer ను వేశారు. ఆయన కంట్రాక్టర్లకు ఇవ్వకుండా పనులన్నీ పూర్తిగా departmental గా చేయిస్తున్నాడు. కనుక ఈ రోజున అతనిని అందరు అభినందిస్తున్నారు. చాలా ఖచ్చితంగా, correct గా, ఎంతో నిర్మాణాత్మకంగా పనులు చేయిస్తున్నారు. ఒక రాయి కూడా waste చేయకుండా, చాలా జాగ్రత్తగా ఆ material అంతా కూడా సద్వినియోగం చేస్తున్నారు. కొంత ఆలస్యంగా మొదలుపెట్టినప్పటికినీ, ఆ రోడ్ల నిర్మాణం చాలా బాగుగా జరుగుతున్నది. అందుచేత అటువంటి ఇంజనీర్లు ప్రతి sub-division లోను, ప్రతి జిల్లాలోను ఉంటే ఎంతో బాగుంటుందని కూడా ఎంతోమంది అనుకోవడం జరుగుతున్నది.

సెంట్రల్ డెల్టాలో ఈ రోజున ఇటువంటి ఇంజనీర్నును మార్చకుండా ఉంచాలని ప్రజలంతా అభిప్రాయపడుతున్నారని చెబుతున్నాను. వారు ఎంతో తీవ్రంగా 24 గంటలూ పనిమీద కేంద్రీకరించి సరిగా పనిచేస్తున్నారు. కంట్రాక్టర్నుకు యిస్తే సగానికి సగం దుర్వినియోగం అవుతోంది. రోడ్లు పాడై పోతున్నవి. అందువల్ల కట్రాక్టు సిస్టము తగ్గించి డబ్బు సద్వినియోగముచేయాలని కోరుతున్నాను. ఈ రోడ్సు వెనకబడిన ప్రాంతాల్లో ఎక్కువగా వేయాలని కోరుతున్నాను. షెడ్యూల్ ట్రైబ్స్ ఉన్న ప్రాంతాలు, ఇల్లెందు, భద్రాచలం మొదలైన ప్రాంతాల ప్రజలు అన్ని విధాలా వెనకబడి ఉన్నారు. వారి పంటలకు మార్కెట్సు లేక బయటనుంచి వచ్చి వారి ఉత్పత్తిని కొనేవారు దోపిడీకి గురి అయి వారి సరుకులను వారు దత్తంచేయడం జరుగుతోంది. రోడ్లు లేనందు వలన అక్కడివారికి బయటి ప్రపంచంతో సంబంధం లేకుండపోతోంది. అటువంటి చోట్ల రోడ్లు వేయుటకు ప్రాధాన్యత నివ్వాలని సూచిస్తున్నాను.

ఈ రోడ్లను నిర్మించేటప్పుడు గ్రామములను కలుపుతూ నిర్మించాలి. ఇల్లెందు-ఖమ్మం రోడ్డు ఉన్నది. అది ముఖ్యమైన గ్రామాలను విడిచి straight గా పోయారు. అందువల్ల ఆ గ్రామాలకు దూరంగా ఉండి ఉపయోగం లేకుండ పోయింది. మార్గ మధ్యమున ఉండే గ్రామాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని రోడ్ల నిర్మాణం చేయాలని కోరుతున్నాను.

ఈరోడ్ల బ్రిడ్జెస్ చాల ఇరుకుగా ఉన్నవి. ఉదాహరణకు అమలాపురం తాలూకాలో బోడుసకుర్రు వంతెన చాల చిన్నది. ఎదురుగుండ బస్సుగాని బండిగాని వస్తూంటే తప్పుకొనుటకు వీలుండదు. ఇంకా తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో చాలా narrow bridges ఉన్నాయి. వీటిని వెడల్పుచేసి పునర్నిర్మించాలి. లేకపోతే ప్రమాదాలు జరుగుతున్నాయి. అదే విధంగా వెల్చేరువద్ద ఒక వంతెన కట్టాలి. బొబ్బర్లంక - లొల్లకు మధ్యన కట్టాలి. కాకినాడ బ్రిడ్జి పనికూడ చాల ఆలస్యంగా జరుగుతోంది. అది జిల్లాకు ముఖ్యపట్టణం. ఆ బ్రిడ్జిని వెంటనే పూర్తిచేయించడానికి పూనుకోవాలి. అదేవిధంగా రాజోలు తాలూకా లంకల గన్నవరం వద్ద ఆచంట రోడ్డుకు కలిపి పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాతో కలపడానికి ఆ కాల్వమీద వంతెన నిర్మాణానికి ప్రజలు ఆందోళన చేశారు. దీనికి ప్లాన్సు వేశారు. కాని ఏమీ కాలేదు. ఆబ్రిడ్జి లేనందున గోదావరిదాటి అవతలకు వెళ్ళాలి. ప్రయాసగా ఉన్నది. కనుక ఈ బ్రిడ్జెస్ విషయంలో ప్రభుత్వం నా సలహాలను పాటించాలని కోరుతున్నాను. రోడ్డు వర్కర్సు విషయం మనవిచేస్తాను. మేస్త్రీలు, సూపర్ వైజర్సు ఉన్నారు. వర్కర్సు విషయంలో వారు చాల నిరంకుశత్వంగా ప్రవర్తిస్తున్నారు. వర్కర్సు ఒక గంట ఆలస్యంగా వస్తే absent వేస్తున్నారు. వారి ఇళ్ళవద్ద వర్కర్సు పని చేయాలి. పిల్లలను ఎత్తుకోవడం, కాయకూరలు తేవడం, మొదలైన పనులు చేసిపెట్టి రోడ్డుపనికి రావాలి. సూపర్ వైజర్ ఇంటివద్ద ఇద్దరు ముగ్గురు కూలీలు పనిచేస్తుంటారు. వారికి డబ్బు యిచ్చేది ప్రభుత్వం. ఈ విధంగా ఇళ్ళ వద్ద పనులు చేయించడం, బూతులు తిట్టడం, యివన్నీ మానిపించాలి. తరువాత యీ వర్కర్సును పది పన్నెండు సంవత్సరాలనుంచి పనిచేస్తున్న వారిని కూడ పర్మనెంట్ చేయడం అనేదిలేదు. Work-charged గా treat చేస్తున్నారు. వారిని పర్మనెంటు చేయాలని ఆందోళన చేస్తున్నప్పటికీ, ప్రభుత్వం గుర్తించుటలేదు, రు. 6 లు increment అనేదికూడ వారికి యివ్వడంలేదు. శ్రీ యమ్. నరసింగరావుగారు మంత్రిగా ఉండగా రెండు Pay Committees లో కూడ ఆలోచిస్తున్నామని మొదట చెప్పారు. తరువాత వారి స్కేల్సును గురించి ఆలోచిస్తున్నామని చెప్పారు. కాని ఈ రెండు Pay Committees reports లో వారి స్కేల్సును గురించి లేదు. రు. 6/-ల increment యివ్వడం కూడ అమలు జరపలేదు.

కొత్తగా వేయవలసిన రోడ్ల విషయం ఉన్నది. రాజోలు తాలూకాలో అంతర్వేది గొప్ప పుణ్యక్షేత్రం. అక్కడ నుంచి కేశనపల్లి వరకు ఇసుకప్రదేశం. అక్కడ ఒక రోడ్డు కావాలని ఎన్నోసార్లు ప్రభుత్వానికి తెలియచేయడం జరిగింది. ఆ ఇసుకలో సైకిల్సుకూడ వెళ్లవు. ఆ మధ్యలో అయిదారు గ్రామాలు ఉన్నవి. ఆ రోడ్డు నిర్మాణం చేస్తే దాదాపు లక్ష జనాభాకు ఉపయోగంగా ఉంటుంది. కేశనపల్లి నుంచి కంచేనిపాడు, పొన్నమండ మీదుగా ఆ రోడ్డు తిప్పవచ్చును. అక్కడ సైఫన్ నిర్మాణం అవుతోంది. ఉప్పుటేరుమీద నుంచి బ్రిడ్జ్ నిర్మాణం చేయుటకు అవకాశం ఉంటుంది. లేకపోతే వారికి రాజోలు తాలూకాతో సంబంధం ఉండదు. సరుకులు అమ్ముకొనేవారు రావడంతప్ప ఇతరుల రాకపోకలు లేవు. సముద్రం ప్రక్క ఎడారిలో ఉన్నట్లు బాధపడు తున్నారు. ఆ రోడ్డు నిర్మాణానికి ప్రభుత్వం పూనుకోవాలి.

రోడ్లు వెడల్పు చేయుటలో కూడ పనులు చురుకుగా జరుగుట లేదు. ఉదాహరణకు నర్సాపురం తాలూకా పాలకొల్లు వద్ద కట్టు కాలవ ఉన్నది. అక్కడ నుంచి దొడ్డిపట్ల వరకు బస్సు ఎదురువస్తే తప్పుకొనుట కష్టముగా ఉన్నది. బస్సువస్తే ఒక అడుగు జాగాకూడ పక్కన మిగలదు. అదేవిధంగా బొబ్బర్లంక నుంచి లొల్లవరకు రోడ్డు చాల సన్నముగా ఉన్నది. గన్నవరం నుంచి నాగులలంక వరకు రోడ్డు చాలా సన్నగా ఉన్నది. సన్నంగా ఉండి బస్సులు నడుస్తున్న రోడ్లుఅన్నీ వెడల్పు చేయుటకు త్వరగా పూనుకోవాలి.

వర్కర్సు విషయంలో **casual leaves** యివ్వడంలేదు. **Public holidays**, ఆదివారాలు, పండుగ రోజులలో కూడ పనులు చేయిస్తున్నారు. వారికి కూడ **public holidays, casual leaves** రూల్సు ప్రకారం అమలుపరచాలి రు. 6/-ల **increment** విషయంలో కూడ ప్రభుత్వం తగుశ్రద్ధ తీసుకొని వెంటనే అమలుపరచాలని కోరుతూ విరమిస్తున్నాను.

***శ్రీమతి సి. అమ్మన్నరాజా :** అధ్యక్షా, మనకు ఆంధ్రరాష్ట్రము వచ్చిన తరువాత అనేక రంగాలలో చాల ముందుకు వచ్చాముగాని, రోడ్లవిషయంలో **progress** చూస్తే అంతగా గర్వించడానికి కారణం కనపడుటలేదు. మన రాష్ట్రంలో రోడ్సుయొక్క అవసరం చాల ఉన్నది. గ్రామాలలో ముఖ్యంగా డెల్టా ఏరియాలో రోడ్సు చాల తక్కువ ఉన్నవి. అక్కడి ప్రజలు చాల ఇబ్బంది పడుతున్నారు. ఎక్కువ వ్యవసాయం చేసి గవర్నమెంటుకు చాల రెవిన్యూ యిచ్చే ప్రదేశమైనప్పటికి రోడ్లు లేక చాల ఇబ్బంది పడుతున్నారు. రోడ్ల నిర్మాణానికి గ్రాంట్సు శాంక్షన్‌అయి ఆ డబ్బు ఖర్చుపెట్టకపోవుటచే **lapse** అయిన కేసులు చాల ఉన్నవి. వీటి విషయమై మంత్రిగారు ఇచ్చిన నోట్ అంత తృప్తికరంగా లేదు. ఇంతవరకు **definite** గా జరిగిన పనులు,

శాంక్షన్ అయిన మొత్తము, ఖర్చుపెట్టిన మొత్తము, **lapse** అయిన వివరాలు లేవు. సెంట్రల్ గవర్నమెంటు గ్రాంట్సు ఉపయోగించుకోలేక పోతున్నామని మనకందరకూ తెలుసు. గ్రాంట్సు తెచ్చుకొనుట ఎక్కువైన విషయం. కాని, గ్రాంట్సు తెచ్చుకొన్న తరువాత ఉపయోగించుకొనలేకపోవుట చాల శోచనీయమైన విషయం. అత్యవసరమైన ఈ రోడ్ల పనులు సరిగా జరుగుటలేదు. కొంతమంది క్రింది ఇంజనీర్సు చాల చురుకుగా పని చేయుటవల్ల కొంత పని జరుగుతోంది. సకాలంలో స్కీమ్సు తయారుకావు, **Estimates** పంపుటలేదు. అవి లేకపోయినా ఆ మొత్తము ఖర్చుచేద్దామని క్రింది ఇంజనీర్సు పనులు సాగిస్తోంటే వారిమీద చర్యలు తీసుకొంటున్నారు. ఇది చాల విచారకరమైన విషయం. కొంతవరకైనా డబ్బు ఖర్చుపెట్టి పనులు చేయగలిగారని వారిని **congratulate** చేసి ప్రోత్సహించడానికి బదులు వారిమీద చర్యలు తీసికొనుట విచారకరమైన విషయం. ఆలమూరు బ్రిడ్జి వున్నది, స్టీల్ లేదని పని ఆపివేశారు ఇది ఎంతో అవసరమనుకొన్న పెద్ద బ్రిడ్జి. ఎప్పటినుంచో ప్రయత్నం జరుగుతోంది. ఒకసారి **foundation** వేసి తీసివేసి, మళ్ళీ **foundation** వేసి, అది తయారయి, ఇప్పుడు స్టీల్ లేక ఆగిపోయింది అంటే ఎవరిలోపమో మనము ఆలోచించాలి.

ఏదైనా ఒక పని సాగించుకొనేటప్పుడు, దానికి కావలసిన పరికరాలన్నీ జాగ్రత్త పెట్టుకొంటారు. కాని ఆ పరికరాలు లేని కారణముచేత అక్కడ జరుగవలసిన పని జరుగకుండా పోవటము ఎంత అన్యాయకరమైన విషయమో ఆలోచించండి. కొంతమంది ఇంజనీర్స్ చాల జాగ్రత్తగా, గబగబా, అనుకొన్న టైమ్‌కంటే ముందుగా పని చేసేస్తూఉంటారు. కొంతమంది బొత్తిగా బాధ్యత లేకుండా, శ్రద్ధ లేకుండా పని చేయటంవల్ల చాలా ఇబ్బందులు పడవలసి వస్తోంది.

డెల్టా ఏరియాలో కొన్ని రోడ్స్ చాలా ఇరుకుగా ఉంటున్నవి. వాటిని వెడల్పు చేయటముకూడ కష్టమే. పొలాలు, కాలువలు ఉంటాయి కాబట్టి ఆ రోడ్స్‌ను వెడల్పు చేయటము కష్టము. కాని ఎక్కడెక్కడ వీలైతే అక్కడ రోడ్స్ వెడల్పు చేయవలసిన అవసరము ఉన్నది. ఎదురెదురుగా వచ్చే కార్లుగాని, బస్సులుగాని అతి జాగ్రత్తగా తప్పుకోకపోతే యాక్సిడెంట్స్ జరుగుతాయి. కాబట్టి ఎక్కడ వీలైతే అక్కడ రోడ్స్ వెడల్పు చేయవలసి ఉన్నది. నేను ఒక ప్రత్యేకమైన సంగతి చెప్పదలచుకొన్నాను. ప్రతి సంవత్సరం ఎక్కడో ఒకచోట ఫేమిన్ వస్తూఉంటుంది. ఫేమిన్ ఏరియాస్‌లో (అక్కడ రోడ్స్ అవసరం ఉన్నా లేకపోయినా) ఫేమిన్‌వర్క్స్ క్రింద రోడ్స నిర్మాణము తీసుకొంటూఉంటారు. అలాకాకుండా, ఆ ఫేమిన్ ఏరియాస్‌లో ఉన్న మనుష్యు

లను తీసుకువచ్చి, రోడ్స్ అవసరము ఉన్న ప్రాంతాలలో రోడ్స్ ఎందుకు వేయించకూడదు? ఫేమిన్ ఏరియాలో ఉన్న మనుష్యులకు పని చూపించి బ్రతుకుతెరువు కల్పించాలి. వారికి డబ్బు కావాలి. ఎంప్లాయ్‌మెంట్ కావాలి. ఆవిధంగా వారిని తీసుకువచ్చి అవసరమున్న ప్రాంతాలలో రోడ్స్ నిర్మించి, వారికి పని చూపిస్తే బాగుంటుంది. రాయలసీమ ప్రాంతంలో రోడ్స్ అవసరం ఉన్నా లేకపోయినా ఫేమిన్ వర్క్స్ క్రింద రోడ్స్ నిర్మిస్తూఉంటారు. రోడ్స్ అవసరం ఉన్నచోట రోడ్ల నిర్మాణము వెనకబడుతూఉంటుంది. మంత్రిగారు వీలైతే ఈ విషయాన్ని పరిశీలించవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

జిల్లాబోర్డు రోడ్స్ చాలా అధ్వాన్న పరిస్థితిలో ఉన్నవి. జిల్లాబోర్డ్స ఎగ్జిస్టెన్స్‌లో లేవని, జిల్లాబోర్డ్సుకు డబ్బులేదని చెప్పి, నిర్లక్ష్యము చేయుట వలన, జిల్లాబోర్డ్స రోడ్స్ అన్నీ గుంటలుపడి బస్సులుకూడ వెళ్ళలేని పరిస్థితిలో ఉన్నవి. జిల్లాబోర్డ్స రోడ్స్‌ను జిల్లాపరిషత్‌లకు ఇచ్చారనుకోండి. ఆ జిల్లా పరిషత్‌లకు 20 లక్షలు ఇచ్చామన్నారు. ఆ డబ్బును ఎక్కడెక్కడ ఏ విధంగా పంచుతున్నారో తెలియదు. ఎక్కడ ఎక్కువ అవసరమో అక్కడ ఎక్కువ డబ్బు ఖర్చుపెట్టి రోడ్స్ బాగుజేస్తే, కొత్తరోడ్స్ నిర్మిస్తే బాగుంటుంది. సుగర్ సెస్సు డబ్బుతో, సుగర్ కేన్ ఏరియాస్‌లో రోడ్స్ నిర్మిస్తున్నారు, అందుకు సంతోషము. ఆ ట్రాఫిక్ మూలంగా ఆ రోడ్స్ పాడైపోతున్నాయి కాబట్టి, సుగర్ కేన్ సెస్సుతో ఆ రోడ్స్‌ను బాగుచేయించటము బాగానే ఉన్నది. ప్రభుత్వము ఏ పని చేసినా ఆలస్యము అవుతున్నది. ప్రభుత్వమువారు ఆ పనులకొరకు డబ్బు ఖర్చుచేస్తారు. కాని వాటిని నిర్మించినన్ని రోజులు ఆరోడ్స్ ఉండవు. ఇంజనీర్స్ ఆనెస్టుగా ఉన్నప్పటికీ, వారు గ్రహించలేనంత అన్యాయిము జరుగుతోంది. ఆరోడ్స్ వేసినంతకాలం ఉండటం లేదు. ఏది కొత్త రోడ్డో, ఏది పాతరోడ్డో కూడ మనకు అర్థంకానంత అధ్వాన్న పరిస్థితిలో ఆరోడ్సు ఉన్నవి. కాబట్టి, ఇంజనీర్స్ దగ్గరఉండి, అప్పుడప్పుడు సర్‌ప్రయిజ్ విజిట్స్ చేసి పనులు జరిపించకపోయినట్లయితే చాలా అన్యాయం జరగటానికి అవకాశం ఉన్నదని చెబుతున్నాను. కొత్త డెవలప్‌మెంట్ సిద్ధాతం ప్రకారం ప్రతి గ్రామానికి మైలున్నర దూరంలో ఒక పెద్ద రోడ్ ఉండేట్లుగా ప్రయత్నాలు జరుగుతాయని మంత్రిగారు మాకు ఇచ్చిన నోట్‌లో ఉన్నది. అందుకు చాలా సంతోషము. ఆవిధంగా ఉంటే, రైతు పండించే ఎగ్రికల్చరల్ ప్రొడ్యూస్ బయటకు తీసుకుపోవటానికిగాని, రైతుకు కావలసిన వస్తువులు గ్రామాలకు తెచ్చుకోవటానికిగాని, అవకాశం ఉంటుంది. ఈరోజున గ్రామాలలో రోడ్ల సౌకర్యాలు లేకపోవటము వలన గ్రామాలలోని స్త్రీలు ప్రసూతి కొరకు హాస్పటల్స్‌కు వెళ్ళటానికి, సౌకర్యాలు లేక చాలా అవస్థలు పడుతున్నారు. వారనేక

ఇబ్బందులకు లోనవుతున్నారు. మంత్రిగారు ఇచ్చిన నోట్‌లో కొన్ని వర్క్స్ పేర్లు వ్రాశారు. ఆపనులు ఎక్కడెక్కడ ఏప్రాంతంలో తీసుకోబడుతున్నాయో వివరంగా వ్రాస్తే మాకు అర్థము అవుతుంది. అంతేగాని ఆ వర్క్ పేరు వ్రాసి దాని కొరకు ఇంత కేటాయించామని చెబితే, ఆ వర్క్ ఎక్కడ ఉన్నదో, దానిని ఏ ప్రాంతంలో కడతారో మాకు అర్థం కాకుండా ఉంది. In the hon. Minister's speech on page 4, item 8 : "Constructing north approach road to the regulator-cum-road bridge across Krishna river - Rs. 8.01 lakhs. అని ఉన్నది. అది ఎక్కడ ఉన్నదో తెలియకుండా ఉంది. దానిని గురించి తరువాత మంత్రిగారు వివరపరిస్తే సంతోషిస్తాను.

ముఖ్యంగా బ్రిడ్జీలు చాలా జాగ్రత్తగా నిర్మించవలసి ఉన్నది. ఏమాత్రం అశ్రద్ధతో నిర్మించినా అవి కూలిపోయే ప్రమాదం ఉంటుంది కాబట్టి, ఏమాత్రం అశ్రద్ధలో పనిచేసినప్పటికీ, ఆ కంట్రాక్టర్స్‌ను సివియర్‌గా పనిష్ చేయాలని ప్రభుత్వాన్ని కోరుతూ నా ఉపన్యాసాన్ని ముగిస్తున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్ : ఇప్పుడు ఒక ప్రపోజల్ వచ్చింది. దానిని అంగీకరించడమైనది. రేపు "మిసలేనియస్ డిమాండ్"పై చర్చించవలసి ఉన్నది. మిసలేనియస్ డిమాండ్ క్రింద చాలా ఐటమ్స్ ఉన్నవి. గౌరవ సభ్యులు లేబర్ ఐటమ్‌కు మాత్రమే కట్ మోషన్స్ ఇచ్చారు. మిసలేనియస్ డిమాండులో "Labour, Factories, Examinations, Statistics, Indian Partnership Act. Fire Services, Welfare of Scheduled Castes and other backward classes, lumpsum for revision of pay scales and allowances." ఇవన్నీ ఉన్నవి. ఇవాలిటి డిమాండ్‌పై రేపు ఒకరిద్దరు గౌరవ సభ్యులు మాట్లాడగానే మంత్రిగారు జవాబిస్తారు. ఇవాళటి డిమాండ్ రేపు 9-45 నుండి 12 దాకా చర్చించబడటము, మంత్రిగారు సమాధానము చెప్పటము జరుగుతుంది. 12 గంటలనుండి 1-30 వరకు మిసలేనియస్ డిమాండ్ తీసుకొందాము. రేపు సాయంత్రం 4 గంటలనుండి 6 గంటల వరకు సమావేశమై మిసిలేనియస్ డిమాండుపై చర్చ కంటిన్యూ చేద్దాము; సోమవారం ఉదయం మంత్రిగారు జవాబు చెబుతారు. కాబట్టి దీనిని గౌరవసభ్యులు గమనించవలసిందిగా కోరుతున్నాను. మనము తిరిగి రేపు ఉదయము ఎనిమిదిన్నర గంటలకు సమావేశ మవుదాము.

The House then adjourned till Half Past Eight of the Clock on Saturday, the 19th March, 1960.

★